Παρατηρητηριο Θεματων Αναπηριας

Ετησια Εκθεση 2025

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, μέσω της πολύπλευρης επιστημονικής και ερευνητικής του δραστηριότητας, συγκροτεί έναν αποτελεσματικό μηχανισμό για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών για την αναπηρία, υπό το πρίσμα της δικαιωματικής οπτικής της αναπηρίας, που κατοχυρώθηκε με την ψήφιση της Σύμβασης των ΗΕ για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD).

Όραμα του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας είναι να καταστεί ένα ισχυρό εργαλείο του αναπηρικού κινήματος στον καθημερινό αγώνα για την προστασία, την προάσπιση, και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Επιστημονική επιμέλεια:
Φανή Προβή, Επιστημονική Υπεύθυνη Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας

Συλλογή - Επεξεργασία ύλης και επιμέλεια έκδοσης:
Αντωνία Παυλή, Κύρια Ερευνήτρια Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας

Υπεύθυνη Έργου:
Νεκταρία Αποστολάκη, Επιστημονικό Στέλεχος της ΕΣΑμεΑ

Το έργο αυτό διατίθεται με άδεια Creative Commons
Αναφορά Δημιουργού – Όχι Παράγωγα Έργα - Μη Εμπορική Χρήση 4.0 Διεθνές (CC BY-NC-ND)
Προκειμένου να δείτε αντίγραφο της άδειας επισκεφθείτε:
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ 9

ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ..... 15

Ισονομία και προστασία από τις διακρίσεις 15

Αναγνώριση δικαιοπρακτικής ικανότητας 17

Ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη..... 17

ΖΩΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ..... 19

Στέρηση της ελευθερίας λόγω αναπηρίας (απαγόρευση/στέρησης της ελευθερίας λόγω αναπηρίας) 19

Σεβασμός των δικαιωμάτων και της ασφάλειας των ατόμων με αναπηρία που βρίσκονται σε καθεστώς στέρησης της ελευθερίας/κράτησης 19

Αντιμετώπιση, απαγόρευση, πρόληψη και προστασία από τη βία και την ενδοοικογενειακή βία 23

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ (ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ) ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ..... 26

Ισότιμη πρόσβαση στα δημόσια και ιδιωτικά κτήρια και εγκαταστάσεις (συμπεριλαμβανομένων των σχολείων, των κατοικιών, των νοσοκομείων/υποδομών/εγκαταστάσεων παροχής υπηρεσιών υγείας, των χώρων εργασίας και των κατοικιών τους) 26

Ισότιμη πρόσβαση στην πληροφόρηση και τις επικοινωνίες (συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών)..... 30

Ισότιμη πρόσβαση στα μέσα και τις υποδομές μεταφορών 33

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ..... 38

Δυνατότητα επιλογής των συνθηκών διαβίωσης σε ίση βάση με τους άλλους 38

Διαθεσιμότητα υπηρεσιών υποστήριξης ανεξάρτητης διαβίωσης (ελευθερία στην επιλογή του είδους της υποστήριξης)..... 38

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 52

Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση..... 52

Υποστήριξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Γενική Εκπαίδευση ..52

Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση 57

ΥΓΕΙΑ 62

Ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική, δωρεάν ή προσιτή υγειονομική περίθαλψη..... 62

Πρόσβαση σε φαρμακευτική περίθαλψη..... 66

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 67

Ισότιμη πρόσβαση στην εργασία..... 68

Υποστηριζόμενη εργασία για τα άτομα με αναπηρία 70
..... 74
ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ 75
Πρόσβαση σε ανεκτό επίπεδο διαβίωσης και κατάλληλες συνθήκες στέγασης, σίτισης και ένδυσης 75
Πρόσβαση σε οικονομικές ενισχύσεις για την κάλυψη του πρόσθετου κόστους τους αναπηρίας.....81
Πρόσβαση σε οικονομικές ενισχύσεις μείωσης της φτώχειας 83
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ 85
Καθολικό δικαίωμα ψήφου σε ίση βάση και χωρίς καμία διάκριση λόγω αναπηρίας..... 85
Δικαίωμα του εκλέγεσθαι σε όλα τα δημόσια αξιώματα και υποστήριξη στην άσκηση καθηκόντων 86
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ, ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ 88
Συμμετοχή σε ίση βάση με τους άλλους στην πολιτιστική ζωή, σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες, σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και σε αθλητικές δραστηριότητες 88
Ισότιμη πρόσβαση σε τουριστικές υπηρεσίες 89
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ 91
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ..... 93

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Αιτήματα ασύλου από άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις (με έκδοση από 01.01.2024 – 30.09.2025) 13
Πίνακας 2. Θετικές αποφάσεις Α' Βαθμού για άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις (με έκδοση από 01.01.2024 – 30.09.2025) 14
Πίνακας 3. Κτήρια που έχουν καταγραφεί στην πλατφόρμα του ΤΕΕ (ανά περιφέρεια & χρήση) 26
Πίνακας 4. Ολοκληρωμένοι έλεγχοι ανά χρήση 27
Πίνακας 5. Ολοκληρωμένοι έλεγχοι ανά χρήση 27
Πίνακας 6. Αριθμός ωφελούμενων της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού ανά Περιφέρεια 39
Πίνακας 7. Συνολικός αριθμός ΣΥΔ και συνολική δυναμικότητα 41
Πίνακας 8. Κατανομή ΣΥΔ ανά περιφέρεια και συνολική δυναμικότητα 42
Πίνακας 9. Κατανομή ΚΔΗΦ ανά περιφέρεια και συνολική δυναμικότητα 45
Πίνακας 10. Στιγμιοτυπική απεικόνιση Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων (02.01.2026) 47
Πίνακας 11. Συγκριτική Απεικόνιση Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων 48
Πίνακας 12. Αριθμός πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας ανά κατηγορία αναπηρίας/πάθησης και κατηγορία δομή (09/2024-09/2025) 50
Πίνακας 13. Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες52
Πίνακας 14. Είδος εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Σχ. Έτος 2024-25) 52
Πίνακας 15. Είδος εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση-Διαχρονική εξέλιξη 53
Πίνακας 16. ΕΕΠ & ΕΒΠ: Πλήθος και διαχρονική μεταβολή 54
Πίνακας 17. Ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 ετών και κατάσταση αναπηρίας (ΜΟ τριετίας) 57
Πίνακας 18. Υποψήφιοι και εισαχθέντες με σοβαρές παθήσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση 58
Πίνακας 19. Ποσοστό των άμεσων δαπανών υγειονομικής περίθαλψης από «την τσέπη των νοικοκυριών» επί των συνολικών δαπανών για την υγεία (out- of -pocket expenditure on health) 63
Πίνακας 20: Ποσοστό ατόμων με αναπηρία 20-64 ετών που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό (2024) 68
Πίνακας 22. Καθυστερημένες οφειλές (ενυπόθηκο δάνειο ή ενοίκιο, λογαριασμοί κοινής ωφελείας ή αγορά με δόσεις)-Άτομα με αναπηρία 77
Πίνακας 23. Πλήθος δικαιούχων που λαμβάνουν οικονομικές ενισχύσεις λόγω αναπηρίας ανά κατηγορία οικονομικής ενίσχυσης 82

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Συμμετοχή ΕΣΑμεΑ σε δημόσιες διαβουλεύσεις σχεδίων νόμου ανά Υπουργείο το 2025 14

Γράφημα 2: Δημόσιες δαπάνες για την Υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ (2020-23) _____ 62

Γράφημα 3: Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (μέτρια ή σοβαρή) που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους 12 μήνες, λόγω οικονομικής δυσκολίας, λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης. _____ 64

Γράφημα 4: Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (μέτρια ή σοβαρή αναπηρία)_____ 69

Γράφημα 5: Ποσοστό πληθυσμού (16+) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030): κατάσταση αναπηρίας και ηλικιακή ομάδα_____ 76

Γράφημα 6: Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων (συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας των ατόμων με μέτρια και σοβαρή αναπηρία 16-64 ετών (2024) _____81

Κατάλογος Εικονων

Εικόνα 1. Απογραφή Κτηρίων 2021 και προσβασιμότητα 28

Εικόνα 2. Φορείς που λειτουργούσαν ΚΔΑΠΑμεΑ την περίοδο 2022-2023..... 43

Εικόνα 3. Η γεωγραφική κατανομή των ΚΔΑΠΑμεΑ στην ελληνική επικράτεια 44

Πρόλογος Προέδρου

Οι διαδοχικές οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές κρίσεις των τελευταίων ετών έχουν διαμορφώσει ένα περιβάλλον αυξημένης ανασφάλειας, επισφάλειας και ευαλωτότητας, με ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους. Η ακρίβεια και η συνεχιζόμενη επιβάρυνση του κόστους διαβίωσης, σε συνδυασμό με τις διαχρονικές ανισότητες και τα εμπόδια συμμετοχής στην κοινωνική ζωή που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στη χώρα, έχουν οδηγήσει χιλιάδες άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειες τους σε μια συνθήκη ακραίας υλικής και κοινωνικής αποστέρησης.

Η διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία δεν μπορεί να εξαντλείται στη θεσμική τους κατοχύρωση. Απαιτεί συνεχή εγρήγορση, ουσιαστική εφαρμογή των προβλεπόμενων πολιτικών και μέτρων, επαρκείς δημόσιους πόρους, αλλά και αποτελεσματικούς μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης. Το αναπηρικό κίνημα συνεχίζει να αγωνίζεται τόσο για την προάσπιση των κεκτημένων δικαιωμάτων, τα οποία δοκιμάζονται σήμερα σε καθημερινή βάση, όσο και για τη διεύρυνσή τους, με στόχο την αξιοπρεπή και ανεξάρτητη διαβίωσή μας, την ισότητα και την αυτονομία.

Βασικό μας όπλο σε αυτό τον διαρκή αγώνα είναι η επιστημονική γνώση και η τεκμηρίωση των πραγματικών συνθηκών διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Για άλλη μια χρονιά συνεχίζουμε με συνέπεια στην έκδοση της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας*, αποτυπώνοντας με συστηματικό και αξιόπιστο τρόπο την κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας, τις εξελίξεις και τις μεταβολές που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια του 2025, καθώς και τις ανάγκες και προκλήσεις που απαιτούν ουσιαστικές πολιτικές παρεμβάσεις. Η γνώση και τα δεδομένα αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών και συμπεριληπτικών πολιτικών, αλλά και για τον έλεγχο της εφαρμογής τους στην πράξη.

Συνεχίζουμε με αποφασιστικότητα να διεκδικούμε μια κοινωνία που δεν θα αφήνει κανέναν πίσω. Μια κοινωνία στην οποία τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις θα απολαμβάνουν πλήρως τα δικαιώματά τους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.

Με εκτίμηση,
Ιωάννης Βαρδακαστάνης

Λίγα Λόγια για την Έκδοση

Η Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας (Π.Ε.1, Π.1.1.6) ως βασική εκροή που υλοποιείται με ίδια μέσα, συστηματοποιεί και συνδέει το επιστημονικό έργο του Παρατηρητηρίου με τη λειτουργία και τις δράσεις της ΕΣΑμεΑ.

Η Ετήσια Έκθεση έχει ως αντικείμενο την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και των διαχρονικών εξελίξεων στο πεδίο των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, με σκοπό: Να αποτελέσει ένα ισχυρό «εργαλείο» παρακολούθησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτά κατοχυρώθηκαν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, και να καθιερωθεί ως μια συστηματική και αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης για όλες τις εξελίξεις στο πεδίο των πολιτικών για την αναπηρία.

Στην Έκθεση παρουσιάζονται οι πρόσφατες εξελίξεις αναφορικά με την υλοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης, αναδεικνύονται τα εμπόδια και οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και οι οικογένειές τους, επισημαίνεται η πρόοδος που έχει συντελεστεί μέχρι σήμερα, και τέλος, διατυπώνονται συστάσεις πολιτικής προς την πολιτεία και τους αρμόδιους φορείς, ώστε να αντιμετωπιστούν οι καίριες προκλήσεις στο επίπεδο του πολιτικού σχεδιασμού.

Η δημοσίευση των εκθέσεων σε ετήσια βάση, σκοπό έχει να ευαισθητοποιεί και να εμπλέκει όλο και περισσότερους φορείς και πρόσωπα στο διάλογο για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και να παρακινεί την ανάληψη δράσεων που προωθούν την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.

Βασικό πλαίσιο αναφοράς των Εκθέσεων είναι η Σύμβαση των ΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, που αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο κατοχύρωσης και εξειδίκευσης του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα άτομα με αναπηρία, αναγνωρίζοντάς τα, ως υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες. Η αδιαιρετότητα και αλληλεξάρτηση των δικαιωμάτων, επέβαλλε την υιοθέτηση της θεματικής προσέγγισης στη συγγραφή της έκθεσης, ενώ επίσης επιχειρείται και η εξέταση της εφαρμογής των γενικών υποχρεώσεων που έχουν οριζόντιο χαρακτήρα.

Η συγγραφή της έκθεσης βασίστηκε σε ποικίλες πηγές και δεδομένα που αντλήθηκαν μέσω: έρευνας γραφείου, δευτερογενούς ανάλυσης δεδομένων, πληροφόρησης που λαμβάνει η ΕΣΑμεΑ μέσω της δράσης της, διενέργεια διαβούλευσης με αιρετούς εκπροσώπους του αναπηρικού κινήματος.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Προτάσεις της ΕΣΑμεΑ στον Πρωθυπουργό στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης

Στα τέλη Αυγούστου του 2025, ενόψει της παρουσίασης των δεσμεύσεων της κυβέρνησης στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ), η ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχιζόμενη ακρίβεια και το διαρκώς αυξανόμενο κόστος διαβίωσης, απέστειλε σύνολο προτάσεων προς το Πρωθυπουργό με στόχο την ενίσχυση της προστασίας και της στήριξης των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Οι προτάσεις περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, αυξήσεις στα επιδόματα και τις συντάξεις αναπηρίας, παρεμβάσεις σε ασφαλιστικά και φορολογικά ζητήματα, μέτρα για την ενίσχυση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην απασχόληση, την καθολική εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών, όπως η υπηρεσία του Προσωπικού Βοηθού και η Κάρτα Αναπηρίας, καθώς και στοχευμένες δράσεις στην υγεία, την εκπαίδευση και τις προσβάσιμες μεταφορές, αναδεικνύοντας την ανάγκη για ένα συνεκτικό και διαχρονικό πλαίσιο στήριξης.

Οι διεκδικήσεις του αναπηρικού κινήματος στον Πρωθυπουργό ενόψει ΔΕΘ *περισσότερα*

Κάρτα Αναπηρίας

Σημαντικές εξελίξεις σημειώθηκαν, εντός του 2025, ως προς το πλαίσιο εφαρμογής της Κάρτας Αναπηρίας. Ειδικότερα, τον Μάιο τέθηκε σε λειτουργία τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης για τους κατόχους της Ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας, με στόχο την άμεση και αποτελεσματική εξυπηρέτησή τους σε ζητήματα που αφορούν την έκδοση και τη χρήση της κάρτας.[1] Ύστερα από παρεμβάσεις της ΕΣΑμεΑ και των οργανώσεων μελών της και τη συνεχή διαβούλευση με τα αρμόδια υπουργεία, ανακοινώθηκε στα μέσα Νοεμβρίου η έναρξη υποβολής αιτήσεων για τη χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας σε πλαστική μορφή.[2] Οι δικαιούχοι μπορούσαν και μπορούν να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτησή τους μέσω της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας, ενώ η Κάρτα αποστέλλεται ταχυδρομικά. Η Κάρτα παρέχει στους κατόχους της τη δυνατότητα προτεραιότητας στην εξυπηρέτηση, χρήσης της ως αποδεικτικού αναπηρίας, καθώς και πρόσβασης σε δικαιώματα που αφορούν τον πολιτισμό και τις μετακινήσεις. Ειδικότερα, εξασφαλίζει δωρεάν είσοδο σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, καθώς και

Κάρτα Αναπηρίας σε πλαστική μορφή για ΜΜΜ, προτεραιότητα, χώρους πολιτισμού *περισσότερα*

[1] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2026, 19 Μαΐου). Σε λειτουργία από σήμερα το τηλεφωνικό κέντρο υποστήριξης για τους κατόχους της Ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/se-leitourgia-apo-simera-to-tilefoniko-kentro-ypostirixis-gia-tous-katochous-tis-psifiakis-kartas-anapirias/

[2] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2026, 19 Μαΐου). Ξεκίνησαν οι αιτήσεις για την έκδοση πλαστικής Κάρτας Αναπηρίας – Δωρεάν μετακινήσεις στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς με την επικύρωσή της. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/xekinisan-oi-aitiseis-gia-tin-ekdosi-plastikis-kartas-anapirias-dorean-metakiniseis-sta-mesa-mazikis-metaforas-me-tin-epikyrosi-tis/

σημαντικές διευκολύνσεις στις μετακινήσεις με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ), χωρίς την ανάγκη προσκόμισης επιπλέον δικαιολογητικών.

Ωστόσο, σχεδόν ταυτόχρονα με την έναρξη της δυνατότητας χορήγησης της πλαστικοποιημένης κάρτας, αναδείχθηκαν σημαντικά εμπόδια ως προς την εφαρμογή της. Η ΕΣΑμεΑ, με σχετικές παρεμβάσεις της προς το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (ΥΚΟΙΣΟ) επισήμανε τις δυσχέρειες τόσο ως προς την εξυπηρέτηση των πολιτών όσο και ως προς τη συνολική εφαρμογή της. Ειδικότερα, τα προβλήματα που καταγράφηκαν αφορούσαν σοβαρές δυσλειτουργίες του helpdesk, όπως δυσκολία επικοινωνίας λόγω συνεχώς κατειλημμένων γραμμών, μεγάλοι χρόνοι αναμονής και έλλειψη προσβάσιμων υπηρεσιών για κωφούς-βαρήκοους χρήστες. Προβλήματα εντοπίστηκαν επίσης και στην αποστολή και παράδοση των καρτών, καθώς και στη χρήση τους κατά τις μετακινήσεις, όπου παρατηρήθηκαν δυσκολίες επικύρωσης στα ΜΜΜ και ελλιπής ενημέρωση των αρμόδιων φορέων. Τα προαναφερθέντα εμπόδια είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της άσκησης και απόλαυσης των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή. Σύμφωνα με την ΕΣΑμεΑ, τα ζητήματα αυτά καθιστούσαν αναγκαία την άμεση λήψη διορθωτικών μέτρων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ουσιαστική χρήση της Κάρτας.

ΕΣΑμεΑ
Προβλήματα με την πλαστική Κάρτα Αναπηρίας - απαιτούνται άμεσες ενέργειες
περισσότερα

Σχετικά με το help desk της κάρτας αναπηρίας
περισσότερα

Ενσωμάτωση της Οδηγίας της ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας και την Ευρωπαϊκή Κάρτα Στάθμευσης

Σε συνέχεια της έγκρισης της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/2841[3] που αφορά την *Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας* και την *Ευρωπαϊκή Κάρτα Στάθμευσης*, η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς τους Υπουργούς Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και Υποδομών και Μεταφορών, ζήτησε την άμεση εκκίνηση της διαδικασίας ενσωμάτωσής της στο ελληνικό νομικό πλαίσιο.

ΕΣΑμεΑ
Διεκδικούμε την άμεση ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας για την Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας
περισσότερα

Παρά το γεγονός ότι η επιστολή απεστάλη στις αρχές του 2025, έως το τέλος του ίδιου έτους δεν είχε ξεκινήσει καμία διαδικασία ενσωμάτωσης της Οδηγίας. Σύμφωνα με την *Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030*,[4, 5] η ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/2841 χαρακτηρίζεται ως εμβληματική δράση και προβλέπεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2026. Σύμφωνα με το άρθρο 21 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να την ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία έως τις 5 Ιουνίου 2027, ενώ η πλήρης εφαρμογή της αναμένεται να ξεκινήσει από τις 5 Ιουνίου 2028.

[3] Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/2841 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2024 για τη θέσπιση της ευρωπαϊκής κάρτας αναπηρίας και της ευρωπαϊκής κάρτας στάθμευσης για άτομα με αναπηρία είναι διαθέσιμη στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202402841

[4] Εφεξής «*Εθνική Στρατηγική*»

[5] Βλ. Δράση 29, της Στρατηγικής, διαθέσιμη στο: https://amea.gov.gr/strategy/strategy-2024-2030

Εξέταση της ΕΕ για την πορεία υλοποίησης της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες από την αρμόδια Επιτροπή των ΗΕ

Στις 11 και 12 Μαρτίου 2025 έλαβε χώρα η δεύτερη αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την *Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* σχετικά με τη συμμόρφωση της ΕΕ στις απαιτήσεις της Σύμβασης. Πριν τον εποικοδομητικό διάλογο, το *Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία* (EDF) είχε υποβάλλει στην Επιτροπή των ΗΕ την εναλλακτική του έκθεση ενόψει της εξέτασης. Σύμφωνα με την έκθεση του EDF, η ΕΕ δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στις διεθνείς της δεσμεύσεις, όπως αυτές απορρέουν από τη Σύμβαση.[6] Ειδικότερα, παρά το γεγονός ότι η ΕΕ έχει κυρώσει τη Σύμβαση, και συνεπώς οφείλει να την εφαρμόζει στο σύνολο των αρμοδιοτήτων της, παρ' όλα αυτά εντοπίζονται κρίσιμα κενά. Ειδικότερα, το EDF επισημαίνει την απουσία ενός ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου κατά των διακρίσεων, την ανεπαρκή προστασία συγκεκριμένων ομάδων -όπως οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία-, τους υφιστάμενους περιορισμούς στην ελεύθερη μετακίνηση των ευρωπαίων πολιτών με αναπηρία, τα εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή, καθώς και στην πρόσβαση σε υπηρεσίες και τεχνολογίες. Επιπλέον, στην εναλλακτική έκθεση, τονίζεται η συνέχιση της χρηματοδότησης ιδρυματικών δομών, η ανεπαρκής ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε πολιτικές διαχείρισης κρίσεων και διεθνούς βοήθειας, καθώς και οι ελλείψεις ως προς την προσβασιμότητα και των πολιτικών εύλογων προσαρμογών εντός των ίδιων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.[7] Σύμφωνα με την έκθεση του EDF, η αιτία πίσω από την αδυναμία της ΕΕ να ανταποκριθεί επαρκώς στις διεθνείς της δεσμεύσεις οφείλεται αφενός στην έλλειψη ισχυρής πολιτικής ηγεσίας, αφετέρου στην έλλειψη ενός συντονισμένου μηχανισμού εφαρμογής και παρακολούθησης της Σύμβασης.[8]

Εναλλακτική Έκθεση του EDF για τη δεύτερη αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες *περισσότερα*

Ύστερα από την ολοκλήρωση του εποικοδομητικού διαλόγου,[9] η Επιτροπή δημοσίευσε τις *Καταληκτικές Παρατηρήσεις* της προς της ΕΕ.[10] Σύμφωνα με αυτές, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί μετά την κύρωση της Σύμβασης το 2010, απαιτείται από την ΕΕ σημαντική ενίσχυση των προσπαθειών της. Ενδεικτικά, μερικές από τις *Παρατηρήσεις-Συστάσεις* της Επιτροπής αφορούν την ανάγκη για πιο φιλόδοξες και συγκεκριμένες ενέργειες στο πλαίσιο της *Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*, ειδικότερα για την περίοδο 2025-2030, την ενίσχυση του προϋπολογισμού της ΕΕ ως προς την αποϊδρυματοποίηση και την προσβάσιμη στέγαση, καθώς και τη συνολική αναθεώρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας ώστε να είναι συμβατή με τη Σύμβαση. Επιπλέον, η Επιτροπή πρότεινε την υιοθέτηση και βελτίωση νομοθετικών και

Καταληκτικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες προς της ΕΕ *περισσότερα*

---

[6] Για περισσότερα βλ. https://www.edf-feph.org/publications/evaluating-the-eus-progress-on-disability-rights-implementing-the-un-disability-rights-convention/

[7] *Ό.π.*

[8] *Ό.π.*

[9] Για περισσότερες πληροφορίες για το τι έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του εποικοδομητικού διαλόγου, βλ. https://www.edf-feph.org/12-memorable-moments-of-the-un-review-of-the-eu/

[10] Οι Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ προς την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι διαθέσιμες στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/DownloadDraft.aspx?key=2NunS/sylpQ78tqNNXvY15u8e/09uRcbRJBiGbXF2FBOTIIqL9pVRSHhfiYeADB/

πολιτικών παρεμβάσεων σε κρίσιμους τομείς όπως η προσβασιμότητα, τα δικαιώματα των επιβατών, η επέκταση της Ευρωπαϊκής Κάρτας Αναπηρίας, η οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας και του φύλου σε όλες τις πολιτικές, η μετάβαση σε ένα σύστημα υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων, καθώς και η ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στην εξωτερική δράση της ΕΕ και τη λειτουργία των θεσμικών της οργάνων.

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2021-2030

Η ανάγκη αναβάθμισης της επόμενης φάσης της *Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2021-2030* αναδείχθηκε ως κεντρικό ζήτημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατά τη διάρκεια του 2025. Βασική αιτία αποτέλεσε το κενό που διαπιστώνεται για την περίοδο 2025-2030, καθώς η πλειονότητα των δράσεων της Στρατηγικής είχε ορίζοντα υλοποίησης έως το 2024, χωρίς να προβλέπεται ένα επαρκές πλαίσιο νέων πρωτοβουλιών για το δεύτερο μισό της περιόδου αναφοράς της. Μάλιστα, η ανάγκη αυτή επισημάνθηκε και από την Επιτροπή των ΗΕ κατά την εξέταση της ΕΕ τον Μάρτιο του 2025.[11]

Στο ίδιο πλαίσιο, το ευρωπαϊκό αναπηρικό κίνημα ζήτησε την υιοθέτηση μιας πιο φιλόδοξης δεύτερης φάσης της Στρατηγικής, η οποία θα ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαίοι με αναπηρία, όπως η χαμηλή συμμετοχή στην απασχόληση, η ιδρυματοποίηση, και τα εμπόδια πρόσβασης σε μία οικονομικά προσιτή και στη προσβάσιμη στέγαση.[12] Μεταξύ των βασικών προτάσεων περιλαμβάνονται: η εγγύηση για την απασχόληση και τις δεξιότητες των ατόμων με αναπηρία, η ίδρυση *Ευρωπαϊκού Φορέα Προσβασιμότητας*, η δημιουργία ταμείου για την προσβασιμότητα στο πλαίσιο του νέου ευρωπαϊκού σχεδίου για την προσιτή στέγαση, η θέσπιση νομοθεσίας για την οικονομική προσιτότητα των υποστηρικτικών τεχνολογιών, η έκδοση Οδηγίας για την πλήρη ελευθερία κυκλοφορίας των ατόμων με αναπηρία, και η λήψη αποφασιστικών μέτρων για τον τερματισμό των αναγκαστικών στειρώσεων.[13] Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε και στη διασφάλιση ενός ισχυρού και στοχευμένου πολυετούς προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2028-2034, προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να υποστηρίζονται αποτελεσματικά.[14]

Ευρωπαϊκός Οδικός Χάρτης για τα Δικαιώματα των Γυναικών και η διάσταση της αναπηρίας

Τον Μάρτιο του 2025 παρουσιάστηκε ο *Ευρωπαϊκός Οδικός Χάρτης για τα Δικαιώματα των Γυναικών*[15] που αποτελεί πρωτοβουλία της ΕΕ στοχεύοντας στην ενίσχυση της ισότητας των φύλων και την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών σε όλους τους τομείς πολιτικής. Η επιδίωξη του Οδικού Χάρτη είναι να καθορίσει προτεραιότητες και κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, την καταπολέμηση της έμφυλης βίας, τη βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και στη λήψη

[11] Βλ. παρ. 12 και 13 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

[12] European Disability Forum (2025, October 10). Commission confirms update to Disability Rights Strategy in 2026. *Press Release*. Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/commission-confirms-update-to-disability-rights-strategy-in-2026/

[13] *Ό.π.*

[14] European Disability Forum (2025, October 27). Disability Intergroup ideas for the next phase of the Disability Strategy and housing crisis. *Press Release*. Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/disability-intergroup-ideas-for-the-next-phase-of-the-disability-strategy-and-housing-crisis/

[15] Ο Ευρωπαϊκός Οδικός Χάρτης για τα Δικαιώματα των Γυναικών είναι διαθέσιμος στο: https://commission.europa.eu/document/download/0c3fe55d-9e4f-4377-9d14-93d03398b434_en?filename=Gender%20Equality%20Report%20Chapeau%20Communication.pdf

αποφάσεων, και στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών. Ωστόσο, μία σημαντική έλλειψη του είναι ότι σε αυτόν δεν έχει ενσωματωθεί οριζόντια η διάσταση της αναπηρίας. Ειδικότερα, στο κείμενο του Οδικού Χάρτη δε γίνεται ρητή αναφορά στη *Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ΣΔΑΑ)*, ενώ δεν προβλέπονται επαρκή μέτρα για τη συμμετοχή και την ενίσχυση της ηγετικής παρουσίας των γυναικών με αναπηρία. Επιπρόσθετα, απουσιάζουν στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση σοβαρών προκλήσεων όπως η φτώχεια, η βία και η πρακτική της αναγκαστικής στείρωσης. Ως εκ τούτου, ένα σημαντικό ποσοστό γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία που διαβιούν στην ΕΕ εξακολουθεί να παραμένει εκτός των βασικών πολιτικών ισότητας.

Αιτούντες/ες άσυλο με αναπηρία

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της *Σύμβασης τη Γενεύης για τους Πρόσφυγες*[16] *και το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*[17], οι αιτούντες/σες άσυλο με αναπηρία δικαιούνται ίση προστασία και μεταχείριση χωρίς διακρίσεις. Παράλληλα, η ΣΔΑΑ αναγνωρίζει ότι τα άτομα με άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των αιτούντων/ουσών άσυλο, πρέπει να απολαμβάνουν ίση μεταχείριση και πλήρη προστασία των δικαιωμάτων τους. Συγκεκριμένα, όπως τονίζεται στο άρθρο 11 της ΣΔΑΑ, τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν την προστασία και την ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κινδύνου, όπως οι ανθρωπιστικές κρίσεις. Ωστόσο, μέχρι σήμερα καταγράφεται έλλειψη συστηματικών και επαρκών στοιχείων σχετικά με τους αιτούντες/ες άσυλο, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο.[18]

Το Παρατηρητήριο, λαμβάνοντας υπόψη αυτή την έλλειψη καθώς και τη σημασία του προσφυγικού ζητήματος για τη χώρα και την ανάγκη πληρέστερης αποτύπωσης των ιδιαίτερων αναγκών της συγκεκριμένης ομάδας, εντάσσει για πρώτη φορά στην *Ετήσια Έκθεση* για το 2025, την παρουσίαση δεδομένων που αφορούν την εν λόγω πληθυσμιακή ομάδα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία για τους αιτούντες/ες άσυλο με αναπηρία, ενώ σε επόμενες ενότητες θα παρουσιαστούν στοιχεία σχετικά με την προσβασιμότητα των δομών και τις δομές φιλοξενίας.

Πίνακας 1. Αιτήματα ασύλου από άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις (με έκδοση από 01.01.2024 – 30.09.2025)[19]

Είδος ευαλωτότητας	Έτος έκδοσης		Σύνολο
	2024	2025	
Άτομα με αναπηρία (κινητική-αισθητηριακή-άλλες αναπηρίες)	492	202	**694**
Άτομα με αναπηρία (ψυχική-νοητική)	143	89	**232**
Άτομα με σοβαρές ασθένειες	1.036	524	**1.560**

Πηγή: *Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Οκτώβριος 2025*

[16] Η *Σύμβαση τη Γενεύης για τους Πρόσφυγες είναι διαθέσιμη στο:* https://www.unhcr.org/gr/media/04-symvasiprotokollo-pdf
[17] Η *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι διαθέσιμη στο:* https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell
[18] Βλ. Άρθρο 11 «Καταστάσεις κινδύνου και ανθρωπιστικών κρίσεων» της ΣΔΑΑ.
[19] Τα στοιχεία αναφέρονται σε Πολίτες Τρίτων Χωρών με μία ή/και παραπάνω καταγεγραμμένες κατηγορίες ευαλωτοτήτων.

Πίνακας 2. Θετικές αποφάσεις Α' Βαθμού για άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις (με έκδοση από 01.01.2024 – 30.09.2025)[20]

Είδος ευαλωτότητας	Έτος έκδοσης		Σύνολο
	2024	2025	
Άτομα με αναπηρία (κινητική-αισθητηριακή-άλλες αναπηρίες)	314	160	**474**
Άτομα με αναπηρία (ψυχική-νοητική)	95	93	**188**
Άτομα με σοβαρές ασθένειες	552	329	**881**

Πηγή: *Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Οκτώβριος 2025*

Συμμετοχή ΕΣΑμεΑ σε ηλεκτρονικές δημόσιες διαβουλεύσεις σχεδίων νόμων

Η ΕΣΑμεΑ συμμετέχει διαχρονικά και ενεργά στις δημόσιες ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις σχεδίων νόμων και στρατηγικών κειμένων που αναρτώνται στην πλατφόρμα του OpenGov.gr. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, επιδιώκει την οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές που αφορούν, άμεσα ή έμμεσα, τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, καθώς και τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής τους σε κάθε πτυχή της δημόσιας ζωής. Κατά το έτος 2025 συμμετείχε, σε 24 δημόσιες διαβουλεύσεις σχεδίων νόμων που αναρτήθηκαν στην πλατφόρμα του OpenGov και προέρχονταν από δώδεκα υπουργεία καθώς και σε μία διαβούλευση στρατηγικών κειμένων.

Γράφημα 1: Συμμετοχή ΕΣΑμεΑ σε δημόσιες διαβουλεύσεις σχεδίων νόμου ανά Υπουργείο το 2025

[20] Τα στοιχεία αναφέρονται σε Πολίτες Τρίτων Χωρών με μία ή/και παραπάνω καταγεγραμμένες κατηγορίες ευαλωτοτήτων.

ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ισονομία και προστασία από τις διακρίσεις

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης για τα άτομα με αναπηρία και χρόνια πάθηση έχει επεκταθεί από το 2023 με τον ν.5023 και σε άλλα πεδία πολιτικής πέραν της εργασίας. Ειδικότερα,

> «Με την επιφύλαξη των παρ. 3, 4, 6 του παρόντος, καθώς και του άρθρου 4, η *αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως* φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, *αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης* εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, και όσον αφορά: α) την *κοινωνική προστασία*, συμπεριλαμβανομένης της *κοινωνικής ασφάλισης* και της *υγειονομικής περίθαλψης*, β) τις *κοινωνικές παροχές* και τις *φορολογικές διευκολύνσεις* ή πλεονεκτήματα, γ) την *εκπαίδευση*, δ) την *πρόσβαση στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών* που διατίθενται (συναλλακτικά) στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της *στέγης*.» [παρ. 2 του άρθρου 3 του ν.5023]

Ωστόσο, ακόμη εκκρεμεί η έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος[21] μέσω του οποίου θα καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα για την αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στα πεδία της κοινωνικής προστασίας, των κοινωνικών παροχών και φορολογικών διευκολύνσεων ή πλεονεκτημάτων, της εκπαίδευσης, και της πρόσβασης στη διάθεση και παροχή αγαθών και υπηρεσιών προς το κοινό εξακολουθεί να εκκρεμεί.

Παρά την ύπαρξη του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση, τα άτομα με αναπηρία και χρόνια πάθηση εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις. Σύμφωνα με την *Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη*[22] *(ΣτΠ) για την Ίση Μεταχείριση για το έτος 2024*,[23] οι διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης εξακολουθούν να αποτελούν τη δεύτερη συχνότερη αιτία διακρίσεων, μετά τις διακρίσεις λόγω φύλου. Συγκεκριμένα, από τις 933 νέες αναφορές που υποβλήθηκαν στην Αρχή κατά τη διάρκεια του 2024, εκ των οποίων το 76% αυτών ήταν εντός της αρμοδιότητάς της, το 26% αυτών αφορούσε διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το 22% του 2023.[24]

---

[21] Η έκδοση του συγκεκριμένου Προεδρικού Διατάγματος προβλέπεται στο άρθρο 24 του ν. 4443/2016, στο άρθρο 74 του ν. 4488/2017 και στην παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 5023/2023.

[22] Η επέκταση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και πέραν του πεδίου της εργασίας και απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία και χρόνια πάθηση, συνοδεύτηκε από τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη (ΣτΠ), ο οποίος είναι ο αρμόδιος φορέας για την προώθηση και την παρακολούθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Πλέον ο ΣτΠ έχει τη δυνατότητα να διερευνά παραβιάσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης «στον τομέα της παροχής αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται συναλλακτικά στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγης». Όσον αφορά του τομείς της κοινωνικής προστασίας και της φορολογίας λόγω του ότι αυτοί ανήκουν στον δημόσιο τομέα, εμπίπτουν στη γενική αρμοδιότητα της Αρχής ως φορέα ελέγχου της νομιμότητας και διαμεσολάβησης. Ομοίως, για τον τομέα της εκπαίδευσης, η παρέμβαση του στο εμπλουτίζεται από τις «ειδικότερες νομοθετικές προβλέψεις, υπό την ιδιότητά του ως Συνηγόρου του Παιδιού. Για περισσότερα, βλ. Συνήγορος του Πολίτη (2024). *Ειδική Έκθεση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες για το έτος 2023*, σ. 12. Διαθέσιμη στο: https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/eidikh-ek8esh-2023-or-dikaiwmata-twn-atomwn-me-anaphries

[23] Η *Ειδική Έκθεση του ΣτΠ για την Ίση μεταχείριση για το έτος 2024* είναι διαθέσιμη στο: https://www.synigoros.gr/api/files/download/585484

[24] Βλ. σ. 12 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2024*.

Εξελίξεις σχετικά με την Οδηγία για την Ίση Μεταχείριση στην Ευρώπη

Ένα ακόμη ζήτημα που προέκυψε κατά τη διάρκεια του 2025 αφορούσε την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αποσύρει την προτεινόμενη Οδηγία για την Ίση Μεταχείριση,[25] η οποία εκκρεμεί από 2008. Η συγκεκριμένη απόφαση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στην κοινωνία των πολιτών καθώς θεωρήθηκε σοβαρό πλήγμα στις αξίες της ισότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας στην ΕΕ. Ειδικότερα, ο σκοπός αυτής της Οδηγίας είναι να καλύψει σημαντικά νομικά κενά ως προς την προστασία από τις διακρίσεις εκτός της αγοράς εργασίας,[26] διασφαλίζοντας την ίση μεταχείριση σε κοινωνικές ομάδες που συχνά υφίστανται αποκλεισμό, όπως τα άτομα με αναπηρία, οι ηλικιωμένοι και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.[27] Η αιφνίδια απόφαση της Επιτροπής, χωρίς διαβούλευση ή εναλλακτική πρόταση, ανέδειξε την ευθύνη τόσο της Επιτροπής όσο και των κρατών-μελών που για 17 χρόνια εμπόδιζαν την υιοθέτησής της, αφήνοντας εκατομμύρια πολίτες χωρίς προστασία από τις διακρίσεις.[28] Ύστερα από ισχυρές πιέσεις οργανώσεων και θεσμών,[29] η Επιτροπή, τον Ιούλιο του 2025, ανακάλεσε την απόφασή της, που αποτελεί θετική εξέλιξη, αλλά δείχνει και την ανάγκη άμεσης πολιτικής βούλησης, προκειμένου να ξεπεραστεί το υφιστάμενο αδιέξοδο και να θεσπιστεί μία ολοκληρωμένη νομοθεσία κατά των διακρίσεων.[30]

Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ)

Το 2025, μετά από μία παρατεταμένη περίοδο αδράνειας που διήρκησε για αρκετούς μήνες -μία αδράνεια που σχετίζεται και με τη θεσμική μετάβαση της αρμόδιας Γενικής Γραμματείας από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας- το Εθνικό *Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας* (ΕΣΡΜ) επανεκκίνησε τη λειτουργία του. Κατά τη διάρκεια του έτους πραγματοποιήθηκαν συνεδριάσεις και δράσεις εξωστρέφειας αποσκοπώντας στην ενίσχυση των πολιτικών κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων. Μία από τις ενέργειες του ΕΣΡΜ ήταν η εκπόνηση του νέου *Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού 2025-2028*, το οποίο αναμένεται να ολοκληρωθεί και δημοσιευθεί εντός του 2026. Όπως αναφέρθηκε κατά τη διάρκεια της 10ης συνεδρίασης του Συμβουλίου, στο σχέδιο δράσης θα δοθεί έμφαση στην αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους και των σύγχρονων προκλήσεων.[31] Κατά τη διάρκεια ανοιχτής συνεδρίασης-εκδήλωσης που διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων

---

[25] Σχετικά με την Οδηγία για την Ίση Μεταχείριση βλ. https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-push-for-european-democracy/file-anti-discrimination-directive

[26] Βλ. Οδηγία 2000/78/ΕΚ, της 27ης Νοεμβρίου 2000, του Συμβουλίου περί διαμόρφωσης γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και το επάγγελμα. Διαθέσιμη στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c10823

[27] European Disability Forum (2025, February 17). European Union must not abandon its fight against discrimination. *Press Release*. Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/european-union-must-not-abandon-its-fight-against-discrimination/

[28] *Ό.π.*

[29] Βλ. European Disability Forum (2025, February 17). Equality betrayed: Commission unilaterally gives up on anti-discrimination law. Joint letter. Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/publications/equality-betrayed-commission-unilaterally-gives-up-on-anti-discrimination-law/

[30] European Disability Forum (2025, July 24). Good news on Equal Treatment Directive: Commission reverses decision to withdraw. *Press Release*. Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/good-news-on-equal-treatment-directive-commission-reverses-decision-to-withdraw/

[31] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. (2025, 3 Νοεμβρίου). Στις 10 Δεκεμβρίου η παρουσίαση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας. Δελτίο Τύπου. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/stis-10-dekemvriou-i-parousiasi-tou-ethnikou-schediou-drasis-kata-tou-ratsismou-kai-tis-misallodoxias/

Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ), στις 10 Δεκεμβρίου 2025, Παγκόσμια Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρουσιάστηκε προσχέδιο του σχεδίου δράσης.[32]

Αναγνώριση δικαιοπρακτικής ικανότητας

Σε συνέχεια της σύστασης της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σχετικά με την αναθεώρηση του νομικού πλαισίου της δικαστικής συμπαράστασης -που αποτελεί και πάγιο αίτημα του αναπηρικού κινήματος- τον Μάιο του 2024 ανασυγκροτήθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης Ομάδας Εργασίας με αντικείμενο τη μελέτη του ισχύοντος νομικού πλαισίου της δικαστικής συμπαράστασης και την εισαγωγή του θεσμού της υποστηριζόμενης δικαιοπρακτικής ικανότητας, στη σύνθεση της οποίας συμμετείχε εκπρόσωπος της ΕΣΑμεΑ.[33]

Η Ομάδα Εργασίας ξεκίνησε τις συνεδριάσεις της στις 3 Ιουνίου 2024 και τις ολοκλήρωσε τον Ιανουάριο του 2025, υποβάλλοντας τις προτάσεις της στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου σχετικά με τις αναγκαίες αλλαγές στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο. Την 1η Απριλίου 2025 πραγματοποιήθηκε συνέντευξη τύπου από το Υπουργείο, κατά τη διάρκεια της οποίας ανακοινώθηκαν οι επικείμενες αλλαγές στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, καθώς και η πρόθεση ανάρτησης του σχεδίου νόμου σε δημόσια διαβούλευση εντός του ίδιου μήνα (Απρίλιος 2025).[34] Ωστόσο, έως και τις αρχές Ιανουαρίου 2026, η ανάρτηση του σχεδίου νόμου εξακολουθούσε να εκκρεμεί, χωρίς να υπάρχει επίσημη ενημέρωση για την καθυστέρηση ανάρτησής του. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αναθεώρηση του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης αποτελεί δράση της Εθνικής Στρατηγικής (Δράση 56), με προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το τέλος του 2025, ορόσημο το οποίο δεν επιτεύχθηκε.

Ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη

Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Σύμφωνα με τα ευρήματα *του 1ου Τακτικού Βαρόμετρου Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις* του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, οι εφτά (7) στους δέκα (10) συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση δεν απολαμβάνουν την αποτελεσματική προστασία των νόμων και της δικαιοσύνης σε περιπτώσεις που έρχονται αντιμέτωπα με παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. [35]

Ομάδας εργασίας για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των δικαστικών κτηρίων

Για την εξάλειψη ή τον περιορισμό των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, την άνοιξη του 2024, προχώρησε στην ανασυγκρότηση αρμόδιας Ομάδας Εργασίας. Η Ομάδα Εργασίας, στην οποία συμμετέχει και εκπρόσωπος της ΕΣΑμεΑ, έχει ως αντικείμενο τη βελτίωση της προσβασιμότητας των φυσικών

---

[32] *Ό.π.*

[33] Για περισσότερα βλ. https://ministryofjustice.gr/?p=14367

[34] Βλ. ενδεικτικά, https://www.in.gr/2025/04/03/politics/yp-dikaiosynis-se-dimosia-diavouleysi-neo-nomosxedio-prosarmogi-tou-nomou-peri-eythynis-ypourgon-kai-dikaio-tis-dikastikis-symparastasis/, και https://www.taxheaven.gr/news/70418/syntoma-neo-nomosxedio-gia-thn-anamorfwsh-toy-dikaioy-ths-dikastikhs-symparastashs

[35] Βλ. σ. 98, στο Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2025). 1ο Τακτικό Βαρόμετρο Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις. Διαθέσιμο στο: https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/693/c16/387/693c1638776c9073563010.pdf

υποδομών καθώς και των ψηφιακών περιβαλλόντων των δικαστικών κτηρίων, με στόχο τη διασφάλιση της καθολικής προσβασιμότητας. Ωστόσο, παρά την ανασυγκρότησή της, η Ομάδα δυστυχώς δεν συνεδρίαζε συστηματικά κατά τη διάρκεια του 2025. Η τελευταία συνεδρίαση της πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2025.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

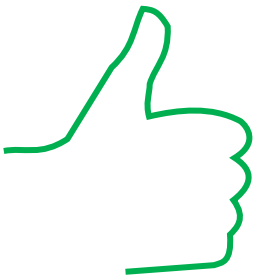

Η ανάκληση της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αποσύρει την προτεινόμενη Οδηγία για την Ίση Μεταχείριση.

Η ολοκλήρωση των εργασιών της Ομάδας Εργασίας για τη μελέτη του νομικού πλαισίου του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης και η υποβολή των προτάσεων της στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου.

Η επανέναρξη των συνεδριάσεων του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Η εκπόνηση του νέου Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Η μη έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος με το οποίο θα εξειδικεύονται τα μέτρα για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Η μη πρόβλεψη παροχής εύλογων προσαρμογών σε άλλα πεδία πέραν της εργασίας.

Η μη ανάρτηση του σχεδίου νόμου που αφορά την αναθεώρηση της δικαστικής συμπαράστασης.

Η αύξηση του ποσοστού των διακρίσεων που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις σύμφωνα με την *Ειδική Έκθεση για την Ίση Μεταχείριση* του ΣτΠ.

Η παρατεταμένη μη λειτουργία της Ομάδας Εργασίας για την προσβασιμότητα των δικαστικών κτηρίων.

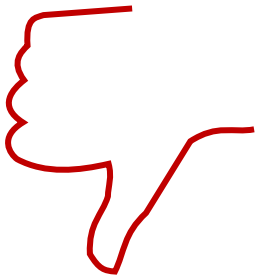

ΖΩΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Στέρηση της ελευθερίας λόγω αναπηρίας (απαγόρευση/στέρησης της ελευθερίας λόγω αναπηρίας)

Παρά τις επανειλημμένες συστάσεις των Επιτροπών των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες[36] και κατά των Βασανιστηρίων[37] για την αποφυγή της στέρησης της ελευθερίας λόγω αναπηρίας, η ελληνική Πολιτεία δεν έχει μέχρι σήμερα προβεί στις αναγκαίες ενέργειες για την αναθεώρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου. Συνεπώς, ο θεσμός της ακούσιας νοσηλείας εξακολουθεί να ισχύει και να εφαρμόζεται ευρέως. Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών (έως το 2024), λόγω της έλλειψης δεδομένων σε εθνικό επίπεδο,[38] καταδεικνύουν ότι, παρά τη μείωση του συνολικού αριθμού εισαγωγών, το ποσοστό των ακούσιων νοσηλειών παραμένει ιδιαίτερα υψηλό, το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 70% των συνολικών εισαγωγών.[39] Ωστόσο, για το 2025 δεν υπάρχουν διαθέσιμα επικαιροποιημένα στοιχεία, γεγονός που περιορίζει την πλήρη αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης. Επιπλέον, παρότι η αναθεώρηση του σχετικού θεσμικού πλαισίου είχε προβλεφθεί ήδη στο *1ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2020-2023*,[40] δεν υλοποιήθηκε και μεταφέρθηκε στην *Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030*,[41] μεταθέτοντας την υλοποίηση της χρονικά για το 2026. Μάλιστα, σύμφωνα με τις *Καταληκτικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις* της *Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* από το 2019, η λήψη μέτρων για την αποφυγή της ακούσιας στέρησης της ελευθερίας λόγω αναπηρίας είναι ένα από τα τρία ζητήματα στα οποία πρέπει να δοθεί άμεση προτεραιότητα.[42]

Σεβασμός των δικαιωμάτων και της ασφάλειας των ατόμων με αναπηρία που βρίσκονται σε καθεστώς στέρησης της ελευθερίας/κράτησης

Η πρακτική μεταφοράς των ατόμων με ψυχοκοινωνικές αναπηρίες στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας και σεβασμός των δικαιωμάτων τους

Η πρακτική της μεταφοράς των ατόμων με ψυχοκοινωνικές αναπηρίες στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας αποτελεί ένα διαχρονικό ζήτημα, το οποίο έχει επανειλημμένα αναδείξει το

---

[36] Βλ. παρ. 21 και 22 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Οι Καταληκτικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις είναι διαθέσιμες ηλεκτρονικά στο: https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=VItBpWYhYCdSnT7WSxH8%2B4dybEovRw59ihvOTjaBoNbSCWEJDEUbp3%2BS37wfSZC3tBbJ6hZlQT7jTHmB8NsFDQ%3D%3D

[37] Βλ. παρ. 38 και 39 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ κατά των Βασανιστηρίων. Οι Καταληκτικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις είναι διαθέσιμες ηλεκτρονικά στο: https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhshSVhO2M2H1UDd4ISZI3FIR5qrnsTERNRPyCwxiWbubp%2b%2fHAJy6umRfJxn4LcEt1F1b7e4l4jLFRrGMNR5aqlZtPvMF9r%2fcnzZFGplXRrmst

[38] Τα μόνο διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία για τις συνολικές εισαγωγές σε Μονάδες Ψυχικής Υγείας προέρχονται από το Mental Health Atlas. Σύμφωνα με το Mental Health Atlas, για το έτος 2018, ο αριθμός των συνολικών εισαγωγών σε Μονάδες Ψυχικής Υγείας στην Ελλάδα ήταν 8.791, με το 47% αυτών να αφορούν σε περιπτώσεις ακούσιας νοσηλείας.

[39] Βλ. Πίνακα 1 (σ. 18) της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2024*.

[40] Βλ. *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2020-2023*. Διαθέσιμο στο: https://amea.gov.gr/action

[41] Βλ. Δράση 87 της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030.

[42] Βλ. παρ. 50, των *Καταληκτικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*.

Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, τόσο μέσω της εναλλακτικής έκθεσης που υπέβαλλε η ΕΣΑμεΑ στην Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες το 2019[43] όσο και μέσω των Ετήσιων Εκθέσεών του.[44] Ο τρόπος υλοποίησης της εν λόγω πρακτικής παραμένει κεντρικό πρόβλημα, αφού δεν συνάδει με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Παρότι με την ΚΥΑ αρ. Γ3α,β/Γ.Π. οικ. 72109,[45] κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 του ν. 4931/2022, προβλέφθηκε η αποσύνδεση της μεταφοράς από την Ελληνική Αστυνομία και η ανάθεσή της σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας υπό τον συντονισμό του ΕΚΑΒ, στην πράξη, αυτή η πρακτική δεν εφαρμόστηκε. Αντίθετα, στις αρχές του 2024 εκδόθηκε εγκύκλιος από τον Υφυπουργό Υγείας, η οποία περιόρισε τον ρόλο της αστυνομίας εντός των νοσοκομείων, μετακυλίοντας την ευθύνη διαχείρισης στις μονάδες υγείας. Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις τόσο από επαγγελματίες υγείας όσο και από επιστημονικού φορείς, λόγω των σοβαρών ανησυχιών για την ασφάλεια των ασθενών και του προσωπικού.[46]

Κατά τη διάρκεια του 2025, με το άρθρο 59 του ν. 5243 επιχειρείται ο επανακαθορισμός της πρακτικής μεταφοράς. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η σύσταση στο ΕΚΑΒ Ειδικού Τμήματος Διαχείρισης Ψυχικά Ασθενών, το οποίο είναι αρμόδιο για τη μεταφορά των φερόμενων ως ψυχικά ασθενών, υπό συνθήκες που διασφαλίζουν το σεβασμό της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειάς τους. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 56, προβλέπεται ότι η παραμονή για τις αναγκαίες εξετάσεις δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από 48 ώρες. Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία των τελευταίων ετών, η αποτελεσματική εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων και η ουσιαστική μετάβαση σε ένα σύστημα συμβατό με τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχοκοινωνικές αναπηρίες εξακολουθούν να είναι μία κρίσιμη πρόκληση.

Συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής της Βουλής για τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων με αναπηρία στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας

Σε συνεδρίαση της *Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων* του Ελληνικού Κοινοβουλίου, που πραγματοποιήθηκε στις 30 Απρίλιου 2025, συμμετείχε ο Γενικός Γραμματέας της ΕΣΑμεΑ. Αντικείμενο της συνεδρίασης ήταν οι συνθήκες διαβίωσης των κρατούμενων με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση στα σωφρονιστικά καταστήματα και καταστήματα κράτησης της χώρας.[47] Κατά την τοποθέτησή του, ο Γενικός Γραμματέας ανέδειξε τις σοβαρές ελλείψεις

---

[43] Βλ. ΕΣΑμεΑ (2019). Ανθρώπινα Δικαιώματα και Άτομα με Αναπηρία: Εναλλακτική Έκθεση – Ελλάδα 2019 και απαντήσεις στον Κατάλογο Θεμάτων και Συστάσεις. Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup&xi=0&file=article_file&id=4446

[44] Βλ. σσ. 32-33 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020*, διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/63/e8nikh-ek8esh-gia-thn-anaphria-etoys-2020, σ. 35 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021*, διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/89/e8nikh-ek8esh-gia-th-anaphria-etoys-2021, σσ. 25-27 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2022*, διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/90/e8nikh-ek8esh-gia-thn-anaphria-etoys-2022, και σσ. 27-28 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για τη περίοδο Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2023*,

[45] Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) αρ. Γ3α,β/Γ.Π. οικ. 72109 «Καθορισμός των προϋποθέσεων, των απαιτούμενων δικαιολογητικών, των επιμέρους σταδίων της διαδικασίας, του τρόπου ελέγχου της διαδικασίας και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας για τη μεταφορά του ασθενή, η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας, κατόπιν παραγγελίας (διαταγής) του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών»

[46] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αντιδράσεις στην εγκύκλιο του Υφυπουργού Υγείας, βλ. σσ.21-22 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2024*.

[47] Σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των κρατούμενων με αναπηρία στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας βλ. επίσης τη σχετική επιστολή/μελέτη του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/669/645/07e/669645o7e667c761899140.pdf

και τις παραβιάσεις δικαιωμάτων που αντιμετωπίζουν οι κρατούμενοι με αναπηρία, όπως ο υπερπληθυσμός των καταστημάτων, οι κακές συνθήκες διαβίωσης,[48] η περιορισμένη προσβασιμότητα, η ανεπαρκής υγειονομική περίθαλψη και η έλλειψη εξειδικευμένης υποστήριξης. Παράλληλα επεσήμανε την απουσία επίσημων στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των κρατουμένων με αναπηρία, το είδος της αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, τα καταστήματα κράτησης στα οποία εκτίουν την ποινή τους καθώς και το επίπεδο προσβασιμότητας των σχετικών υποδομών. Επιπλέον τόνισε την ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης του προσωπικού των σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και τη σημασία να συμμετέχουν οι κρατούμενοι με αναπηρία σε δραστηριότητες όπως σε εκπαιδευτικά προγράμματα, στην επαγγελματική κατάρτιση, την εργασία, τη σωματική άσκηση, καθώς και σε πολιτιστικές δράσεις, που αν και προβλέπονται στον Σωφρονιστικό Κώδικα, η περιορισμένη διαθεσιμότητά τους και η έλλειψη προσαρμογής στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία οδηγούν συχνά στον αποκλεισμό τους. Τέλος, πρότεινε μια σειρά ενδεικτικών μέτρων για τη βελτίωση των υποδομών, την ενίσχυση των υπηρεσιών υγείας, τη διασφάλιση της ισότιμης μεταχείρισης και την αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων των κρατούμενων με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση.

Κρατούμενοι με αναπηρία και συνθήκες διαβίωσής τους στα σωφρονιστικά καταστήματα και τα καταστήματα κράτησης της χώρας
περισσότερα

Η τροποποίηση του άρθρου 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα και η συμβατότητα της με τις συστάσεις της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης

Τον Φεβρουάριο του 2025, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη έθεσε προς δημόσια διαβούλευση σχέδιο νόμου με τίτλο «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της – Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια – Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη». Μεταξύ των προτεινόμενων διατάξεων περιλαμβανόταν και το άρθρο 180, με το οποίο τροποποιούνταν το άρθρο 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα. Ειδικότερα, προβλεπόταν η δυνατότητα μείωσης της εκτιόμενης ποινής για τους κρατούμενους που θα «απασχολούνται» ως βοηθοί νοσοκόμου, αποκλειστικά για τη φροντίδα συγκρατούμενων με σοβαρές αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις, με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, οι οποίοι χρήζουν συνεχούς φροντίδας από τρίτο πρόσωπο. Ωστόσο, η ΕΣΑμεΑ, τόσο κατά τη δημόσια διαβούλευση όσο και κατά τη συζήτηση του σχεδίου νόμου στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, επεσήμανε ότι η εν λόγω πρόβλεψη έρχεται σε αντίθεση με τις συστάσεις της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σύμφωνα με την CPT, η παροχή φροντίδας και νοσηλείας σε κρατούμενους με σοβαρή αναπηρία ή χρόνια προβλήματα υγείας πρέπει να παρέχεται αποκλειστικά από κατάλληλα καταρτισμένο υγειονομικό προσωπικό και όχι από άλλους κρατούμενους,

Εκθεση της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT)
περισσότερα

[48] Βλ. επίσης, Συνήγορος του Πολίτη (2024). *Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων (ΕΜΠ): Ειδική Έκθεση για τα έτη 2022-2023*. Διαθέσιμη στο: https://www.synigoros.gr/api/files/download/556628

ανεξαρτήτως κινήτρων ή ανταλλαγμάτων.[49] Παρά τις αντιδράσεις, η διάταξη δεν τροποποιήθηκε. Έτσι, η παρ. 1βα του άρθρου 180 του ν. 5187/2025[50] προβλέπει ότι «Κάθε ημέρα απασχόλησης σε θέση βοηθού νοσοκόμου αποκλειστικά για τη φροντίδα κρατουμένων με σοβαρή αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις, με ποσοστό αναπηρίας εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω και που απαιτούν συνεχόμενη φροντίδα από τρίτο άτομο υπολογίζεται σε δύο (2) επιπλέον ημέρες εκτιόμενης ποινής». Η ρύθμιση αυτή εγείρει σοβαρά ζητήματα συμβατότητας με τα διεθνή πρότυπα προστασίας των κρατουμένων, καθώς αναθέτει τη φροντίδα κρατουμένων με αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις όχι σε εξειδικευμένο υγειονομικό προσωπικό, αλλά σε μη επαρκώς εκπαιδευομένους συγκρατούμενους, με ότι αυτό συνεπάγεται για την ποιότητα και την ασφάλεια της παρεχόμενης φροντίδας.

Καταδίκη του νοσοκομείου των Φυλακών Κορυδαλλού από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)

Το πρόβλημα που ανακύπτει από την τροποποίηση του άρθρου 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα και τη δυνατότητα μείωσης της εκτιόμενης ποινής για τους κρατούμενους που «απασχολούνται» ως βοηθοί νοσοκόμου για τη φροντίδα συγκρατούμενων με σοβαρές αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις, επιβεβαιώνεται και από τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), η οποία αναδεικνύει τις σοβαρές ελλείψεις στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης των κρατούμενων στην Ελλάδα. Ειδικότερα, σε πρόσφατη υπόθεση, το ΕΔΔΑ καταδίκασε την Ελλάδα για τις συνθήκες νοσηλείας κρατούμενου στο νοσοκομείο φυλακών Κορυδαλλού, διαπιστώνοντας παραβίαση της απαγόρευσης της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης.[51] Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης και νοσηλείας, όπως ο υπερπληθυσμός, οι ελλείψεις στην υγιεινή και η ανεπαρκής ιατρική φροντίδα, ήταν ασύμβατες με την κατάσταση της υγείας του κρατούμενου.[52] Υπό την οπτική αυτή, η καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ καθιστά ακόμα πιο προβληματική την τροποποίηση του άρθρου 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα, καθώς η ανάθεση της φροντίδας των κρατούμενων με αναπηρία ή σοβαρές παθήσεις σε μη εξειδικευμένους συγκρατούμενους, ενδέχεται όχι μόνο να επιδεινώσει τις ήδη διαπιστωμένες ελλείψεις, αλλά και να υπονομεύσει περαιτέρω την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των κρατουμένων.

Εκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ «Places of Care = Places of Safety? Violence against persons with disabilities in institutions. »
περισσότερα

Άτομα με αναπηρία και Βία στα Ιδρύματα

Στα τέλη Νοεμβρίου του 2025, ο *Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (FRA) δημοσίευσε έκθεση σχετικά με τη βία κατά των ατόμων με αναπηρία που διαβιούν σε ιδρύματα. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έκθεσης, περισσότερα από 1,4 εκατομμύρια άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να διαβιούν σε ιδρυματικές δομές κλειστού τύπου, όπου συχνά εκτίθενται σε σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, λόγω της αργής προόδου της αποϊδρυματοποίησης. Παράλληλα,

[49] Βλ. σ. 67 της Έκθεσης της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (CPT) του είναι διαθέσιμη στο: https://rm.coe.int/1680a7ce97
[50] Βλ. ν. 5187/2025 (ΦΕΚ Α 48 - 21.03.2025) «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της - Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια - Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο στο:
[51] Παπαδόπουλου, Ε. (2025, 1 Απριλίου). Καταδίκη της Ελλάδας για το νοσοκομείο των φυλακών. Διαθέσιμο στο: https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/467876_katadiki-tis-elladas-gia-nosokomeio-ton-fylakon
[52] *Ό.π.*

καταγράφονται πολλαπλές μορφές βίας και κακομεταχείρισης, όπως λεκτική βία, χορήγηση υπερβολικής φαρμακευτικής αγωγής, χρήση περιοριστικών μέτρων, εκμετάλλευση και σεξουαλική βία, με τα άτομα με νοητική αναπηρία, τα παιδιά και τους ηλικιωμένους να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι. Η υποστελέχωση, η έλλειψη πόρων και η απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών καταγγελίας επιδεινώνουν περαιτέρω την κατάσταση, ενισχύοντας μία «κουλτούρα σιωπής». Στα συμπεράσματά της, η έκθεση υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης των συστημάτων προστασίας, της ανεξάρτητης εποπτείας και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, καθώς και την επιτάχυνση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα σε υπηρεσίες υποστήριξης στην κοινότητα, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των ατόμων με αναπηρία.

Αντιμετώπιση, απαγόρευση, πρόληψη και προστασία από τη βία και την ενδοοικογενειακή βία

Ενσωμάτωση της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της βίας και της ενδοοικογενειακής βίας

Λίγους μήνες μετά την έγκριση Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1385 για την καταπολέμηση της βία κατά των γυναικών, το απόγευμα της παραμονής των Χριστουγέννων (24 Δεκεμβρίου 2024), το Υπουργείο Δικαιοσύνης ανάρτησε στην πλατφόρμα του OpenGov σχέδιο νόμου προς δημόσια διαβούλευση, το οποίο αφορούσε, μεταξύ άλλων, την ενσωμάτωση της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.[53]

Ειδικότερα, το Μέρος Α' του σχέδιο νόμου προέβλεπε την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2024/1385, χωρίς, ωστόσο, να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε ενημέρωση σχετικά με την πρόθεση του Υπουργείου να προχωρήσει στην ενσωμάτωσή της στο εθνικό δίκαιο. Η επιλογή αυτή δεν φαίνεται να δικαιολογούταν από 'επείγουσα ανάγκη', ως προς το χρονικό πλαίσιο ενσωμάτωσής της, αφού σύμφωνα με το άρθρο 49 της Οδηγίας, η καταληκτική ημερομηνία για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο είναι η 14η Ιουνίου 2027. Παρ' όλα αυτά, η δημόσια διαβούλευση διήρκησε μόλις δύο εβδομάδες και πραγματοποιήθηκε κατά την εορταστική περίοδο των Χριστουγέννων, περιορίζοντας σημαντικά τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων.

Ως προς το περιεχόμενου του Μέρους Α', προβλεπόταν μόνο μερική ενσωμάτωση της Οδηγίας, αφήνοντας εκτός κρίσιμες διατάξεις που αφορούν τις γυναίκες με αναπηρία. Η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, εξέφρασε την έντονη διαφωνία της και ζήτησε την πλήρη μεταφορά της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Παράλληλα, επισήμανε της απουσία αναγνώρισης της ιδιαίτερης ευαλωτότητας των γυναικών με αναπηρία ως θυμάτων βίας, καθώς και την ανάγκη υιοθέτησης στοχευμένων μέτρων πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Οδηγίας.[54]

---

[53] Η ηλεκτρονική διαβούλευση του σχεδίου νόμου είναι διαθέσιμη στο: https://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=17711

[54] Η Οδηγία 2024/1385 προβλέπει συγκεκριμένες διατάξεις που αφορούν και τις γυναίκες με αναπηρία οι όπως: την υποχρέωση της *διασφάλισης της προσβασιμότητας* των γραμμών βοήθειας για θύματα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πληροφόρησης σε γλώσσα εύκολα κατανοητή (άρθρο 29)· τη *διασφάλιση ότι όλες οι υπηρεσίες υποστήριξης*, όπως τα καταφύγια, μπορούν να φιλοξενήσουν γυναίκες με αναπηρία, λαμβάνοντας υπόψη τις εξειδικευμένες ανάγκες τους, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής βοήθειας (άρθρο 33)· την *υιοθέτηση προληπτικών μέτρων για την πρόληψη της βίας* κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας καθώς και την παροχή πληροφοριών σε προσβάσιμους μορφότυπους για τα άτομα με αναπηρία (άρθρο 34)· και την καθιέρωση γενικής και εξειδικευμένης κατάρτισης για δικαστές και εισαγγελείς που θα βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και θα περιλαμβάνει τη διάσταση της αναπηρίας (άρθρο 36), οι οποίες, ωστόσο, απουσίαζαν από το σχέδιο νόμου.

Παρά τις αντιδράσεις, το σχέδιο νόμου ψηφίστηκε ως νόμος ν. 5172/2025[55] χωρίς την πλήρη ενσωμάτωση της Οδηγίας. Οι υπόλοιπες διατάξεις της Οδηγίας αναμένεται να ενσωματωθούν στο εθνικό δίκαιο σε μεταγενέστερο στάδιο μέσω άλλης νομοθετικής πρωτοβουλίας. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι μία τέτοια κατακερματισμένη ενσωμάτωση ενδέχεται να οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός αποσπασματικού νομοθετικού πλαισίου, δημιουργώντας ασάφειες ως προς τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων αρχών και αυξάνοντας τον κίνδυνο εσφαλμένης εφαρμογής και παρακολούθησης των σχετικών διατάξεων.

Βία και παρενόχληση και άτομα με αναπηρία

Παρότι τα άτομα με αναπηρία, και ιδιαίτερα οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία, έρχονται συχνά αντιμέτωπα με τη βία, την παρενόχληση και την κακομεταχείριση, μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν στη χώρα επίσημα στοιχεία που να αποτυπώνουν επαρκώς την έκταση του φαινομένου. Σύμφωνα με τα ευρήματα του *1ου Τακτικού Βαρόμετρου*, τέσσερα (4) στα δέκα (10) με αναπηρία, δήλωσαν ότι κατά τα τελευταία τρία έτη έχουν βιώσει κάποιας μορφής βίας ή παρενόχλησης.[56] Ειδικότερα, το 4% του δείγματος ανέφερε εμπειρίες σωματικής ή σεξουαλικής βίας, ενώ σημαντικά υψηλότερο ποσοστό, της τάξεως του 25%, δήλωσε ότι έχει υποστεί ψυχολογική ή συναισθηματική βία.[57] Ως προς τα πρόσωπα που άσκησαν τη βία, το 30% ανέφερε ότι αυτή προήλθε από συγγενικά πρόσωπα ή άτομα του φιλικού ή/και κοινωνικού περιβάλλοντός τους, το 20,5% από το εργασιακό περιβάλλον, το 10,6% από προσωπικό δομών υγείας ή αποκατάστασης, και το 7,7% από άτομα στο εκπαιδευτικό τους περιβάλλον.[58] Αναφορικά με την καταγγελία των περιστατικών, το 25% δήλωσε ότι δεν το ανέφερε σε κανέναν. Όσοι προχώρησαν σε γνωστοποίηση απευθύνθηκαν κυρίως σε μέλη της οικογένειάς τους (45%) ή σε φίλους (28,3%).[59] Σύμφωνα με την έρευνα, μόλις το 12,8% προσέφυγε στην αστυνομία, και μόνο τρία (3) στα δέκα (10) άτομα που υπέστησαν σωματική ή σεξουαλική βία προχώρησαν σε επίσημη καταγγελία.[60]

Προσβασιμότητα Γραμμής SOS 15900

Ένα ζήτημα που το Παρατηρητήριο έχει αναδείξει και στο παρελθόν αφορά την ανάγκη διασφάλισης της προσβασιμότητας των γραμμών βοήθειας για θύματα με αναπηρία, καθώς και την παροχή πληροφόρησης σε προσβάσιμες μορφές.[61] Στο πλαίσιο αυτό, η Ομοσπονδία Κωφών Ελλάδας (ΟΜΚΕ), τον Φεβρουάριο του 2025, με επιστολή της προς την Υφυπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ανέδειξε την ανάγκη καθολικής προσβασιμότητας της 24ώρης γραμμής SOS 15900. Ειδικότερα, επισήμανε ότι η απουσία διερμηνείας στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και η έλλειψη δυνατότητας γραπτής επικοινωνίας σε πραγματικό χρόνο αποκλείουν τις κωφές-βαρήκοες γυναίκες από την πρόσβαση στην υπηρεσία.[62] Για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων ελλείψεων, η ΟΜΚΕ πρότεινε την

---

[55] ν. 5172/2025 «Αντιμετώπιση νέων μορφών βίας κατά των γυναικών - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1385 - Πρόσθετες ρυθμίσεις στον νόμο περί ενδοοικογενειακής βίας - Αναδιοργάνωση των ιατροδικαστικών υπηρεσιών - Ενίσχυση της λειτουργίας της Eurojust - Μέτρα για την προστασία των ανηλίκων και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας - Δικονομικές διατάξεις αρμοδιότητας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και άλλες ρυθμίσεις.» (ΦΕΚ Α 10 - 29.01.2025).

[56] Βλ. σσ. 98-101, του *1ου Τακτικού Βαρόμετρο Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις*.

[57] *Ό.π.*

[58] *Ό.π.*

[59] *Ό.π.*

[60] *Ό.π.*

[61] Βλ. σ. 168 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2021*, και τη σχετική Επιστολή/Μελέτη του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ για τις γυναίκες με αναπηρία, διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/669/645/110/669645110 3cf9584568905.pdf

[62] ΕΣΑμεΑ (2025, 13 Φεβρουαρίου). Διασφάλιση της προσβασιμότητας της 24ωρης τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900. *Επιστολή*.

αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών επικοινωνίας, όπως ζωντανή διαδικτυακή συνομιλία (live chat), υπηρεσία αποστολής γραπτών μηνυμάτων και βιντεοκλήση με διερμηνεία στη ελληνική νοηματική γλώσσα. Παράλληλα, υπογράμμισε την ανάγκη εκπαίδευσης του προσωπικού, παροχής προσβάσιμης πληροφόρησης, καθώς και υλοποίησης εκστρατειών ενημέρωσης και ανάπτυξης εργαλείων, όπως βίντεο προσομοίωσης επικοινωνίας, με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης των κωφών-βαρήκοων γυναικών στις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης.[63]

Αξιολόγηση Εξελίξεων

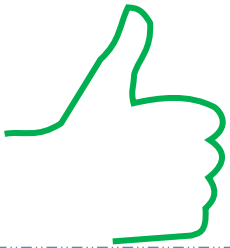

Η συμμετοχή της ΕΣΑμεΑ σε συνεδρίαση της *Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων* του Βουλής για τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων με αναπηρία.

Η σύσταση στο ΕΚΑΒ Ειδικού Τμήματος Διαχείρισης Ψυχικά Ασθενών, αρμόδιο για τη μεταφορά των φερόμενων ως ψυχικά ασθενών, υπό συνθήκες που διασφαλίζουν το σεβασμό της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειάς τους

Η μη τροποποίηση του θεσμού της ακούσιας νοσηλείας.

Η τροποποίηση του άρθρου 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα που προβλέπει μείωση της εκτιόμενης ποινής για κρατούμενους που παρέχουν φροντίδα σε συγκρατούμενους τους με σοβαρές αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις, ως βοηθοί νοσηλευτών.

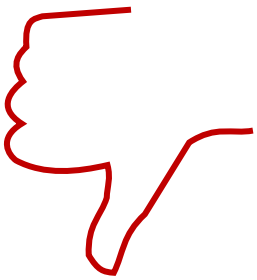

Η καταδίκη του νοσοκομείου των φυλακών Κορυδαλλού από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ).

Η μερική ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1385 για τη βία κατά των γυναικών στην ελληνική νομοθεσία.

[63] *Ό.π.*

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ (ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ) ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Ισότιμη πρόσβαση στα δημόσια και ιδιωτικά κτήρια και εγκαταστάσεις (συμπεριλαμβανομένων των σχολείων, των κατοικιών, των νοσοκομείων/υποδομών/εγκαταστάσεων παροχής υπηρεσιών υγείας, των χώρων εργασίας και των κατοικιών τους)

Ηλεκτρονική πλατφόρμα καταγραφής προσβασιμότητας κτηρίων του δημοσίου και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Τεχνικού Επιμελητήριου Ελλάδας (ΤΕΕ), στην ηλεκτρονική πλατφόρμα καταγραφής προσβασιμότητας κτηρίων του δημοσίου και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) του ΤΕΕ[64] έχουν καταγραφεί συνολικά 30.017 κτήρια σε όλη την ελληνική επικράτεια.[65] Στον Πίνακα ε που ακολουθεί παρουσιάζονται τα καταγεγραμμένα κτήρια ανά περιφέρεια και κατηγορία χρήσης.[66]

Πίνακας 3. Κτήρια που έχουν καταγραφεί στην πλατφόρμα του ΤΕΕ (ανά περιφέρεια & χρήση)

Κτήρια ανά Περιφέρεια			Κτήρια ανά Χρήση		
Περιφέρεια	**Πλήθος**	**Ποσοστό**	**Χρήση**	**Αριθμός**	**Ποσοστό**
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	1.943	6,50%	Εκπαίδευση	11.089	36,90%
Κεντρικής Μακεδονίας	5.422	18,12%	Γραφεία	7.468	24,90%
Δυτικής Μακεδονίας	1.579	5,26%	Λοιπές χρήσης	4.504	15,00%
Θεσσαλίας	2.277	7,52%	Υγεία & Κοιν. Προστασία	3.592	12,00%
Ηπείρου	988	3,29%	Συνάθροιση κοινού	2.034	6,80%
Ιονίων Νήσων	465	1,55%	Αποθήκευση	645	2,10%
Δυτικής Ελλάδας	2.077	6,92%	Εμπόριο	250	0,80%
Στερεάς Ελλάδας	1.976	6,60%	Προσωρινή διαμονή	168	0,80%
Πελοποννήσου	2.633	8,78%	Κατοικίες	144	0,50%
Αττικής	5.751	19,00%	Στάθμευση αυτοκινήτων & πρατ. υγρών καυσίμων	50	0,20%
Κρήτης	2.206	7,45%			
Νοτίου Αιγαίου	1.696	5,66%	Σωφρονισμός	40	0,10%
Βορείου Αιγαίου	1.004	3,35%	Βιομηχανία – Βιοτεχνία	33	0,10%
Σύνολα	**30.017**	**100,00%**	**Σύνολα**	**30.017**	**100,00%**

Πηγή: *Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Σεπτέμβριος 2025*[67]

[64] Για περισσότερα βλ. σσ. 37-39 της *Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για την Περίοδο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2023*. Διαθέσιμη στο: https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/669/641/998/669641998082720941157 7.pdf

[65] Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην έκθεση προέκυψαν ύστερα από εσωτερική επικοινωνία που είχε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας με το ΤΕΕ τον Σεπτέμβριο του 202, αναφορικά με την πορεία των ελέγχων.

[66] *Ό.π.*

[67] ΤΕΕ (2023). Μητρώο Ελεγκτών Προσβασιμότητας και Έλεγχοι Προσβασιμότητας Κτηρίων Δημοσίου Ενδιαφέροντος. Εφαρμογή άρθρου 26 του ν. 4067/2012.

Πίνακας 4. Ολοκληρωμένοι έλεγχοι ανά χρήση

Κατηγορία Κτηρίων	Προβλεπόμενο ποσοστό κατανομής	Συνολικός αριθμός κτηρίων	Πλήθος επιλεγμένων κτηρίων	Ποσοστό εκλεγμένων κτηρίων
Υγείας & Κοινωνικής Πρόνοιας	40%	3.592	1.497	39,98%
Εκπαίδευσης	40%	11.089	3.936	33,56%
Συνάθροισης κοινού και γραφείων	10%	9.502	1.240	11,75%
Λοιπά	10%	5.834	1.094	17,07%
Σύνολα	**100%**	**30.017**	**7.767**	**100,00%**

Πηγή: *Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Σεπτέμβριος 2025*

Με βάση την ενημέρωση που είχε το Παρατηρητήριο από το ΤΕΕ τον Σεπτέμβριο του 2025, μέχρι τον Δεκέμβριο του 2023 είχαν ελεγχθεί 7.767 από τα συνολικά 30.017 καταγεγραμμένα κτήρια, δηλαδή το 25,9% αυτών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων, διαπιστώθηκε ότι περίπου το 62% των κτηρίων απαιτούν μικρές παρεμβάσεις προσβασιμότητας, το 34% σημαντικές παρεμβάσεις, ενώ μόλις το 1% των καταγεγραμμένων κτηρίων είναι πλήρως προσβάσιμα (βλ. Πίνακα 5). Ωστόσο, από την 1η Ιανουαρίου 2024 έως και τον Σεπτέμβριο του 2025, οι έλεγχοι δεν συνεχίστηκαν, καθώς, σύμφωνα με την ενημέρωση του ΤΕΕ, τελούν σε αναμονή ένταξης σε νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα.[68]

Πίνακας 5. Ολοκληρωμένοι έλεγχοι ανά χρήση

Κατηγορία Κτηρίων	Πλήρως προσβάσιμο	Απαιτούνται μικρές παρεμβάσεις	Απαιτούνται σημαντικές παρεμβάσεις	Μη προσβάσιμο	Δεν έγινε έλεγχος
Υγείας & Κοινωνικής Πρόνοιας	10 (0,97%)	982 (68,57%)	381 (26,60%)	39 (2,72%)	20 (1,39%)
Εκπαίδευσης	39 (1,05%)	2.292 (61,77%)	1.262 (34,01%)	67 (1,80%)	50 (1,34%)
Συνάθροισης κοινού και γραφείων	12 (1,07%)	626 (56,09%)	406 (36,37%)	62 (5,55%)	10 (0,89%)
Λοιπά	9 (0,90%)	557 (55,975)	364 (36,5%8)	50 (5,02%)	15 1,50%)
Σύνολα	70 (0,97%)	4.457 (61,45%)	2.413 (33,27%)	218 (3,01%)	95 (1,31%)

Πηγή: *Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Σεπτέμβριος 2025*

Απογραφή κτηρίων 2021 από την ΕΛΣΤΑΤ

Στα τέλη Αυγούστου του 2025, η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) δημοσίευσε τα αναλυτικά αποτελέσματα της *Απογραφής Κτηρίων 2021*. Δύο από τις μεταβλητές της απογραφής αφορούσαν α) *τη δυνατότητα πρόσβασης από το πεζοδρόμιο μέχρι την είσοδο του κτηρίου*, και β) *τη δυνατότητα πρόσβασης από την είσοδο του κτηρίου μέχρι την είσοδο του ανελκυστήρα*. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, σε σύνολο 4.285.084 κτηρίων,[69] μόνο στο 13,5% υπήρχε δυνατότητα πρόσβασης από το

[68] Σύμφωνα με την εσωτερική επικοινωνία του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας με το ΤΕΕ

[69] Η Απογραφή Κτηρίων 2021 από την ΕΛΣΤΑΤ περιλάμβανε την καταγραφή όλων των κτηρίων της χώρας, ανεξαρτήτως χρήσης, όπως κατοικίες, δημόσια κτήρια, επαγγελματικοί χώροι, εκπαιδευτικές και υγειονομικές εγκαταστάσεις. Συλλέχθηκαν επίσης στοιχεία σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των κτηρίων, όπως η χρήση, το έτος κατασκευής, ο αριθμός ορόφων, η επιφάνεια,

πεζοδρόμιο έως την είσοδο του κτηρίου, ενώ στο 38,8% καταγραφόταν δυνατότητα πρόσβασης από την είσοδο του κτηρίου έως τον ανελκυστήρα.

Εικόνα 1. Απογραφή Κτηρίων 2021 και προσβασιμότητα

Πηγή: *ΕΛΣΤΑΤ (2025) Τα κτήρια μέσα από την απογραφή 2021, σ. 16. Διαθέσιμο στο:* https://www.statistics.gr/documents/20181/17202031/Booklet_BUILDINGS_WEB.pdf/de70073a-a699-da66-6d4e-935ffd49a212

Πρόγραμμα «Προσβασιμότητα κατ' οίκον»

Τον Ιούλιο του 2025 ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος «Προσβασιμότητα κατ' οίκον» το οποίο αποτελεί έναστοχευμένο έργο, με αρχικό προϋπολογισμό 24 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.[70] Στη συνέχεια, ο προϋπολογισμός αυξήθηκε κατά 10 εκατ. Ευρώ, προκειμένου να καλυφθεί ο αυξημένος αριθμός αιτήσεων και να δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής σε περισσότερους δικαιούχους.[71] Αρχικά το πρόγραμμα απευθυνόταν σε 2.500 δικαιούχους με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% και ετήσιο ατομικό εισόδημα έως 60.000 ευρώ, παρέχοντας επιχορήγηση έως 14.500 ευρώ, ανάλογα με το είδος της αναπηρίας,[72] με δυνατότητα προκαταβολής έως και το 50% του ποσού. Μετά την αύξηση του προϋπολογισμού δεν ανακοινώθηκε νέος επίσημος αριθμός δικαιούχων, ωστόσο, σύμφωνα με το ΥΚΟΙΣΟ, ο αριθμός των δικαιούχων ανέρχεται σε περίπου 3.000 άτομα .[73]

Σε λειτουργία η ψηφιακή πλατφόρμα για το πρόγραμμα «Προσβασιμότητα κατ' οίκον» *περισσότερα*

Το πρόγραμμα καλύπτει παρεμβάσεις σε κύριες και δευτερεύουσες κατοικίες, επαγγελματικούς χώρους αυτοαπασχολούμενων και κοινόχρηστους χώρους πολυκατοικιών. Οι εργασίες περιλαμβάνουν,

η κατάσταση κατοίκησης, καθώς και στοιχεία που αφορούν τις υποδομές και την προσβασιμότητά τους. Για περισσότερα, βλ. https://www.statistics.gr/el/2021-buildings-census

[70] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 9 Ιουλίου). Πρόγραμμα 24 εκατ. ευρώ για «Προσβασιμότητα κατ' οίκον» – Ωφελούμενοι 2.500 άτομα με αναπηρία, με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμό στο: https://minscfa.gov.gr/programma-24-ekat-evro-gia-prosvasimotita-kat-oikon-ofeloumenoi-2-500-atoma-me-anapiria-me-porous-tou-tameiou-anakampsis/

[71] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 30 Ιουλίου). Δόμνα Μιχαηλίδου: «5.500 αιτήσεις μέσα σε λίγες ημέρες – Μεγάλη ανταπόκριση στο Πρόγραμμα «Προσβασιμότητα κατ' οίκον'». *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-5-500-aitiseis-mesa-se-liges-imeres-megali-antapokrisi-sto-programma-prosvasimotita-kat-oikon/

[72] Το πρόγραμμα προβλέπει 12.000€ με κινητική αναπηρία, 5.000€ για τους δικαιούχους για αισθητηριακή αναπηρία, και 14.500€ για τους δικαιούχους με συνδυασμό κινητικής και αισθητηριακής αναπηρίας.

[73] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 18 Δεκεμβρίου). Ξεκινούν οι πληρωμές για τους δικαιούχους του προγράμματος «Προσβασιμότητα κατ' οίκον». *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/xekinoun-oi-plirromes-gia-tous-dikaiouchous-tou-programmatos-prosvasimotita-kat-oikon/

ενδεικτικά, διαμόρφωση μπάνιων, εγκατάσταση ραμπών και αναβατορίων, τοποθέτηση αυτοματισμών και ειδικού εξοπλισμού, καθώς και την αμοιβή μηχανικού για την πιστοποίηση των εργασιών. Για την υλοποίηση του προγράμματος λειτουργεί ειδική ηλεκτρονική πλατφόρμα, https://prosvasimotita.minscfa.gov.gr/, ενώ η υλοποίηση του εξελίσσεται σε τρεις φάσεις α) αίτηση και έλεγχος, β) υποβολή τεχνικών παρεμβάσεων, και γ) ολοκλήρωση και πιστοποίηση. Η α' φάση του προγράμματος ολοκληρώθηκε στις 30 Ιουλίου 2025, με συνολικά 5.500 αιτήσεις. Η β' φάση ξεκίνησε στα μέσα Σεπτεμβρίου[74] και παρατάθηκε έως τις 31 Ιανουαρίου 2026.[75] Η διαδικασία θα ολοκληρωθεί με την γ' φάση, κατά την οποία οι δικαιούχοι υποβάλλουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά, τα τιμολόγια και τη βεβαίωση του μηχανικού που πιστοποιεί την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων. Η καταληκτική ημερομηνία υποβολής των εγγράφων είναι η 30ή Απριλίου 2026, ενώ μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου, θα καταβληθεί στους δικαιούχους και το υπόλοιπο 50% της χρηματοδότησης.[76]

Προσβασιμότητα δομών και υπηρεσιών υποδοχής, ταυτοποίησης και φιλοξενίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, στις περισσότερες δομές των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και των Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών (ΚΕΔ)[77] υπάρχουν βασικές υποδομές προσβασιμότητας, όπως ειδικά διαμορφωμένοι οικίσκοι για άτομα με αναπηρία, ράμπες πρόσβασης σε βασικούς χώρους διοίκησης, σίτισης και ιατρείων, καθώς και δυνατότητα παροχής βοηθητικού εξοπλισμού, όπως αναπηρικά αμαξίδια ή βακτηρίες.[78] Ωστόσο, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, η κάλυψη παραμένει κυρίως σε βασικό επίπεδο και δεν διασφαλίζεται πάντοτε η πλήρης και ομοιόμορφη προσβασιμότητα σε όλους τους χώρους των δομών.[79]

Ως προς τις δομές που βρίσκονται στη Διεύθυνση Βορείου Ελλάδας,[80] η εικόνα της προσβασιμότητας εμφανίζεται ανομοιογενής.[81] Παρότι σε αρκετές υποδομές υπάρχουν ράμπες, προσβάσιμες τουαλέτες και ειδικά διαμορφωμένοι οικίσκοι, καταγράφονται σημαντικές ελλείψεις που επηρεάζουν την ουσιαστική πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία. Τα προβλήματα συνδέονται κυρίως με τη μορφολογία του εδάφους -όπως χαλίκι, ανώμαλες επιφάνειες και υψομετρικές διαφορές-, η ύπαρξη σκαλοπατιών χωρίς εναλλακτική πρόσβαση, καθώς και την απουσία κατάλληλων υποδομών σε ορισμένα κτήρια ή/και χώρους. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι παρεχόμενες διευκολύνσεις παραμένουν αποσπασματικές ή περιορισμένες.[82]

---

[74] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 16 Σεπτεμβρίου). Δόμνα Μιχαηλίδου: «Ξεκινά η β' φάση του προγράμματος Προσβασιμότητα κατ' οίκον». *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-xekina-i-v-fasi-tou-programmatos-prosvasimotita-kat-oikon/

[75] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 22 Δεκεμβρίου). Παράταση για την υποβολή δικαιολογητικών στο πρόγραμμα «Προσβασιμότητα κατ' οίκον» έως 31 Ιανουαρίου 2026. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/paratasi-gia-tin-ypovoli-dikaiologitikon-sto-programma-prosvasimotita-kat-oikon-eos-31-ianouariou-2026/

[76] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 18 Δεκεμβρίου). Ξεκινούν οι πληρωμές για τους δικαιούχους του προγράμματος «Προσβασιμότητα κατ' οίκον». Δελτίο Τύπου. Διαθέσιμό στο: https://minscfa.gov.gr/xekinoun-oi-pliromes-gia-tous-dikaiouchous-tou-programmatos-prosvasimotita-kat-oikon/

[77] Οι δομές αυτές βρίσκονται στις ακόλουθες περιοχές: Λέρος, Λέσβος, Σάμος, Χίος, Διαβατά, Μαλακάσα, Φυλάκιο

[78] Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας απέστειλε τον Οκτώβριο του 2025 το Σημείο Αναφοράς του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου ύστερα από αίτημα του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας.

[79] *Ό.π.*

[80] Οι δομές της Διεύθυνσης Βορείου Ελλάδας βρίσκονται στις ακόλουθες περιοχές: Αγία Ελένη, Αλεξάνδρεια, Βαγιοχώρι, Βέροια, Δράμα, Καβάλα, Κατσικάς, Λαγκαδίκια, Πολύκαστρο, Σέρρες, Σιντική, και Φιλιππιάδα.

[81] Στοιχεία Υπουργείου Μεταφορών και Ασύλου (βλ. υποσημείωση 88)

[82] *Ό.π.*

Αντίστοιχα, στις δομές της Διεύθυνσης Νοτίου Ελλάδας,[83] υπάρχουν, σε γενικές γραμμές, οι βασικές υποδομές προσβασιμότητας, όπως ράμπες, προσβάσιμες τουαλέτες, και σε ορισμένες περιπτώσεις, ειδικά διαμορφωμένοι οικίσκοι ή ανελκυστήρες.[84] Παρ' όλα αυτά, και στις δομές αυτές εντοπίζονται ελλείψεις, κυρίως ως προς την επάρκεια και την ποιότητα των υποδομών, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις οι υπάρχουσες κατασκευές δεν πληρούν τις απαιτούμενες τεχνικές προδιαγραφές. Ειδικά για τη δομή στις Θερμοπύλες/Οινόφυτα δεν καταγράφονται καθόλου στοιχεία σχετικά με την προσβασιμότητα.[85]

Ισότιμη πρόσβαση στην πληροφόρηση και τις επικοινωνίες (συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών)

Προσβασιμότητα ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές του δημοσίου τομέα (Οδηγία 2016/2102 – ν.4727/2020)

Παρότι έχουν περάσει σχεδόν έξι χρόνια από την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/2102 στην ελληνική νομοθεσία,[86] εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την πλήρη εφαρμογή της. Ειδικότερα, βασικές προβλέψεις του ν. 4727/2020, όπως η λειτουργία του Μητρώου Δημοσίων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ)[87] και η ανάρτηση *Δήλωσης Προσβασιμότητας* από τους φορείς του δημοσίου, δεν είχαν υλοποιηθεί πλήρως έως τα τέλη του 2025. Ως προς το ΜΗΔΙΣΕΦ, μέχρι τον Δεκέμβριο του 2025, η ΕΣΑμεΑ δεν είχε λάβει καμία επίσημη ενημέρωση σχετικά με την έκδοση της υπουργικής απόφασης που προβλέπεται στην παρ. 28 του άρθρου 107 του ν. 4727/2020. Η ΥΑ θα έπρεπε να καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις ένταξης στο Μητρώο, τα όργανα διαχείρισης της ηλεκτρονικής βάσης, τις τεχνικές απαιτήσεις και προδιαγραφές του, καθώς και κάθε άλλο σχετικό τεχνικό ζήτημα. Παράλληλα, δεν υπήρχε ενημέρωση σχετικά με τους φορείς που έχουν εγγραφεί στο Μητρώο ούτε και για τη διαδικασία παροχής γνωμοδότησης της ΕΣΑμεΑ σχετικά με τους ιστότοπους και τις εφαρμογές φορητών συσκευών των οργανισμών του δημόσιου τομέα που εντάσσονται ή διαγράφονται από αυτό. Ως προς την υποχρέωση ανάρτησης και τακτικής επικαιροποίησης των *Δηλώσεων Προσβασιμότητας*, εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται συστηματικά, τόσο στους ιστότοπους όσο και στις εφαρμογές για φορητές συσκευές.

4η Έκθεση Παρακολούθησης της Ψηφιακής Προσβασιμότητας Ιστοτόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές των Δημόσιων Φορέων και Οργανισμών στην Ελλάδα

Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης (ΓΓΠΣΨΔ), στο πλαίσιο των υποχρεώσεων της χώρας ως κράτος-μέλος της ΕΕ, συντάσσει σε ετήσια βάση *Εκθέσεις Παρακολούθησης της Ψηφιακής Προσβασιμότητας Ιστοτόπων και Εφαρμογών για Φορητές Συσκευές των Δημόσιων Φορέων και Οργανισμών* στην Ελλάδα.[88] Μέχρι τα τέλη του 2025, η ΓΓΠΣΨΔ, είχε συντάξει τέσσερις εκθέσεις. Στη διαδικασία κατάρτισης του δείγματος συμμετείχε και η ΕΣΑμεΑ, ύστερα από

[83] Οι δομές της Διεύθυνσης Νοτίου Ελλάδας βρίσκονται στις ακόλουθες περιοχές: Αττικό Άλσος, Θήβα, Κόρινθος, Κουτσόχερο, Κυλλήνη, Πύργος, Ριτσώνα, Σχιστό, Θερμοπύλες/Οινόφυτα.

[84] Στοιχεία Υπουργείου Μεταφορών και Ασύλου (βλ. υποσημείωση 88)

[85] *Ό.π.*

[86] Η Οδηγία ενσωματώθηκε αρχικά στο ελληνικό νομικό πλαίσιο το 2019 με τον ν.4591.

[87] Το Μητρώο Δημοσίων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ) αποτελεί μέρος του Εθνικού Μητρώου Δικτυακών Τόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές, όπως αυτό συστάθηκε με το άρθρο 91 του ν. 4727/2020.

[88] Για περισσότερα, βλ. https://www.gsis.gr/tomeis-politikis/tomeis-politikis-psifiaki-diakybernisi/psifiaki-prosbasimotita/ekthesi

σχετική πρόσκληση της ΓΓΠΣΨΔ. Σύμφωνα με την *4η Έκθεση Παρακολούθησης*,[89] ο έλεγχος συμμόρφωσης των ιστοτόπων και των εφαρμογών του δημοσίου τομέα με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας της Οδηγίας 2012/2016 πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 435 ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές, με τη χρήση δύο μεθόδων παρακολούθησης.[90]

Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντικές και συστημικές αδυναμίες στην εφαρμογή των αρχών ψηφιακής προσβασιμότητας στον δημόσιο τομέα. Ειδικότερα, το 85%, των παραβιάσεων αφορούσε τις αρχές της Αντιληπτικότητας, της Χρηστικότητας, και της Στιβαρότητας, γεγονός που δείχνει ότι βασικές παράμετροι της εμπειρίας χρήστη δεν έχουν ενσωματωθεί επαρκώς στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των ψηφιακών υπηρεσιών.[91] Από τον έλεγχο 50 κριτηρίων προέκυψε επίσης ότι πέντε (5) από αυτά συγκεντρώνουν περίπου το 85% των παραβιάσεων, τόσο στον απλουστευμένο όσο και στον αναλυτικό έλεγχο. Τα συχνότερα προβλήματα εντοπίζονται στην έλλειψη εναλλακτικών περιγραφών εικόνας, στη μη σωστή οργάνωση της πληροφορίας, στη χαμηλή αντίθεση χρωμάτων, στους μη σαφείς συνδέσμους και στην περιορισμένη συμβατότητα με βοηθητικές τεχνολογίες· ευρήματα που αναδεικνύουν την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις βελτίωσης στους συγκεκριμένους τομείς.[92]

Ένα ακόμη σημαντικό εύρημα είναι η απουσία *Δηλώσεων Προσβασιμότητας*, παρά το γεγονός ότι η ανάρτηση τους είναι υποχρεωτική. Σε συνδυασμό με τις σημαντικές ελλείψεις που καταγράφονται στα αρχεία pdf, η εικόνα αυτή αναδεικνύει όχι μόνο τεχνικές, αλλά και θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες ως προς τη συμμόρφωση με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο.[93] Τέλος, οι εφαρμογές για φορητές συσκευές, εμφανίζουν ακόμη χαμηλότερα ποσοστά συμμόρφωσης, ιδιαίτερα ως προς την αντιληπτικότητα και τη σαφήνεια της πληροφορίας.[94] Συνολικά, τα ευρήματα της έκθεσης δείχνουν ότι η περιορισμένη ψηφιακή προσβασιμότητα δεν αποτελεί απλώς τεχνικό πρόβλημα, αλλά συνδέεται με ευρύτερες αδυναμίες στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των ψηφιακών υπηρεσιών, γεγονός που καθιστά αναγκαία μια ολιστική προσέγγιση.

Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με την προσβασιμότητα αγαθών και υπηρεσιών

Τον Νοέμβριο του 2022, με τον ν. 4994/2022, η Ελλάδα ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία την Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών (European Accessibility Act).[95] Η Οδηγία αποσκοπεί στην εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών ως προς τις απαιτήσεις προσβασιμότητας για συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Ωστόσο, τον Μάρτιο του 2025, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε αιτιολογημένη γνώμη στην Ελλάδα[96] καλώντας την να ολοκληρώσει την πλήρη ενσωμάτωση της Οδηγίας και δίνοντάς της προθεσμία δύο μηνών για συμμόρφωση. Είχε

[89] Η 4η Έκθεση Παρακολούθησης της Ψηφιακής Προσβασιμότητας Ιστοτόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές των Δημόσιων Φορέων και Οργανισμών στην Ελλάδα είναι διαθέσιμη στο*:*
https://www.gsis.gr/sites/default/files/Secdigital/NEA/GREECE_4th_Monitoring_period_FINAL.pdf

[90] *Ό.π., σ. 2*

[91] *Ό.π, σ. 2*

[92] *Ό.π, σ. 3*

[93] *Ό.π, σ. 3*

[94] *Ό.π, σ. 3*

[95] Βλ. ΦΕΚ Α 215/2022. Διαθέσιμο στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/01/2022/20220100215.pdf

[96] Η αιτιολογημένη γνώμη INFR(2022)0297 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι διαθέσιμη στο https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_25_503

προηγηθεί, ήδη από τον Ιούλιο του 2022, προειδοποιητική επιστολή λόγω μη έγκαιρης κοινοποίησης των μέτρων ενσωμάτωσης. Παρότι η Ελλάδα υπέβαλλε στη συνέχεια τα σχετικά μέτρα ενσωμάτωσης, τα οποία αρχικά αξιολογήθηκαν ως πλήρη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν αναλυτικότερης εξέτασης εντόπισε εναπομείναντα κενά.[97] Σε αυτό το πλαίσιο, ο ν. 5218/2025 ήρθε να ενισχύσει και να εξειδικεύσει την εφαρμογή του ν. 4994/2022 σε εθνικό επίπεδο, εισάγοντας πρόσθετες ρυθμίσεις για τη συμμόρφωση της αγοράς, την προστασία των καταναλωτών με αναπηρία και την αποτελεσματική επιβολή των σχετικών κανόνων, συμβάλλοντας στην κάλυψη πρακτικών κενά και στη διασφάλιση της ουσιαστικής εφαρμογής των απαιτήσεων προσβασιμότητας.

Στις 28 Ιουνίου 2025 τέθηκε σε ισχύ η Ευρωπαϊκή Πράξη Προσβασιμότητας – ν.4994/2022
περισσότερα

Η Οδηγία τέθηκε σε εφαρμογή στις 28 Ιουνίου 2025, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 31. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της, τον Οκτώβριο του 2025 εκδόθηκαν οι «Κατευθυντήριες οδηγίες για την υποστήριξη των αναθετουσών αρχών ως προς την τήρηση της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας αναφορικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας κατά τη διενέργεια διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων προϊόντων και υπηρεσιών».[98] Οι οδηγίες αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των απαιτήσεων προσβασιμότητας στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων. Παράλληλα, στην Εθνική Στρατηγική περιλαμβάνεται ειδική δράση για την πλήρη υλοποίηση των προβλέψεων του ν. 4994/2022 έως το τέλος του 2026, η οποία χαρακτηρίζεται ως εμβληματική.

Πιλοτικό πρόγραμμα ψηφιακής εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης πολιτών άνω των 65 ετών και πολιτών με αναπηρία με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50%

Η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το σύνολο των πολιτών, και ιδίως από τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία, εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση. Για την αντιμετώπιση του ψηφιακού αποκλεισμού, το ΥΚΟΙΣΟ ανακοίνωσε το καλοκαίρι του 2024 την υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος, το οποίο απευθύνεται σε 3.600 άτομα άνω των 65 ετών και 2.800 άτομα με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50%. Στόχος του προγράμματος είναι η εξοικείωση, η εκπαίδευση και η ενδυνάμωσή των συμμετεχόντων στη χρήση νέων τεχνολογιών.[99] Οι δράσεις του προγράμματος επικεντρώνονται στην ενίσχυση του ψηφιακού εγγραμματισμού, στην άρση της τεχνοφοβίας, καθώς και στην παροχή συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης. Μέσω αυτών επιδιώκεται η ενίσχυση της αυτονομίας των συμμετεχόντων, η μείωση της εξάρτησής τους από τρίτους και η προώθηση της κοινωνικής τους ένταξης, ώστε να περιοριστούν τα φαινόμενα αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.[100] Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί μέσω 200 Κόμβων Ψηφιακής Ενδυνάμωσης σε δήμους όλης της χώρας για άτομα άνω των

---

[97] Για περισσότερα βλ. https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/content-corner/news/european-commission-calls-greece-fully-transpose-eaa-2025-03-19_en

[98] Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες (Εγκύκλιος 80244/2025) είναι διαθέσιμες στο: https://gge.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2025/10/Εγκύκλιος-Κατευθυντήριες-Οδηγίες-για-την-υποστήριξη-αναθετουσών-αρχών-ως-προς-την-τήρηση-της-εθνικής-και-ενωσιακής.pdf

[99] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2024, 30 Ιουλίου). Πιλοτικό πρόγραμμα ψηφιακής εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης των πολιτών άνω των 65 ετών και των ατόμων με πολιτών με ποσοστό αναπηρίας άνω το 65% - Παρατείνονται έως το Μάρτιο του 2026 οι συμβάσεις του έκτακτου προσωπικού στις Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ατόμων με αναπηρία στην Ηλεία. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/pilotiko-programma-psifiakis-ekpaidefsis-kai-endynamosis-ton-atomon-ano-ton-65-eton-kai-ton-atomon-me-anapiria-ano-tou-50/

[100] Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2025, 4 Ιουλίου). Πρόγραμμα 6,8 εκατ. ευρώ για Ψηφιακή Ενδυνάμωση ατόμων άνω των 65 ετών και ΑμεΑ, με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Διαθέσιμο στο: https://www.mindigital.gr/archives/7725

65 ετών, καθώς και μέσω 80 αντίστοιχων κόμβων σε χώρους και δομές φορέων που παρέχουν υπηρεσίες προς άτομα με αναπηρία. Η ένταξη στο πρόγραμμα πραγματοποιείται μέσω πρόσκλησης στην πλατφόρμα empower.gov.gr, ενώ η παρακολούθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα γίνεται διά ζώσης. Μετά την ολοκλήρωσή του προγράμματος, το εκπαιδευτικό υλικό θα διατεθεί διαδικτυακά και θα είναι ελεύθερα προσβάσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο.[101] Φορείς υλοποίησης του προγράμματος είναι το *Εθνικό Δίκτυο Υποδομών, Τεχνολογίας και Έρευνας* (ΕΔΥΤΕ) και το *Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις* (ΙΝ-ΕΣΑμεΑ) και χρηματοδοτείται από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ).

Ισότιμη πρόσβαση στα μέσα και τις υποδομές μεταφορών

Σύσταση Επιτροπής στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών για την Προσβασιμότητα των Ατόμων με Αναπηρία

Στις 18 Ιανουαρίου 2024, το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών προχώρησε, με υπουργική απόφαση, στη σύσταση επταμελούς Επιτροπής με αντικείμενο τη μελέτη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία και μειωμένη κινητικότητα στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ), συμπεριλαμβανομένων των ΤΑΞΙ και των ΚΤΕΛ.[102] Στην επιτροπή συμμετείχε και ο Γενικός Γραμματέας της ΕΣΑμεΑ, εκπροσωπώντας το αναπηρικό κίνημα. .[103] Ο σκοπός της Επιτροπής ήταν τριπλός: **α)** η συλλογή, μελέτη και επεξεργασία στοιχείων αναφορικά με τα δικαιώματα των επιβατών με αναπηρία όπως προβλέπονται από τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς, **β)** η διατύπωση προτάσεων πολιτικής για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΜΜΜ, και **γ)** η σύνταξη πορίσματος προς τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών με συγκεκριμένα μέτρα και παρεμβάσεις για τη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στα ΜΜΜ, συμπεριλαμβανομένων των ΤΑΞΙ και ΚΤΕΛ. Παρότι η αρχική ΥΑ προέβλεπε την υποβολή του πορίσματος έως τον Μάιο του 2024, με την τροποποιητική απόφαση η προθεσμία παρατάθηκε έως τον Σεπτέμβριο του 2024. Ωστόσο, μέχρι τα τέλη του 2024 το πόρισμα δεν είχε υποβληθεί, ενώ ούτε εντός του 2025 υπήρξε σχετική εξέλιξη, καθώς η τελευταία συνεδρίαση της Ομάδας Εργασίας πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2025.

Κάρτα Στάθμευσης

Στις αρχές Νοεμβρίου 2025, το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών εξέδωσε εγκύκλιο,[104] σύμφωνα με την οποία το όχημα που χρησιμοποιείται για τη μετακίνηση ατόμου με αναπηρία πρέπει να ανήκει στην κυριότητα ενός εκ των δύο γονέων. Η εγκύκλιος προκάλεσε την έντονη αντίδραση της ΕΣΑμεΑ, καθώς συνδέει το δικαίωμα μετακίνησης με την κυριότητα του οχήματος και περιορίζει, κατ' επέκταση, την κινητικότητα των ατόμων με αναπηρία, παρά το γεγονός ότι το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναγνωρίζει την κινητικότητα ως ατομικό δικαίωμα.[105] Το ζήτημα έφτασε και στη Βουλή, μέσω κοινοβουλευτικών

---

[101] *Ό.π.*

[102] Βλ. ΥΑ 16335/18-01-2024 (ΦΕΚ Β' 519/26-01-2024). Διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2024/202402005l9.pdf

[103] Βλ. ΥΑ 160970/24-07-2024 (ΦΕΚ Β' 4329/24-07-2024). Διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2024/202402043l9.pdf

[104] Εγκύκλιος Α.Τ.ΠΡ.ΑΜΕΑ/179651 του Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

[105] ΕΣΑμεΑ (2025, 14 Νοεμβρίου). Έντονη διαμαρτυρία της ΕΣΑμεΑ σχετικά με την αυθαίρετη έκδοση νέας εγκυκλίου για την κάρτα στάθμευσης ατόμων με αναπηρία, καθώς για τη μη εφαρμογή της ενιαίας κάρτας για την ελεύθερη διέλευση των οχημάτων των ατόμων με αναπηρία από τους σταθμούς διοδίων των αυτοκινητόδρομων της χώρας. *Επιστολή*.

ερωτήσεων προς τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών, με αίτημα την παροχή εξηγήσεων για την εν λόγω απόφαση.[106] Ωστόσο, παρά τις έντονες αντιδράσεις και τα αιτήματα για απόσυρσή της, μέχρι τα τέλη του 2025 δεν είχε υπάρξει κάποια σχετική εξέλιξη, αναδεικνύοντας ζητήματα συμβατότητας του εθνικού πλαισίου με τα δικαιώματα κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία.

Διόδια

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 4903/2022, προβλέπεται η δωρεάν διέλευση από τα διόδια για τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τη μετακίνηση ατόμων με αναπηρία, χωρίς να απαιτείται η παρουσία του δικαιούχου στο όχημα, καθώς και η έκδοση ενιαίας κάρτας. Ωστόσο, παρά τις σχετικές προβλέψεις, μέχρι τα τέλη 2025 δεν είχε εκδοθεί η απαιτούμενη ΥΑ για την εφαρμογή του μέτρου.[107] Η ΕΣΑμεΑ, με αφορμή την έκδοση της εγκυκλίου για την Κάρτα Στάθμευσης, επανέλαβε τη διαμαρτυρία της για μη εφαρμογή της ενιαίας κάρτας.[108] Τόσο η έκδοση της εγκυκλίου για την κάρτα στάθμευσης όσο και η παρατεταμένη καθυστέρησε στην υλοποίηση της ενιαίας κάρτας, η οποία προβλέπεται ήδη εδώ και σχεδόν τρία χρόνια, δημιουργούν σημαντικά εμπόδια στην άσκηση του δικαιώματος μετακίνησης των ατόμων με αναπηρία.

Έκθεση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (EDF) σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις αεροπορικές μεταφορές

9η Εκθεση του EDF για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα «Δικαιώματα με καθυστέρηση: Οι αεροπορικές μετακινήσεις των επιβατών με αναπηρία» *περισσότερα*

Η ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις μεταφορές, και ιδιαίτερα στις αεροπορικές μεταφορές, αποτέλεσε το βασικό αντικείμενο της *9ης Έκθεσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του EDF*, η οποία δημοσιεύθηκε στα τέλη Νοεμβρίου 2025.[109] Σύμφωνα με τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, η ισότιμη πρόσβαση στις μεταφορές αποτελεί βασική προϋπόθεση για την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής.[110] Παρά την ύπαρξη του Κανονισμού (ΕΚ) 1107/2006, που αποσκοπεί στη βελτίωση της πρόσβασης στα αεροπορικά ταξίδια,[111] οι επιβάτες με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και διακρίσεις κατά τις μετακινήσεις τους. Η Έκθεση του EDF επιδίωξε αφενός να καταγράψει τα εμπόδια που δυσχεραίνουν τα αεροπορικά ταξίδια των επιβατών με αναπηρία, αφετέρου να αξιολογήσει την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.[112] Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, το 67% των ερωτηθέντων -εκ των οποίων το 97% ήταν άτομα με αναπηρία- δήλωσε ότι τα αεροπορικά

---

[106] Σχετικά με τις ερωτήσεις που κατατέθηκαν στην Βουλή προς τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών ύστερα από τη διαμαρτυρία της ΕΣΑμεΑ βλ. https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/cod5184d-7550-4265-8eob-078e1bc7375a/13125443.pdf, https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/cod5184d-7550-4265-8eob-078e1bc7375a/13117006.pdf και https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/cod5184d-7550-4265-8eob-078e1bc7375a/13114571.pdf

[107] Βλ. επίσης, σ. 35 της Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ για το 2024.

[108] Βλ. Επιστολή ΕΣΑμεΑ (2025, 14 Νοεμβρίου).

[109] European Disability Forum (2024). 9th Human Rights Report. Rights Delayed: Air travel for passengers with disabilities. Διαθέσιμη στο: https://mcusercontent.com/865a5bbea1086c57a41cc876d/files/83a7fbob-e52c-6865-ee54-642ec13b7329/HumanRights_AirTravel_2025_Final_accessible_compressed.pdf

[110] Βλ. άρθρο 9 «Προσβασιμότητα» της Σύμβασης.

[111] Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006 , σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ). Διαθέσιμος στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex:32006R1107

[112] Βλ. European Disability Forum, 2024

ταξίδια εξακολουθούν να μην είναι προσβάσιμα.[113] Όπως αναδεικνύεται στην Έκθεση, ορισμένες αεροπορικές εταιρίες συνεχίζουν να παραβιάζουν τους ευρωπαϊκούς κανόνες, όπως με το να: περιορίζουν την παρεχόμενη βοήθεια, αρνούνται τη μεταφορά σκύλων οδηγών ή υποστήριξης, απαιτούν ιατρικά πιστοποιητικά ή επιβάλλουν πρόσθετες χρεώσεις.[114] Ως προς το νομοθετικό πλαίσιο, η ασάφεια των ευρωπαϊκών κανόνων οδηγεί σε άνιση εφαρμογή των δικαιωμάτων των επιβατών με αναπηρία. Καταγράφονται, ενδεικτικά, περιορισμοί στον αριθμό των επιβατών με αναπηρία που μπορούν να επιβιβαστούν ανά πτήση, διαφορετικές απαιτήσεις για τους συνοδούς, ασαφείς διαδικασίες σχετικά με τον εξοπλισμό και άνιση πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων εντός του αεροσκάφους.[115] Παράλληλα, η εποπτεία της εφαρμογής των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στις αερομεταφορές παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, τόσο ως προς τα πρόστιμα που επιβάλλονται όσο και ως προς την υποστήριξη που παρέχεται προς τους επιβάτες.[116] Επιπλέον, πέρα από τα εμπόδια που συνδέονται με την ίδια την αερομεταφορά τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια και στα ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως η μη προσβάσιμες ιστοσελίδες, οι πολύπλοκες διαδικασίες κράτησης και το υψηλό κόστος μετακίνησης.[117]

Άρνηση επιβίβασης επιβάτη με αναπηρία σε πτήση

Σε συνέχεια της Έκθεσης του EDF για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επιβάτες με αναπηρία στις αερομεταφορές, στις αρχές Απριλίου 2025 η αεροπορική εταιρία Sky Express αρνήθηκε την επιβίβαση σε Παραολυμπιονίκη σε προγραμματισμένη πτήση της. Σύμφωνα με καταγγελία της ΕΣΑμεΑ, η επιβάτιδα, παρότι προσκόμισε όλα τα απαραίτητα και έγκυρα έγγραφα που αφορούσαν το αναπηρικό της αμαξίδιο, δεν έγινε δεκτή στην πτήση χωρίς σαφή αιτιολόγηση από την εταιρεία. Η πρακτική αυτή συνιστά διάκριση σε βάρος ατόμου με αναπηρία και παραβίαση του δικαιώματος στην ελεύθερη μετακίνηση και την ίση μεταχείριση.

Καταγγελία ΕΣΑμεΑ
Άρνηση επιβίβασης Παραολυμπιονική σε πτήση της Sky Express
περισσότερα

ΕΣΑμεΑ
Συνεχίζεται η ταλαιπωρία των ατόμων με αναπηρία στα πλοία και στα λιμάνια της χώρας - Καθυστέρηση ενός χρόνου στην έκδοση ΠΔ

Προσβασιμότητα στις θαλάσσιες μεταφορές

Παρόλο που τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα ίσης πρόσβασης στις μεταφορές και στις σχετικές υποδομές, στην πράξη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν καθημερινά σημαντικά εμπόδια λόγω της ελλιπούς προσβασιμότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι θαλάσσιες μεταφορές, όπου για μία ακόμη χρονιά,[118] καταγράφηκαν σοβαρά περιστατικά αποκλεισμού επιβατών με αναπηρία. Στα τέλη Ιουλίου του 2025 και εν μέσω καύσωνα, ένα παιδί χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου και, λίγες ημέρες αργότερα, μία γυναίκα με καρδιοπάθεια και νεφροπάθεια,

[113] *Ό.π.*
[114] *Ό.π.*
[115] *Ό.π.*
[116] *Ό.π.*
[117] *Ό.π.*
[118] Ένα αντίστοιχο περιστατικό, το οποίο αφορούσε το ίδιο δρομολόγιο, είχε έρθει στη δημοσιότητα ακριβώς πριν ένα χρόνο. Για περισσότερα βλ. σ. της Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2024.

αναγκάστηκαν να παραμείνουν στο γκαράζ του πλοίου που εκτελούσε το δρομολόγιο Κεραμωτή-Θάσος. Σύμφωνα με τις καταγγελίες, αυτό συνέβη είτε λόγω έλλειψης κατάλληλης ράμπας είτε λόγω αδυναμίας του πληρώματος να εξυπηρετήσει επιβάτες με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα.[119] Αξίζει να σημειωθεί ότι το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (ΥΝΑΝΠ) έχει ήδη εκδώσει εγκύκλιο σχετικά με την εκπαίδευση του προσωπικού επιβατηγών πλοίων και ναυτιλιακών εταιριών για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα περιστατικά αυτά, οι σχετικές προβλέψεις δεν εφαρμόζονται επαρκώς στην πράξη.

Τα περιστατικά αυτά δεν αποτελούν μεμονωμένες περιπτώσεις, αλλά αναδεικνύουν ένα διαχρονικό πρόβλημα που επηρεάζει τόσο τους κατοίκους με αναπηρία των νησιωτικών περιοχών όσο και τους επισκέπτες τους. Ιδιαίτερα προβληματική παραμένει η κατάσταση στις γραμμές μικρών αποστάσεων, καθώς το ισχύον θεσμικό πλαίσιο δεν επιβάλλει υποχρεωτική προσβασιμότητα σε πλοία που εκτελούν δρομολόγια κάτω των 30 ναυτικών μιλίων, όπως στις γραμμές Κεραμωτή-Θάσος, Ρίο-Αντίρριο, Ηγουμενίτσα-Κέρκυρα, κ.ά.[120] Η ΕΣΑμεΑ έχει επανειλημμένα ζητήσεις την τροποποίηση του ΠΔ 44/2011 «Κανονισμός ενδιαιτήσεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων», ώστε να διασφαλιστεί η υποχρεωτική προσβασιμότητα σε όλα τα πλοία, ανεξαρτήτως απόστασης δρομολογίου. Ήδη από το 2024, το ΥΝΑΝΠ είχε ανακοινώσει την πρόθεσή του να προχωρήσει σε αναθεώρηση του ΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΣΑμεΑ υπέβαλλε προτάσεις επί του σχεδίου τροποποίησης στις 8 Ιουλίου 2024[121] και στις 2 Οκτωβρίου 2024.[122] Ωστόσο, η αναθεώρηση του ΠΔ δεν ολοκληρώθηκε ούτε εντός του 2024 ούτε κατά το 2025. Με αφορμή τα νέα περιστατικά, η ΕΣΑμεΑ επανήλθε τον Ιούλιο του 2025 με νέα επιστολή της προς τον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, ζητώντας την άμεση ολοκλήρωση της αναθεώρησης του ΠΔ και τη θεσμοθέτηση υποχρεωτικής προσβασιμότητας για όλα τα επιβατηγά πλοία.[123]

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στην ακτοπλοΐα και τη νησιωτική πολιτική

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία που διαβιούν σε νησιωτικές περιοχές της χώρας αποτέλεσαν αντικείμενο της συνάντησης που πραγματοποίησε ο Πρόεδρος της ΕΣΑμεΑ με τον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και τον Πρόεδρο του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας, στα τέλη Ιουλίου 2025. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ο Προέδρος της ΕΣΑμεΑ ανέδειξε τα σοβαρά και διαχρονικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις νησιωτικές περιοχές, ιδίως στους τομείς των μεταφορών, των υποδομών, της υγείας και της εκπαίδευσης. Μεταξύ των ζητημάτων που συζητήθηκαν ήταν η ανάγκη

Συνάντηση Ι. Βαρδακαστάνη – Β. Κικίλια για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στην ακτοπλοΐα και τη νησιωτική πολιτική

[119] «Καβάλα: Παιδί σε αμαξίδιο ταξίδεψε από τη Θάσο στο γκαράζ του ferry εν μέσω καύσωνα. Το ίδιο συνέβη και με γυναίκα καρδιοπαθή» (2024, 24 Ιουνίου). *KavalaPost.gr*. Διαθέσιμο στο: https://www.kavalapost.gr/kinonia/335560/kavala-paidi-se-amaxidio-taxidepse-apo-ti-thaso-sto-gkaraz-toy-ploioy-en-meso-kaysona/

[120] Προεδρικό Διάταγμα 44/2011

[121] ΕΣΑμεΑ (2024, 8 Ιουλίου). Προτάσεις και σχόλια της ΕΣΑμεΑ επί του σχεδίου π.δ. με θέμα *Τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 44/2011 «Κανονισμός ενδιαιτήσεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων* (Α' 110)». *Επιστολή*. Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/storage/app/uploads/public/668/bde/21b/668bde21bde3b706829205.docx

[122] ΕΣΑμεΑ (2024, 2 Οκτωβρίου). Σχόλια και προτάσεις της ΕΣΑμεΑ επί του σχεδίου π.δ. με θέμα 'Τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 44/2011 "Κανονισμός ενδιαιτήσεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων" (Α΄110) και του π.δ. 221/2001 "Κανονισμός ενδιαίτησης επιβατών και πληρώματος των ταχύπλοων σκαφών (High Speed Craft)" (Α΄171). *Επιστολή*.

[123] ΕΣΑμεΑ (2025, 23 Ιουλίου). Αίτημα για αναθεώρηση του ΠΠ 44/2011, που καθυστερεί εδώ και ένα χρόνο, με διάταξη για υποχρεωτική προσβασιμότητα ΟΛΩΝ των πλοίων. *Επιστολή*. Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/el/article/aithma-gia-anathewrhsh-toy-pd-442011-poy-kathysterei-edw-kai-ena-xrono-me-diataxh-gia-ypoxrewtikh-prosbasimothta-olwn-twn-ploiwn

βελτίωσης της προσβασιμότητας τόσο στα λιμάνια όσο και στα πλοία, η εκπαίδευση του προσωπικού εξυπηρέτησης, η ενίσχυση των οικονομικών ελαφρύνσεων για τους επιβάτες με αναπηρία, καθώς και η ουσιαστική ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στη νησιωτική πολιτική μέσω της θεσμικής εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία και της ανάπτυξης ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου. Παράλληλα, επισημάνθηκε ότι η απουσία προσβάσιμων και συμπεριληπτικών πολιτικών όχι μόνο εντείνει τον κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία, αλλά στερεί και από την οικονομία σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες δεδομένου ότι τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μία σημαντική και δυναμική ομάδα καταναλωτών.

Προσβασιμότητα λιμένων από άτομα με αναπηρία και μειωμένη κινητικότητα

Από τα τέλη του 2023 λειτουργεί, με πρωτοβουλία του ΥΝΑΝΠ, η ψηφιακή πλατφόρμα passengersynanp.yna.gov.gr/ports/, η οποία αφορά την «Προσβασιμότητα λιμένων από άτομα με αναπηρία και μειωμένη κινητικότητα». Στόχος της πλατφόρμας είναι η παροχή συγκεντρωμένης και αξιόπιστης πληροφόρησης σχετικά με το επίπεδο προσβασιμότητας των λιμένων της χώρας. Μέσω της πλατφόρμας, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να ενημερώνονται για τις διαθέσιμες υποδομές και υπηρεσίες κάθε λιμένα, διευκολύνοντας τον προγραμματισμό των μετακινήσεών τους και ενισχύοντας την αυτονομία τους στις θαλάσσιες μεταφορές.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

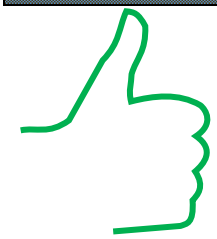

Η υλοποίηση του προγράμματος «Προσβασιμότητα κατ' οίκον»

Η έναρξη του πιλοτικού προγράμματος ψηφιακής εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης για πολίτες άνω των 65 ετών και για πολίτες με ποσοστό αναπηρίας άνω το 65%.

Η λειτουργία των πλατφορμών για την αναφορά προβλημάτων στα ΜΜΜ και της πλατφόρμας για την προσβασιμότητα των λιμένων από άτομα με αναπηρία και μειωμένη κινητικότητα

Η μη συνέχιση των ελέγχων των Εμπειρογνωμόνων Προσβασιμότητας του ΤΕΕ λόγω της αναμονής ένταξης τους σε νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα.

Η μη εφαρμογή του συνόλου των διατάξεων του ν. 4727/2020 για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις αεροπορικές τους μεταφορές.

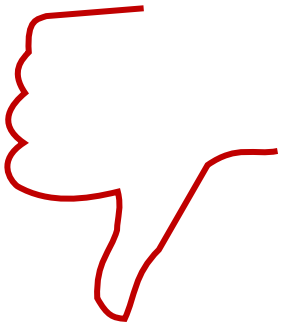

Η μη λειτουργία της Επιτροπής του ΥΥΜ για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στα ΜΜΜ.

Η έκδοση της εγκυκλίου του ΥΥΜ για την κάρτα στάθμευσης που συνδέει το δικαίωμα μετακίνησης με την κυριότητα του οχήματος, περιορίζοντας την κινητικότητα των ατόμων με αναπηρία.

Η μη ολοκλήρωση της τροποποίησης του ΠΔ 44/2011 «Κανονισμό ενδιαιτήσεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων» που αφορά τη βελτίωσή της προσβασιμότητας των θαλάσσιων μεταφορών.

Η μη παροχή της ενιαίας κάρτας διέλευσης των ατόμων με αναπηρία από τα διόδια των αυτοκινητοδρόμων.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Δυνατότητα επιλογής των συνθηκών διαβίωσης σε ίση βάση με τους άλλους

Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία μέσω της προώθησης της ανεξάρτητης διαβίωσης

Στα μέσα Οκτωβρίου 2025, τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησαν τα *Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία μέσω της προώθησης της ανεξάρτητης διαβίωσης*. Τα Συμπεράσματα αποτυπώνουν με σχετική σαφήνεια την υφιστάμενη κατάσταση, αναγνωρίζοντας τη σημασία της προσωπικής βοήθειας και της υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων, τον αυξημένο κίνδυνο βίας και κακοποίησης που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία, καθώς και την ανάγκη στήριξης των ανεπίσημων φροντιστών, ιδίως των γυναικών. Παράλληλα, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των δράσεων αποϊδρυματοποίησης στο πλαίσιο της *Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2021-2030*[124] και των *Κατευθυντήριων Οδηγιών της ΕΕ (2024) για την ανεξάρτητη διαβίωση και τη συμπερίληψη στην κοινότητα*.[125] Με άλλα λόγια, τα Συμπεράσματα αναγνωρίζουν την ανεξάρτητη διαβίωση ως θεμελιώδες δικαίωμα και θέτουν ως κεντρική προτεραιότητα τη μετάβαση από τον ιδρυματισμό σε μοντέλα κοινοτικής φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης στην κοινότητα και στην οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις δημόσιες πολιτικές. Ωστόσο, σύμφωνα με την κριτική του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία, τα Συμπεράσματα δεν συνοδεύονται από επαρκώς ουσιαστικές δεσμεύσεις, καθώς αποφεύγεται η ανάληψη ευθύνης για τη συνεχιζόμενη, και σε ορισμένες περιπτώσεις αυξανόμενη, παρουσία του ιδρυματισμού στα κράτη-μέλη.[126] Επιπλέον, δεν προβλέπονται δεσμευτικά μέτρα για τη στοχευμένη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων υπέρ της ανεξάρτητης διαβίωσης, ούτε διασφαλίζεται η αναγκαία χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη για τη μετάβαση σε υπηρεσίες φροντίδας βασισμένες στην κοινότητα.[127]

Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία μέσω της προώθησης της ανεξάρτητης διαβίωσης *περισσότερα*

Διαθεσιμότητα υπηρεσιών υποστήριξης ανεξάρτητης διαβίωσης (ελευθερία στην επιλογή του είδους της υποστήριξης)

Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα

Όπως αναφέρθηκε και στην έκθεση του Παρατηρητηρίου για το 2024,[128] στα τέλη Δεκεμβρίου 2024 παρουσιάστηκε η *Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα*, με στόχο τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού και πλήρως προσβάσιμου συστήματος φροντίδας για ηλικιωμένους, άτομα

[124] Η *Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2021-2030* είναι διαθέσιμη στο: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en

[125] Για τις *Κατευθυντήριες Οδηγίες της ΕΕ (2024) για την ανεξάρτητη διαβίωση και τη συμπερίληψη στην κοινότητα*, βλ. σ. της Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2024.

[126] Για την κριτική του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου, βλ. https://www.edf-feph.org/eu-council-conclusions-on-independent-living-good-diagnostics-but-no-solutions/

[127] *Ό.π.*

[128] Για περισσότερα, βλ. σσ. 38-39, της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2024*.

με αναπηρία, παιδιά και άτομα με χρόνιες παθήσεις Μία από τις βασικές προβλέψεις της Στρατηγικής ήταν η εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης, το οποίο θα εξειδίκευε τους κεντρικούς άξονες πολιτικής και τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις. Ωστόσο, έως τα τέλη του 2025 δεν είχε δημοσιοποιηθεί ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης. Αντίθετα, η εφαρμογή των σχετικών πολιτικών φαίνεται να προχωρά μέσω επιμέρους και αποσπασματικών παρεμβάσεων, χωρίς ενιαίο σχεδιασμό και στρατηγική συνοχή.

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της κατ' οίκον φροντίδας, η οποία εντάσσεται στον πρώτο στρατηγικό άξονα της Στρατηγικής και αφορά τη διευκόλυνση της αυτόνομης διαβίωσης.[129] Σύμφωνα με το σχετικό πλαίσιο, προβλέπεται η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού πρόληψης και φροντίδας στην κοινότητα, που θα επιτρέπει στα άτομα να παραμένουν στο οικείο περιβάλλον τους, διατηρώντας την αυτονομία και την ανεξαρτησία τους. Στην πράξη, όμως, η υλοποίηση του συγκεκριμένου άξονα πραγματοποιείται αποσπασματικά, κυρίως μέσω της συνέχισης υφιστάμενων προγραμμάτων, όπως το 'Βοήθεια στο Σπίτι', χωρίς αυτά να εντάσσονται σε ένα ενιαίο θεσμικό και επιχειρησιακό πλαίσιο. Παράλληλα, αναπτύσσονται και υλοποιούνται επιμέρους δράσεις από διαφορετικούς φορείς, χωρίς να υπάρχει επαρκή διασύνδεση και συντονισμός, γεγονός που περιορίζει την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων.

Υπηρεσία «Προσωπικός βοηθός για άτομα με αναπηρία»

Κατά τη διάρκεια του 2025 συνεχίστηκε η πιλοτική εφαρμογή της υπηρεσίας «Προσωπικός Βοηθός για Άτομα με Αναπηρία». Παρότι αρχικά προβλεπόταν να ολοκληρωθεί έως τα τέλη του ίδιου έτους, η διάρκεια της πιλοτικής λειτουργίας παρατάθηκε έως το 2026, προκειμένου να συμπέσει με την ολοκλήρωση των έργων του ΤΑΑ τον Ιούνιο του 2026. Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΚΟΙΣΟ, από την έναρξη της πιλοτικής εφαρμογής έως και τον Δεκέμβριο του 2025, οι ωφελούμενοι της υπηρεσίας ανέρχονταν σε 1.756 άτομα, ενώ οι προσωπικοί βοηθοί που είχαν απασχοληθεί στο πρόγραμμα ανερχόταν σε 2.687.[130] Ως προς την περιφερειακή κατανομή των ωφελούμενων, με βάση στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας (ΓΓΚΑΚΦ), έως τον Ιούλιο του 2025 η εικόνα διαμορφωνόταν ως εξής:

Πίνακας 6. Αριθμός ωφελούμενων της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Πλήθος Ωφελούμενων
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	75
Αττικής	712
Βορείου Αιγαίου	12
Δυτικής Ελλάδας	106
Δυτικής Μακεδονίας	46
Ηπείρου	40

[129] Βλ. Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα, διαθέσιμη στο: https://minscfa.gov.gr/wp-content/uploads/2025/01/Στρατηγική_Μακροχρόνια-Φροντίδα_Σεπτ2024_ΥΚΟΙΣΟ_ΥΠΥΓ.pdf

[130] Στον σύνδεσμο https://prosopikosvoithos.gov.gr/#!/info#body οι ενδιαφερόμενοι/ες μπορούν να βρουν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με το σύνολο των ολοκληρωμένων αξιολογήσεων ωφελούμενων, το σύνολο θετικών αποφάσεων απονομής ωρών προσωπικής βοήθειας, τον αριθμό των ωφελούμενων που έχουν λάβει Προσωπική Βοήθεια (από την έναρξη του προγράμματος), τον αριθμό των Προσωπικών Βοηθών που έχουν απασχοληθεί στο πρόγραμμα, και τον αριθμό των Προσωπικών Βοηθών που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο.

Θεσσαλίας	99
Ιονίων Νήσων	16
Κεντρικής Μακεδονίας	241
Κρήτης	69
Νοτίου Αιγαίου	18
Πελοποννήσου	59
Στερεάς Ελλάδας	74

Πηγή: *Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, Ιούλιος 2025*

Τέλος, σύμφωνα με σχετικές ανακοινώσεις του Υπουργείου, μετά την ολοκλήρωση της πιλοτικής φάσης προβλέπεται η επέκταση της υπηρεσίας σε όλη τη χώρα, με χρηματοδότηση από πόρους του ΕΣΠΑ.[131]

Πρόγραμμα Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης

Ο θεσμός της Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης διαμορφώθηκε σταδιακά στην Ελλάδα μέσα από μία πολυετή διαδικασία σχεδιασμού και θεσμικής προετοιμασίας. Ειδικότερα, το 2020, μία από τις δράσεις του *1ου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2020-2023* προέβλεπε τη θεσμοθέτηση πιλοτικού προγράμματος πρώιμης παρέμβασης για παιδιά έως έξι ετών με νευροαναπτυξιακές και άλλες αναπηρίες.[132] Το 2022, με το άρθρο 51 του ν. 4997/2022, θεσπίστηκε το πιλοτικό πρόγραμμα για την Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση, ενώ το 2023 οριστικοποιήθηκε το μοντέλο υλοποίησής του μέσω συστήματος επιταγών (vouchers). Παράλληλα, το ΥΚΟΙΣΟ και η ΕΕΤΑΑ ορίστηκαν ως φορείς υλοποίησης του πιλοτικού προγράμματος, ενώ η χρηματοδότηση του προγράμματος προβλέφθηκε να καλυφθεί από πόρους του ΤΑΑ και του Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.[133] Το 2024 δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ υπ. αριθ. πρωτ 4510,[134] μέσω της οποίας εξειδικεύτηκαν το περιεχόμενο του προγράμματος και το πλαίσιο της υλοποίησής του. Ειδικότερα, το πρόγραμμα απευθύνεται σε 2.500 παιδιά από όλη την ελληνική επικράτεια, ηλικίας από τη γέννηση έως και τα έξι (6) έτη, με νευροαναπτυξιακές αναπηρίες ή αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης αναπτυξιακών διαταραχών, με στόχο την ενίσχυση της ανάπτυξης και της λειτουργικότητάς τους.

Τον Οκτώβριο του 2025 δημοσιεύθηκε η πρόσκληση προς τους φορείς παροχής υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο πιλοτικό πρόγραμμα. Στην πρόσκληση επισημαινόταν ότι οι πάροχοι που θα συμμετάσχουν θα λάβουν σχετική εκπαίδευση.[135] Έναν μήνα αργότερα, στα μέσα

[131] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, Μάρτιος 27). Δόμνα Μιχαηλίδου: 500 επιπλέον συμπολίτες μας με αναπηρία εντάσσονται άμεσα στο Πρόγραμμα «Προσωπικός Βοηθός». *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-500-epipleon-sybolites-mas-me-anapiria-entassontai-amesa-sto-programma-prosopikos-voithos/

[132] Βλ. Δράση 2 του Στόχου 10, του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2020-2023. Το ΕΣΔ είναι διαθέσιμο στο: https://amea.gov.gr/strategy/action

[133] Για περισσότερα, βλ. https://greece20.gov.gr/?projects=proimi-paidiki-paremvasi-pilotiko-programma

[134] Η ΚΥΑ υπ. Αριθ. Πρωτ. 4510 (ΦΕΚ Β' 6068/01.11.2024) είναι διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2024/20240206068.pdf

[135] Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή των φορέων παροχής υπηρεσιών Πρώιμης Παρέμβασης στο πιλοτικό πρόγραμμα είναι διαθέσιμες στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους υποψήφιους Παρόχους Υπηρεσιών Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης για την ένταξή τους στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Παρόχων Υπηρεσιών Οικογενειοκεντρικής Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης. Η πρόσκληση είναι διαθέσιμη στο: https://minscfa.gov.gr/wp-content/uploads/2025/10/ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ-ΠΑΡΟΧΩΝ-ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ-ΕΥΣΤΑ-ΔΙΑΥΓΕΙΑ.pdf

Νοεμβρίου 2025, ξεκίνησε η διαδικασία υποβολής αιτήσεων από τους ωφελούμενους,[136] ενώ στα τέλη Δεκεμβρίου ανακοινώθηκαν τα οριστικά αποτελέσματα.[137] Μετά την αξιολόγηση των αιτήσεων, προβλέφθηκε η χορήγηση vouchers σε 2.487 ωφελούμενους/ες, των οποίων οι αιτήσεις κρίθηκαν πλήρεις.[138] Σύμφωνα με το άρθρο 15 της ΚΥΑ, το ύψος του voucher καθορίζεται βάσει των αναγκών κάθε παιδιού και του αριθμού των συνεδρίων που προβλέπονται στο *Εξατομικευμένο Πλάνο Παρέμβασης*, το οποίο καταρτίζεται σε μηνιαία βάση. Ειδικότερα, προβλέπονται τρεις κατηγορίες ενίσχυσης: η *πρώτη* προβλέπει τη χορήγηση voucher ύψους 800 ευρώ μηνιαίως για τουλάχιστον 20 συνεδρίες, η *δεύτερη* voucher ύψους 600 ευρώ μηνιαίως για τουλάχιστον 15 συνεδρίες, και η τρίτη voucher ύψους 400 ευρώ μηνιαίως για τουλάχιστον 10 συνεδρίες. Η υλοποίηση της πιλοτικής φάσης αναμένεται να ξεκινήσει στις αρχές του 2026 και να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο του ίδιου έτους.[139]

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ)

Ένας θεσμός που έχει συμβάλλει σημαντικά στη μετάβαση από τα ιδρύματα κλειστού τύπου στη διαβίωση στην κοινότητα είναι οι Στέγες Υποστηριζόμενη Διαβίωσης (ΣΥΔ), οι οποίες απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία, ανεξαρτήτως κατηγορίας αναπηρίας.[140] Ως προς την εξέλιξη του αριθμού των ΣΥΔ, καταγράφεται αύξηση σε σχέση με το 2021. Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΚΑΚΦ, έως τον Ιούλιου του 2025, λειτουργούσαν σε όλη τη χώρα 147 ΣΥΔ, οι οποίες διαχειρίζονταν από 62 φορείς, ενώ ο συνολικός αριθμός των ωφελούμενων που διέμεναν σε αυτές ανερχόταν σε 812.

Πίνακας 7. Συνολικός αριθμός ΣΥΔ και συνολική δυναμικότητα

	Αριθμός ΣΥΔ	Συνολική Δυναμικότητα (θέσεις)
2021[141]	104	512
2025[142]	147	812

Πηγή: *Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, Ιούλιος 2025*

Ως προς την γεωγραφική κατανομή των ΣΥΔ ανά περιφέρεια, σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΚΑΚΦ,

[136] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 14 Νοεμβρίου). Δόμνα Μιχαηλίδου: Από σήμερα οι αιτήσεις για την Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση. Δίπλα στα παιδιά, μαζί με τις οικογένειες. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-apo-simera-oi-aitiseis-gia-tin-proimi-paidiki-paremvasi-dipla-sta-paidia-mazi-me-tis-oikogeneies/

[137] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 17 Δεκεμβρίου). Δόμνα Μιχαηλίδου: Αναρτήθηκαν τα προσωρινά αποτελέσματα των ωφελούμενων για την Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση. *Δελτίου Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-anartithikan-ta-prosorina-apotelesmata-ton-ofeloumenon-gia-tin-proimi-paidiki-paremvasi/ και Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 31 Δεκέμβριου). Δόμνα Μιχαηλίδου: «Η Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση είναι επένδυση στο μέλλον των παιδιών» – Ανακοινώθηκαν τα οριστικά αποτελέσματα των ωφελούμενων του προγράμματος. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-i-proimi-paidiki-paremvasi-einai-ependysi-sto-mellon-ton-paidion-anakoinothikan-ta-oristika-apotelesmata-ton-ofeloumenon-tou-programmato/

[138] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 31 Δεκεμβρίου)

[139] Βλ. https://greece20.gov.gr/?projects=proimi-paidiki-paremvasi-pilotiko-programma

[140] Βλ. ΚΥΑ Δ12/ΓΠοικ.13107/283 «Προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης Ατόμων με Αναπηρίες», που δημοσιεύθηκε το 2019 οι ΣΥΔ απευθύνονται σε όλα τα άτομα με σωματικές, ψυχοκοινωνικές, νοητικές ή/και αισθητηριακές αναπηρίες τα οποία δεν μπορούν να μείνουν μόνα τους χωρίς την κατάλληλη στήριξη.

[141] Για τον αριθμό των ΣΥΔ που λειτουργούσαν το 2021, βλ. Πίνακα 5, της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2021*, διαθέσιμη στο:
https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/63e/389/023/63e389023812c3606295 97.pdf

[142] Σύμφωνα με στοιχεία της Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, κατόπιν επικοινωνίας Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας τον Ιούλιο του 2025.

έως τον Ιούλιο του 2025, η εικόνα διαμορφωνόταν ως εξής:

Πίνακας 8. Κατανομή ΣΥΔ ανά περιφέρεια και συνολική δυναμικότητα

Περιφέρεια	Αριθμός ΣΥΔ	Συνολική Δυναμικότητα (θέσεις)
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	8	53
Αττικής	66	393
Βορείου Αιγαίου	4	21
Δυτικής Ελλάδας	12	65
Δυτικής Μακεδονίας	1	3
Ηπείρου	8	31
Θεσσαλίας	7	50
Ιονίων Νήσων	0	0
Κεντρικής Μακεδονίας	22	103
Κρήτης	5	20
Νοτίου Αιγαίου	3	14
Πελοποννήσου	4	29
Στερεάς Ελλάδας	7	30

Πηγή: *Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, Ιούλιος 2025*

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, η πλειονότητα των ΣΥΔ εντοπίζεται στην Περιφέρεια Αττικής, ενώ ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Αντίθετα, στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, έως τον Ιούλιο του 2025, δεν λειτουργούσε καμία ΣΥΔ. Παράλληλα, τα στοιχεία της ΓΓΚΑΚΦ δείχνουν ότι οι ΣΥΔ δεν κατανέμονται ισομερώς εντός των περιφερειών, καθώς υπάρχουν αρκετές περιφερειακές ενότητες στις οποίες δεν λειτουργεί καμία δομή. Ενδεικτικά, στην Περιφέρεια Κρήτης όλες οι ΣΥΔ λειτουργούν στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ενώ στην Περιφέρεια Ηπείρου συγκεντρώνονται αποκλειστικά στην Περιφερειακή Ενότητα Ιωάννινων. Αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν λειτουργούσε καμία ΣΥΔ στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας, ενώ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, έως τον Ιούλιο του 2025, δεν λειτουργούσαν ΣΥΔ στις Περιφερειακές Ενότητες Μεσσηνίας, Λακωνίας, και Αργολίδας.[143]

Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία (ΚΔΑΠΑμεΑ)

Τα ΚΔΑΠΑμεΑ αποτελούν σημαντικό θεσμό που εντάσσεται στο ευρύτερο πλέγμα των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας για τα άτομα με αναπηρία, συμβάλλοντας στην προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης και στην αποφυγή της ιδρυματοποίησης, ενώ παράλληλά λειτουργούν ως μηχανισμός υποστήριξη των οικογενειών τους. Η λειτουργία και η εμβέλεια των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτυπώνονται στα στοιχεία υλοποίησης του σχετικού προγράμματος, όπως δημοσιεύονται από την Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ). Ειδικότερα, η ΕΕΤΑΑ δημοσίευσε μελέτη σχετικά με την αποτύπωση της υφισταμένης κατάστασης, βάσει στοιχείων υλοποίησης του Προγράμματος «Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση Παιδιών» για την περίοδο 2022-2023,

[143] *Ό.π.*

παρέχοντας μια συνολική εικόνα σχετικά με τον αριθμό των ωφελούμενων, των δομών και των παροχών.[144, 145] Σύμφωνα με τα στοιχεία του Μητρώου Φορέων/Δομών της ΕΕΤΑΑ για την περίοδο 2022-2023, 172 φορείς λειτουργούσαν ΚΔΑΠΑμεΑ. Από αυτούς, οι 84 ήταν ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι 65 ήταν δήμοι και δημοτικές επιχειρήσεις, και οι 23 αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Εικόνα 2).

Εικόνα 2. Φορείς που λειτουργούσαν ΚΔΑΠΑμεΑ την περίοδο 2022-2023

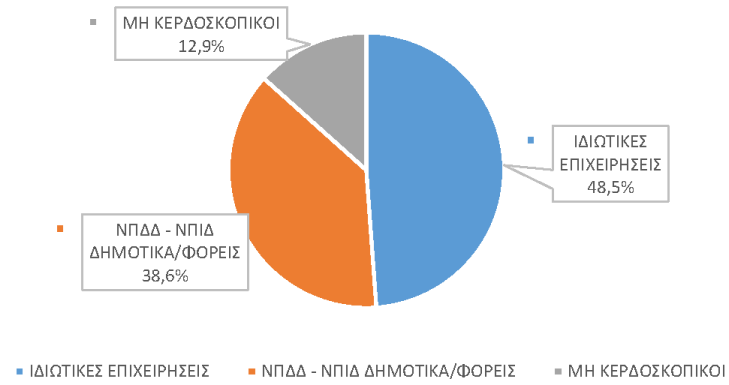

Πηγή: *ΕΕΤΑΑ (2024). ΚΔΑΠΑμεΑ: Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης από στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος "Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση Παιδιών" χρονικής Περιόδου 2022-2023, σ. 44*

Αναφορικά με τον αριθμό των ΚΔΑΠΑμεΑ που λειτουργούσαν την περίοδο 2022-2023 σε όλη τη χώρα αυτά ανέρχονταν σε 215, ενώ συνολικά λειτουργούσαν 256 δομές-βάρδιες.[146] Από τα 215 ΚΔΑΠΑμεΑ, τα 74 (ή το 35% αυτών) λειτουργούσαν σε μία βάρδια και τα 141 (ή το 65% αυτών) σε δύο βάρδιες.[147] Όσον αφορά τις θέσεις φιλοξενίας, με βάση την αδειοδοτημένη δυναμικότητά τους, οι διαθέσιμες θέσεις ανέρχονταν σε 10.457.[148]

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή τους, διαπιστώνετε ότι λειτουργεί τουλάχιστον ένα ΚΔΑΠΑμεΑ και στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας, ΚΔΑΠΑμεΑ λειτουργούν στις 56 από τις 74 Περιφερειακές Ενότητες, ένα στοιχείο που υποδηλώνει σχετικά ευρεία γεωγραφική κάλυψη. Ωστόσο, η κατανομή δεν είναι ισόρροπη. Παρότι ο θεσμός καλύπτει το σύνολο της ηπειρωτικής χώρας, στη νησιωτική Ελλάδα, καταγράφονται σημαντικά κενά, καθώς σε 18 Περιφερειακές Ενότητες δεν λειτουργούσε κανένα ΚΔΑΠΑμεΑ (Βλ. Εικόνα 3). Ειδικότερα, ΚΔΑΠΑμεΑ δεν λειτουργούσαν στις Περιφερειακές Ενότητες Άνδρου, Θάσου, Θήρας, Ιθάκης, Ικαρίας, Καρπάθου-Ηρωικής Νήσου Κάσου, Κέας-Κύθνου, Κεφαλληνίας, Λήμνου, Μήλου, Μυκόνου, Νάξου, Νήσων, Πάρου, Ρόδου, Σάμου, Σποράδων, και Τήνου.[149]

---

[144] ΕΕΤΑΑ (2024). ΚΔΑΠΑμεΑ: Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης από στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος "Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση Παιδιών" χρονικής Περιόδου 2022-2023. Διαθέσιμη στο: https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2024/11/ΜΕΛΕΤΗ-ΚΔΑΠΑμεΑ-2022-2023.pdf

[145] Σύμφωνα με την ΕΕΤΑΑ, τα στοιχεία που παρουσιάζονται στη μελέτη της αντλούνται από διοικητικά δεδομένα και αφορούν τους ωφελούμενους του προγράμματος, χωρίς να καλύπτουν το σύνολο ων δομών ΚΔΑΠΑμεΑ της χώρας.

[146] Βλ. σ. 44 της Μελέτης της ΕΕΤΑΑ

[147] *Ό.π.*, σ. 44

[148] *Ό.π.*, σ. 44

[149] *Ό.π.*, σ. 49

Εικόνα 3. Η γεωγραφική κατανομή των ΚΔΑΠΑμεΑ στην ελληνική επικράτεια

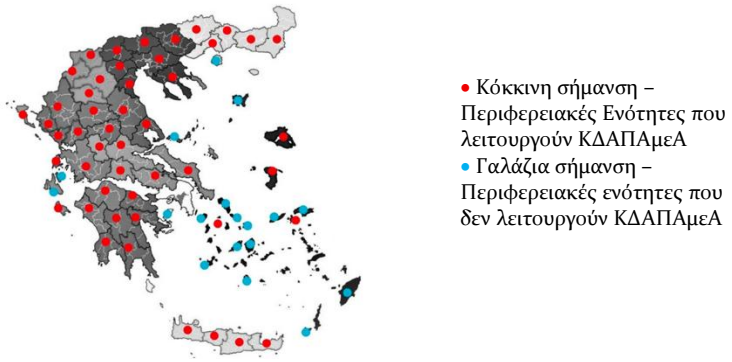

Πηγή: *ΕΕΤΑΑ (2024). ΚΔΑΠΑμεΑ: Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης από στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος "Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση Παιδιών" χρονικής Περιόδου 2022-2023, σ. 50*

Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των αιτούντων για συμμετοχή σε ΚΔΑΠΑμεΑ, παρατηρείται μία σαφής υπεροχή των αγοριών/ανδρών, οι οποίοι αντιστοιχούν στο 64,5% των αιτήσεων, έναντι 35,5% των κοριτσιών/γυναικών. Η τάση αυτή καταγράφεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στις ηλικίες 5-12 ετών και 13-17 ετών, όπου οι αιτήσεις αγοριών/ανδρών προσεγγίζουν το 70%.[150] Ως προς την ηλικιακή κατανομή, οι ωφελούμενοι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ηλικιών, με σημαντική συγκέντρωση τόσο στα παιδιά ηλικίας 5-12 ετών (22%) όσο και στους ενήλικες άνω των 25 ετών (40%). Ακολουθούν οι νέοι ενήλικες 18-24 ετών (22%) και οι έφηβοι 13-17 ετών (16%).[151]

Σε ότι αφορά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, κατά την περίοδο 2022-2023 υποβλήθηκαν συνολικά 9.063 αιτήσεις για δυνητικά ωφελούμενα άτομα, εκ των οποίων το 98,4% (8.920 αιτήσεις) έλαβε voucher.[152]

Στην αντίστοιχη έκθεση της ΕΕΤΑΑ, σχετικά με τη λειτουργία των ΚΔΑΠ[153] για την ίδια περίοδο, το ποσοστό των ωφελούμενων παιδιών με αναπηρία εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλό. Ειδικότερα, μόλις το 0,2% των αιτήσεων (304 αιτήσεις) αφορούσε παιδιά με ελαφριάς μορφής κινητικές ή αισθητηριακές αναπηρίες, τα οποία μπορούσαν να ενταχθούν σε δραστηριότητες γενικού πληθυσμού χωρίς να απαιτείται εξειδικευμένη και εντατική υποστήριξη.[154] Από αυτά τα παιδιά, το 75% ήταν αγόρια και το 25% κορίτσια, ενώ το σύνολο των αιτήσεων εγκρίθηκε και τα παιδιά συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Κέντρα Διημέρευσης-Ημερήσιας Φροντίδας (ΚΔΗΦ)

Τα Κέντρα Διημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας (ΚΔΗΦ) απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία παρέχοντας υπηρεσίας ημερήσιας φροντίδας που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες

[150] *Ό.π.*, σ. 71
[151] *Ό.π.*, σ. 71
[152] Το 1,6% των αιτούντων που δεν έλαβε voucher, δεν έλαβε voucher λόγω ελλιπούς φακέλου. Βλ. σ. 67 της μελέτης της ΕΕΤΑΑ για τα ΚΔΑΠΑμεΑ.
[153] Στα ΚΔΑΠ μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά με ήπιες μορφές αναπηρίας, εφόσον τόσο οι δομές όσο και το προσωπικό μπορεί να υποστηρίξει τη συμμετοχή τους.
[154] Βλ. σ. 70 στο ΕΕΤΑΑ (2024). ΚΔΑΠ: Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης από στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος «Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση Παιδιών» χρονικής Περιόδου 2022-2023. Διαθέσιμη στο: https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2024/11/ΤΕΛΙΚΟ-ΚΔΑΠ-2022-2023.pdf

αποκατάστασης, ενίσχυσης της αυτόνομης διαβίωσης, κοινωνικοποίησης και ψυχοκοινωνικής στήριξης. Μέσω των υπηρεσιών αυτών συμβάλλουν στην καθημερινή λειτουργικότητα των ατόμων με αναπηρία και στην ενίσχυσης της συμπερίληψή τους στην κοινότητα. Σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΚΑΚΦ, έως τον Ιούλιου του 2025 λειτουργούσαν σε όλη τη χώρα 112 ΚΔΗΦ, με συνολική δυναμικότητα (βάσει άδειας) 6.852 θέσεων. Ως προς το είδος των δομών, η πλειονότητά τους απευθύνεται σε άτομα με νοητική αναπηρία (60 δομές), ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των ΚΔΗΦ που εξυπηρετούν άτομα με κινητικές αναπηρίες (42 δομές).

Ως προς την γεωγραφική κατανομή των ΚΔΗΦ ανά περιφέρεια, σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΚΑΚΦ, έως τον Ιούλιο του 2025 η εικόνα διαμορφωνόταν ως εξής:

Πίνακας 9. Κατανομή ΚΔΗΦ ανά περιφέρεια και συνολική δυναμικότητα

Περιφέρεια	ΚΔΗΦ	Συνολική Δυναμικότητα (βάσει άδειας)[155]
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	4	188
Αττικής	37	3.033
Βορείου Αιγαίου	3	65
Δυτικής Ελλάδας	10	547
Δυτικής Μακεδονίας	7	357
Ηπείρου	4	345
Θεσσαλίας	11	728
Ιονίων Νήσων	2	41
Κεντρικής Μακεδονίας	18	941
Κρήτης	7	239
Νοτίου Αιγαίου	2	123
Πελοποννήσου	1	70
Στερεάς Ελλάδας	6	225

Πηγή: *Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, Ιούλιος 2025*

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, η πλειονότητα των ΚΔΗΦ συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Αττικής, ενώ ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Αντίθετα, ο μικρότερος αριθμός δομών καταγράφεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και στις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Νοτίου Αιγαίου.[156]

Διασφάλιση της χρηματοδότησης των ΚΔΗΦ και των ΣΥΔ

Η επικείμενη λήξη της χρηματοδότησης των ΚΔΗΦ και των ΣΥΔ στο τέλος του 2025 φέρνει στο προσκήνιο τα ζητήματα βιωσιμότητας που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένοι θεσμοί, καθώς και την ανάγκη διασφάλισης της απρόσκοπτης συνέχισης της λειτουργίας τους. Η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς την Υπουργό

ΕΣΑμεΑ
Διασφάλιση της αδιάκοπης λειτουργίας των ΚΔΗΦ και ΣΥΔ ζητά η ΕΣΑμεΑ από τη Δ. Μιχαηλίδου
περισσότερα

[155] Κάποια ΚΔΗΦ λειτουργούν σε δύο βάρδιες.
[156] Σύμφωνα με στοιχεία της Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, κατόπιν επικοινωνίας Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας τον Ιούλιο του 2025.

Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, υπογραμμίζει τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι δομές αυτές στην αποϊδρυματοποίηση, στην προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης και στη στήριξη των οικογενειών των ατόμων με αναπηρία. Παράλληλα, ζητά από την ηγεσία του ΥΚΟΙΣΟ την παράταση της χρηματοδότησής τους έως της λήξη του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027. Όπως, επισημαίνεται στην επιστολή, ενδεχόμενη διακοπή της λειτουργίας των δομών θα δημιουργούσε σημαντικά κενά στην κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων, ιδίως λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας εναλλακτικών υπηρεσιών και δομών υποστήριξης.

Πρόσβαση σε ΚΔΑΠ, ΚΔΑΠΑμεΑ και βρεφονηπιακούς σταθμούς

Τον Ιούλιο του 2025 εκδόθηκε η υπ' αρ. 134947/ΕΞ 2025 ΚΥΑ[157] μέσω της οποίας θεσπίστηκε νέο πρόγραμμα για τη διετία 2025-2027, με αντικείμενο την κάλυψη θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠΑμεΑ, συνολικού προϋπολογισμού 755 εκ. ευρώ. Η διετής διάρκεια του προγράμματος αποσκοπεί στην ενίσχυση της σταθερότητας και του καλύτερου προγραμματισμού για τις οικογένειες και τους φορείς παροχής υπηρεσιών. Η ομάδα στόχος περιλαμβάνει βρέφη, παιδιά σχολικής ηλικίας, έφηβους, καθώς και παιδιά και άτομα με αναπηρία, με ιδιαίτερη έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Το πρόγραμμα προβλέπεται να συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και εθνικούς πόρους.

Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας (ΕΣΑνΥ)

Σύμφωνα με το ν.4538/2018, θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας (ΕΣΑνΥ) ως συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο υπάγεται πλέον στην Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Στεγαστικής Πολιτικής (ΓΓΔΣΠ), με βασικό σκοπό την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης ανηλίκων και τον συντονισμό των πολιτικών αναδοχής και υιοθεσίας. Δύο χρόνια μετά την τελευταία συνεδρίασή του, ανακοινώθηκε η επανεκκίνηση της λειτουργίας του, με στόχο την ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του στο σύστημα παιδικής προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό, τέθηκαν συγκεκριμένες προτεραιότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη συστηματική παρακολούθηση των στοιχείων για τα παιδιά που διαβιούν σε ιδρυματική φροντίδα και για τις αιτήσεις των υποψήφιων αναδόχων και θετών γονέων, καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της δημοσιοποίησης σχετικών δεδομένων. Η ενεργοποίηση ελέγχων σχετικά με τις προδιαγραφές λειτουργίας των μονάδων παιδικής προστασίας, η ενίσχυση της εποπτείας ως προς τη διαχείριση και τη διαφάνεια των οικονομικών των δομών, η ανάδειξη της επαγγελματικής αναδοχής ως βασικού μοχλού αποϊδρυματοποίησης παιδιών με αναπηρία, καθώς και, η επέκταση των διαμερισμάτων ημιαυτόνομης διαβίωσης για εφήβους ηλικίας άνω των δεκαπέντε (15) ετών που διαβιούν σε ιδρύματα αποτελούν βασικές προτεραιότητες του Συμβουλίου.[158]

Στοιχεία από Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος www.anynet.gr για το τέταρτο τρίμηνο του 2025, ο αριθμός των ανηλίκων με γνωμάτευση αναπηρίας ανέρχεται σε περίπου 170, σε σύνολο 1.123

[157] ΚΥΑ 134947/ΕΞ 2025 «Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξη τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία σε υπηρεσίας δημιουργικής απασχόλησης» (ΦΕΚ Β' 4127/29.07.2025).

[158] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, Μάρτιος 20). Δόμνα Μιχαηλίδου: «Επανεκκίνηση του Εθνικού Συμβουλίου Αναδοχής και Υιοθεσίας (Ε.Σ.Αν.Υ.)». *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/domna-michailidou-epanekkinisi-tou-ethnikou-symvouliou-anadochis-kai-yiothesias-e-s-an-y/

ανηλίκων που είναι καταγεγραμμένο στο σύστημα, ανεξαρτήτως αναπηρίας (βλ. Πίνακα 10). Στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων καταγράφονται παιδιά και έφηβοι που διαβιούν σε 87 Μονάδες Παιδικής Προστασίας, σε όλη τη χώρα. Συγκεκριμένα, οι μονάδες αυτές περιλαμβάνουν: 28 Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), 43 Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ), μία δομή ΝΠΔΔ εποπτευόμενη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, και 15 δομές φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων που λειτουργούν ως ΝΠΙΔ.[159]

Στον Πίνακα 10 παρουσιάζεται η εικόνα του Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων, όπως καταγράφηκε την 1η Οκτωβρίου 2025. Ο Πίνακας περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με ανηλίκους που διαθέτουν Ατομικό Σχέδιο Οικογενειακής Αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) και βρίσκονται σε διαδικασία επαγγελματικής αναδοχής ή ημιαυτόνομης διαβίωσης.

Πίνακας 10. Στιγμιοτυπική απεικόνιση Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων (02.01.2026)

Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων		
Σύνολο Ανηλίκων σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας	**1.123**	
Κατάσταση ΑΣΟΑ	**Τεκνοθεσία**	**Αναδοχή**
Αρχικοποιημένη (χωρίς ΑΣΟΑ)	**101**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Τεκνοθεσία/Αναδοχή	**86**	**381**
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Συγγενική Τεκνοθεσία/Αναδοχή	**-**	**7**
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Επιστροφή στη Φυσική Οικογένεια	**89**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Προσωρινή παραμονή στη μονάδα	**188**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ προς επαγγελματική αναδοχή	**76**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ προς επείγουσα αναδοχή	**19**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ προς ημιαυτόνομη διαβίωση	**92**	
Ανήλικοι με σύνδεση	**60**	

Πηγή: *Στοιχεία και αριθμητικά δεδομένα του πληροφοριακού συστήματος (ΠΣ) www.anynet.gr για το 4ο τρίμηνο του 2025*

Στον Πίνακα 11 παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία από το τέταρτο τριμηνιαίο δελτίο του πληροφορικού συστήματος για το 2025. Ειδικότερα, αποτυπώνονται στοιχεία για το τέταρτο τρίμηνο των ετών 2025, 2024, και 2023, σχετικά με την πορεία υλοποίησης των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας. Ωστόσο, από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν προκύπτουν πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των ανηλίκων με αναπηρία που βρίσκονται σε διαδικασία υιοθεσίας ή αναδοχής. Όπως έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες εκθέσεις του Παρατηρητηρίου, η καταγραφή τέτοιων δεδομένων κρίνεται αναγκαία, δεδομένου ότι το θεσμικό πλαίσιο της αναδοχής και της υιοθεσίας αφορά και τα παιδιά με αναπηρία. Η συστηματική συλλογή και δημοσιοποίηση σχετικών στοιχείων θα μπορούσε να συμβάλλει στην καλύτερη

[159] *Ό.π.*

αποτύπωση του βαθμού στον οποίο οι συγκεκριμένοι θεσμοί λειτουργούν ως εργαλεία αποϊδρυματοποίησης για τα παιδιά με αναπηρία.

Πίνακας 11. Συγκριτική Απεικόνιση Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων

Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων						
	Δ' Τρίμηνο 2025		Δ' Τρίμηνο 2024		Δ' Τρίμηνο 2023	
Κατάσταση ΑΣΟΑ	**Τεκνοθεσία**	**Αναδοχή**	**Τεκνοθεσία**	**Αναδοχή**	**Τεκνοθεσία**	**Αναδοχή**
Αρχικοποιημένη (χωρίς ΑΣΟΑ)	**101**		**112**		**120**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Τεκνοθεσία/Αναδοχή	**86**	**381**	**104**	**484**	**110**	**477**
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Συγγενική Τεκνοθεσία/Αναδοχή	-	**7**	-	**6**	-	**12**
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ Επιστροφή στη Φυσική Οικογένεια	**89**		**113**		**116**	
Ανήλικοι με ΑΣΟΑ προσωρινή παραμονή στη μονάδα	**88**		**151**		**148**	
Ανήλικοι με σύνδεση	**60**		**71**		**126**	
Σύνολο	**1.123**		**1.185**		**1.265**	

Πηγή: *Στοιχεία και αριθμητικά δεδομένα του πληροφοριακού συστήματος (Π.Σ.) www.anynet.gr για το 4ο τρίμηνο του 2025*

Επαγγελματική αναδοχή

Ο θεσμός της επαγγελματικής αναδοχής εισήχθη στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο το 2018 με τον ν. 4538,[160] με στόχο την τοποθέτηση παιδιών με αναπηρία που διαβιούν σε ιδρύματα κλειστού τύπου σε κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 16 του ίδιου νόμου, ανήλικοι με σωματική, ψυχική νοητική ή αναπτυξιακή αναπηρία, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων,[161] μπορούν, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους, να τοποθετούνται σε επαγγελματίες αναδόχους, κατόπιν αξιολόγησης της καταλληλόλητάς τους.

Τον Ιανουάριο του 2025, τόσο η ΠΟΣΓΚΑμεΑ[162] όσο και η ΕΣΑμεΑ[163], με επιστολές τους προς την Υπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ανέδειξαν ένα σημαντικό κενό, το οποίο αφορά την αυτοδίκαιη παύση της επαγγελματικής αναδοχής με την ενηλικίωση του αναδεχόμενου ατόμου, επισημαίνοντας τον κίνδυνο επαναϊδρυματοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, τον Δεκέμβριο του 2025 εκδόθηκε η ΚΥΑ 19847,[164] ρύθμισε επιμέρους ζητήματα, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα

[160] Βλ. άρθρο 16 ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις».

[161] Βλ. άρθρο 5 του ν. 4538/2018

[162] ΠΟΣΓΚΑμεΑ. (2025, 5 Φεβρουαρίου). Ζητούνται περαιτέρω διασφαλίσεις για την αποτροπή του κινδύνου επανάληψης του εγκλεισμού των αναδεχόμενων ατόμων με αναπηρία σε ιδρύματα κατά τον χρόνο της ενηλικίωσής τους και αυτοδίκαιης εκπνοής της επαγγελματικής αναδοχής. *Επιστολή*.

[163] ΕΣΑμεΑ (2025, 10 Φεβρουαρίου). Η ΕΣΑμεΑ ζητάει την επίλυση των ζητημάτων που προκύπτουν από την παύση της επαγγελματικής αναδοχής με την ενηλικίωση του αναδεχόμενου. *Επιστολή*.

[164] Η ΚΥΑ 19847/2025 «Τροποποίηση της υπ' αρ. 19333/22-02-2023 κοινής απόφασης των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Επικρατείας «Τοποθέτηση ανηλίκων με

συνέχισης της αμοιβής των επαγγελματιών αναδόχων ακόμη και μετά την ενηλικίωση του παιδιού, εφόσον αυτό εξακολουθεί να διαμένει μαζί τους και να έχει αυξημένες ανάγκες υποστήριξης.

Παρά τη θεσμική κατοχύρωση, η εφαρμογή της επαγγελματικής αναδοχής παραμένει περιορισμένη. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος www.anynet.gr, στα τέλη του 2025, 76 ανήλικοι με αναπηρία είχαν ενταχθεί σε Ατομικό Σχέδιο Φροντίδας με προοπτική τοποθέτησης σε επαγγελματική αναδοχή (Βλ. Πίνακα 10). Ωστόσο, δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των παιδιών με αναπηρία που έχουν ήδη τοποθετηθεί σε επαγγελματίες αναδόχους. Παρότι στο ίδιο πληροφοριακό σύστημα καταγράφεται ότι 381 ανήλικοι βρίσκονταν σε καθεστώς αναδοχής, κατά το Δ' Τρίμηνο του 2025, δεν διευκρινίζεται πόσες από αυτές τις περιπτώσεις αφορούν επαγγελματική αναδοχή. Αντίστοιχα δεν υπάρχουν συγκεντρωτικά δεδομένα για τον αριθμό των εκπαιδευμένων επαγγελματίων αναδόχων, παρότι το 2024 ανακοινώθηκε συνεργασίας του ΥΚΟΙΣΟ με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής για την ανάπτυξη εξειδικευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης.[165] Ενδεικτικά, στην περιφέρεια Αττικής έως τις αρχές τους 2025, οι επαγγελματίες ανάδοχοι ανέρχονταν σε έντεκα (11).[166] Συνολικά, επτά χρόνια μετά τη θέσπισή της επαγγελματικής αναδοχής, η εφαρμογή της παραμένει περιορισμένη και δεν έχει αποκτήσει την αναμενόμενη έκταση, επτά χρόνια μετά τη θέσπισή της.

Ημιαυτόνομη διαβίωση

Κατά τη διάρκεια του 2025, σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις σχετικά με τον θεσμό της ημιαυτόνομης διαβίωσης σε διαμερίσματα για άτομα δεκαπέντε (15) ετών και άνω.[167] Ειδικότερα, δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ αριθ. 17490, με την οποία τροποποιήθηκε η υπ' αρ. 1316/2024 ΚΥΑ «Ημιαυτόνομη διαβίωση σε διαμερίσματα ατόμων δεκαπέντε ετών και άνω που διαβιούν σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας και Φροντίδας». Με τη νέα ΚΥΑ εξειδικεύτηκε περαιτέρω το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, μέσω μίας πιο αναλυτικής ρύθμισης των όρων λειτουργίας των μονάδων, των κριτηρίων ένταξης των ωφελούμενων και των διαδικασιών εποπτείας, αποσκοπώντας στην ενίσχυση της λειτουργικότητας και της πρακτικής εφαρμογής του θεσμού. Παράλληλα, σύμφωνα με τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος www.anynet.gr, καταγράφονται 92 ανήλικοι με ΑΣΟΑ και προοπτική ένταξης σε καθεστώς ημιαυτόνομης διαβίωσης (Βλ. Πίνακα 10). Παρ' όλα αυτά, δεν είναι σαφές εάν στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται και ανήλικοι με αναπηρία. Επιπρόσθετα, η ΓΓΔΣΠ εξέδωσε πρόσκληση υποβολής αιτήσεων προς φορείς, όπως δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς παιδικής προστασίας και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον σχετικό τομέα, για την υλοποίηση του προγράμματος. Η έκδοση της σχετικής πρόσκλησης[168] αποτέλεσε σημαντικό βήμα για την ενεργοποίηση και την πρακτική εφαρμογή του

αναπηρία σε επαγγελματίες αναδόχους και ρύθμιση σχετικών θεμάτων για την εφαρμογή της επαγγελματικής αναδοχής» (Β' 1085)» (ΦΕΚ Β' 6610/09.12.2025), είναι διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2025/20250206610.pdf

[165] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. (2024, 31 Ιουλίου). Συνεργασία Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την εκπαίδευση των επαγγελματιών αναδόχων. *Δελτίο Τύπου*.

[166] Δήμα, Δ. (2025, 1 Φεβρουαρίου). Προχωράει η αναδοχή στην Ελλάδα; Σοφία Ζαχαράκη και Παιδικά Χωριά SOS απαντούν στο ΒΗΜΑ. Το Βήμα. Διαθέσιμο στο: https://www.tovima.gr/2025/02/01/society/proxoraei-i-anadoxi-stin-ellada-sofia-zaxaraki-kai-paidika-xoria-sos-apantoun-sto-vima/

[167] Σύμφωνα με το άρθρο 52 του ν. 4837/2021, ο θεσμός της «ημιαυτόνομης διαβίωσης σε διαμερίσματα των ατόμων δεκαπέντε ετών και άνω» απευθύνεται σε άτομα που διαβιούν σε κλειστές δομές παιδικής προστασίας, ως συμπληρωματικό μέτρο στο πλαίσιο των πολιτικών για την αποδραματοποίηση.

[168] Η πρόσκληση της ΓΓΔΣΠ είναι διαθέσιμη στο: https://minscfa.gov.gr/prosklisi-ypovolis-aitiseon-gia-to-programma-imiaftonomis-diaviosis-se-diamerismata-atomon-dekapente-eton-kai-ano-pou-diavioun-se-monades-paidikis-prostasias-kai-frontidas/

θεσμού. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από πόρους του ΤΑΑ και προβλέπεται να ολοκληρωθεί έως τα τέλη Απριλίου 2026.[169]

Δομές φιλοξενίας και πολίτες τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις

Εκτός από τα ζητήματα που αφορούν τις υπηρεσίες υποστήριξης και φροντίδας για τα άτομα με αναπηρία στον γενικό πληθυσμό, εξίσου σημαντική είναι και η κατάσταση των πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις που διαμένουν στις υφιστάμενες δομές φιλοξενίας. Πρόκειται για μία διάσταση που δεν είχε παρουσιαστεί μέχρι σήμερα στις εκθέσεις του Παρατηρητηρίου και η οποία συμπεριλαμβάνεται για πρώτη φορά στην παρούσα έκθεση. Ειδικότερα, στον Πίνακα 12 που ακολουθεί παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τους πολίτες τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις που διαμένουν σε Ελεγχόμενες Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ), Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) και σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) ανά κατηγορία αναπηρίας ή πάθησης.

Πίνακας 12. Αριθμός πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας ανά κατηγορία αναπηρίας/πάθησης και κατηγορία δομή (09/2024-09/2025)[170]

Τύπος Δομής	Ευαλωτότητα	2024				2025								
		Σεπ.	Οκτ.	Νοεμ.	Δεκ.	Ιαν.	Φεβ.	Μαρ.	Απρ.	Μάιος	Ιουν.	Ιουλ.	Αυγ.	Σεπτ.
ΕΔΠΦΑΑ[171]	άτομα με αναπηρία (κινητική-αισθητηριακή-άλλες αναπηρίες)	93	108	119	120	107	98	93	89	77	71	67	72	79
	άτομα με αναπηρία (ψυχική-νοητική)	11	14	22	30	32	31	35	28	29	25	24	30	32
	Άτομα με σοβαρές ασθένειες	126	153	162	183	170	160	146	150	134	135	132	146	170
ΚΕΔ[172]	άτομα με αναπηρία (κινητική-αισθητηριακή-άλλες αναπηρίες)	40	40	37	28	26	26	30	25	19	28	43	39	36
	άτομα με αναπηρία (ψυχική-νοητική)	8	15	21	23	19	18	19	18	17	20	20	15	11
	άτομα με σοβαρές ασθένειες	62	70	91	97	101	95	106	102	92	90	82	70	69
ΚΥΤ[173]	άτομα με αναπηρία (κινητική-αισθητηριακή-	9	13	13	12	15	12	12	13	12	9	11	12	10

[169] Για περισσότερα βλ. https://greece2o.gov.gr/?projects=enischysi-paidikis-prostasias-16919

[170] Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 12 αναφέρονται σε Πολίτες Τρίτων Χωρών που διαμένουν σε δομές και στους οποίους έχουν καταχωρηθεί οι παραπάνω ευαλωτότητες, όπως αποτυπώθηκαν την τελευταία ημέρα κάθε μήνα αναφοράς.

[171] Ελεγχόμενη Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ)

[172] Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ)

[173] Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ)

	άλλες αναπηρίες)													
	άτομα με αναπηρία (ψυχική-νοητική)	3	5	5	4	6	7	7	5	6	6	4	4	6
	άτομα με σοβαρές ασθένειες	26	24	25	23	23	18	25	26	19	17	13	14	23
Σύνολο		378	442	495	520	499	465	473	456	405	401	396	402	436

Πηγή: *Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Οκτώβριος 2025*

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 12, η πλειονότητα των πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις διαμένει σε ΕΔΠΦΑΑ, ενώ ακολουθούν οι ΚΕΔ και τα ΚΥΤ. Σε όλες τις κατηγορίες δομών, τα άτομα με σοβαρές ασθένειες αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα ευαλωτότητας, καταγράφοντας υψηλότερους αριθμούς σε σύγκριση με τα άτομα με κινητικές, αισθητηριακές, ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες. Παρατηρούνται επίσης διακυμάνσεις στον συνολικό αριθμό των καταγεγραμμένων ατόμων την εν λόγω περίοδο αναφοράς, Ειδικότερα, ο συνολικός αριθμός εμφανίζει αυξητική τάση κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου – Δεκεμβρίου 2024, με την υψηλότερη καταγραφή να σημειώνεται τον Δεκέμβριο του 2024 (520 άτομα). Στη συνέχεια παρατηρείται σταδιακή μείωση κατά τους πρώτους μήνες του 2025, σχετική σταθεροποίηση κατά τη διάρκεια καλοκαιριού, και νέα αύξηση των Σεπτέμβριο του 2025 (436 άτομα). Τα άτομα με ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες εμφανίζονται αριθμητικά λιγότερα σε όλες τις κατηγορίες δομών, γεγονός που ενδεχομένως συνδέεται είτε με περιορισμένη καταγραφή είτε με δυσκολίες έγκαιρού εντοπισμού και πιστοποίησης των συγκεκριμένων μορφών αναπηρίας στο πλαίσιο των δομών φιλοξενίας.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

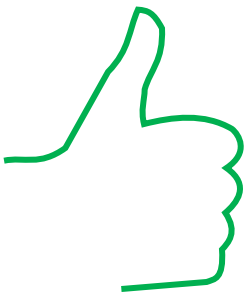

Η συνέχιση της λειτουργίας της πιλοτικής εφαρμογής της υπηρεσίας «Προσωπικού Βοηθός για Άτομα με Αναπηρία» και κατά το 2025.

Η αύξηση του συνολικού αριθμού των ΣΥΔ στην Ελλάδα.

Η επανεκκίνηση του Εθνικού Συμβουλίου Αναδοχής και Υιοθεσίας.

Η διασφάλιση της συνέχισης της αμοιβής των επαγγελματιών αναδόχων ακόμη και μετά την ενηλικίωση του παιδιού, εφόσον αυτό παραμένει υπό τη φροντίδα τους και εξακολουθεί να έχει αυξημένες ανάγκες

Η καθυστέρηση της έναρξης του πιλοτικού προγράμματος Πρώιμη Παρέμβαση.

Η ανισοκατανομή των ΣΥΔ ανά την Ελλάδα, αφού υπάρχουν αρκετές Περιφερειακές Ενότητες στις οποίες δεν λειτουργούν ΣΥΔ

Η απουσία στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των παιδιών με αναπηρία είναι σε καθεστώς αναδοχής ή επαγγελματικής αναδοχής.

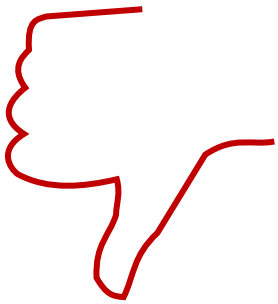

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2024-25, οι μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια γενική και ειδική εκπαίδευση, ανήλθαν σε 144.861 μαθητές, αποτελώντας το **10%** του μαθητικού πληθυσμού της χώρας.

Πίνακας 13. Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Σχολικό Έτος	Σύνολο μαθητικού πληθυσμού	Μαθητές με Αναπηρία ή/και ΕΕΑ στα Γενικά Σχολεία	Μαθητές εγγεγραμμένοι σε ΣΜΕΑ	Εκτίμηση πλήθους μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	Ποσοστιαία αναλογία μαθητών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ
2020-2021	1.470.292	91.623	12.555	104.178	7,10%
2022-2023	1.422.558	111.556	13.688	125.244	8,90%
2023-2024	1.406.849	112.889	14.396	127.285	9,05%
2024-2025	1.386.767	129.829	15.032	144.861	10,45%

Πηγή: *Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Πληροφοριακό Σύστημα My School, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Κατά την τετραετία 2020-21 – 2024-25, καταγράφεται μεγάλη αύξηση (39%) του εκτιμώμενου πληθυσμού των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παρότι το ίδιο διάστημα ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός μειώνεται σταθερά.

Κατά το διάστημα 2020-21 με 2024-25, οι μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία αυξάνονται κατά 40%, ενώ ο μαθητικός πληθυσμός σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) σημειώνει αύξηση κατά 20%.

Υποστήριξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Γενική Εκπαίδευση

Το 40% των μαθητών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ που φοιτούν σε γενικά σχολεία, υποστηρίζονται μόνο από τον εκπαιδευτικό της γενικής τάξης. Η παρεχόμενη υποστήριξη κατανέμεται διαφορετικά στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης, με την πλειονότητα των μαθητών που υποστηρίζονται μόνο από τον εκπαιδευτικό της τάξης να φοιτούν στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 14. Είδος εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Σχ. Έτος 2024-25)

Είδος Εκπαιδευτικής Υποστήριξης	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	
Παράλληλη Στήριξη	19.732	30,50%	4.228	6,50%

Υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό της τάξης	9.388	14,50%	42.294	65,00%
Τμήματα Ένταξης με Κοινό και Εξειδικευμένο Πρόγραμμα (με γνωμάτευση)	30.242	46,70%	16.658	25,60%
Τμήματα Ένταξης Διευρυμένου Ωραρίου (με γνωμάτευση)	420	0,60%	377	0,60%
Υποστήριξη από Σχολικό Νοσηλευτή	2.218	3,40%	890	1,40%
Υποστήριξη από ειδικό βοηθητικό προσωπικό	1.477	2,30%	208	0,30%
Κατ' οίκον διδασκαλία	132	0,20%	177	0,30%
Υποστήριξη από ειδικό βοηθό που διαθέτει η οικογένεια	1.121	1,70%	267	0,40%
Σύνολο Μαθητών στη βαθμίδα εκπαίδευσης	64.730	100,00%	65.099	100,00%

Πηγή: *Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Πληροφοριακό Σύστημα My School, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Το 65% των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας δεν λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη, ενώ στην πρωτοβάθμια, το ποσοστό αυτών των μαθητών υπολογίστηκε σε 14,5%.

Στα χρόνια προβλήματα που ταλανίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, ως αποτέλεσμα της διαχρονικής υπο-χρηματοδότησης και της αποσματικότητας των εκπαιδευτικών πολιτικών, έρχονται να προστεθούν οι κακές πρακτικές ως προς την εφαρμογή των θεσμών υποστήριξης των μαθητών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ, οι οποίες δυσχεραίνουν σοβαρά την ουσιαστική συμπερίληψη. Τέτοιες πρακτικές είναι, η αθρόα ένταξη μαθητών με δυσκολίες σε *Τμήματα Ένταξης* (ΤΕ), χωρίς να υπάρχει ανάλογη ενίσχυση των σχολικών μονάδων σε προσωπικό, καθώς και, η πολυδιάσπαση του έργου των εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης, βάσει της πρακτικής «περισσότεροι μαθητές με Π.Σ. με λιγότερες ώρες υποστήριξης ανά μαθητή».

Πιο συγκεκριμένα, η εξειδικευμένη υποστήριξη των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, υλοποιείται κυρίως μέσω του θεσμού των ΤΕ στα οποία υποστηρίζονται οι εν λόγω μαθητές σε ποσοστό 37% (Σχ. Έτος 2024-25).

Μεταξύ των ετών 2023-24 και 2024-25 οι μαθητές που φοιτούν σε ΤΕ αυξάνονται σημαντικά, με επιπλέον 3.194 μαθητές να έχουν ενταχθεί σε αυτά. Ωστόσο, το πλήθος των τμημάτων ένταξης κατά το ίδιο διάστημα, καταγράφει μείωση κατά 6.5%. Τα ΤΕ υπολογίστηκαν σε 3.188 το 2024/25, από 3.408 Τ.Ε. που λειτουργούσαν το σχ. έτος 2023/24.

Πίνακας 15. Είδος εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση-Διαχρονική εξέλιξη

Μαθητές με Αναπηρία/ ΕΕΑ και είδος υποστήριξης στη Γενική Εκπαίδευση	2020-21	2022-23	2023-24	2024-25

Ειδικό βοηθό που διαθέτει η οικογένεια	1.248	1,40%	1.637	1,47%	1.473	1,30%	1388	1,07%
Κατ' οίκον διδασκαλία	287	0,30%	294	0,26%	290	0,26%	309	0,24%
Σχολικός νοσηλευτής (ωφελούμενοι)	1.717	1,90%	2.262	2,03%	2.663	2,36%	3108	2,39%
Παράλληλη Στήριξη (ωφελούμενοι)	11.521	12,60%	15.885	14,24%	19.315	17,11%	23.960	18,46%
Ειδικό βοηθητικό προσωπικό (ωφελούμενοι)	1.264	1,40%	1.512	1,36%	1.680	1,49%	1685	1,30%
Μόνο από τον εκπαιδευτικό της γενικής τάξης	37.226	40,60%	45.813	41,07%	42.965	38,06%	51682	39,81%
Τμήματα ένταξης με κοινό και εξειδικευμένο	37.389	40,80%	43.048	38,59%	43.610	38,63%	46900	36,12%
Τμήματα ένταξης διευρυμένου ωραρίου	971	1,10%	1.105	0,99%	893	0,79%	797	0,61%
Μαθητικός πληθυσμός στα Γενικά Σχολεία	91.623	100%	111.556	100%	112.889	100%	129.829	100%

Πηγή: *Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Πληροφοριακό Σύστημα My School, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Σε επίπεδο χώρας, η αναλογία των μαθητών που υποστηρίζονται σε ΤΕ προς το πλήθος των υφιστάμενων τμημάτων ΤΕ, ανήλθε το 2024-25 σε 15 μαθητές ανά τμήμα ενώ το προηγούμενο σχολικό έτος (2023-24) υπολογίστηκε σε 13 μαθητές ανά ΤΕ.

Ως προς την εφαρμογή του θεσμού της *Παράλληλης Στήριξης* (ΠΣ), τα διαθέσιμα στοιχεία (My School) δείχνουν μεγάλη αύξηση του πλήθους των μαθητών που επωφελούνται από την ΠΣ τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα, μεταξύ των ετών 2023-24 και 2024-25 οι μαθητές με ΠΣ βρέθηκαν να έχουν αυξηθεί κατά 25% (από 19.315 σε 23.960 μαθητές). Ωστόσο, η ποσοτική αυτή μεταβολή συνοδεύεται από τη διαπιστωμένη τα τελευταία χρόνια, δραστική μείωση των ωρών υποστήριξης των μαθητών, εξέλιξη που σηματοδοτεί σημαντική υποβάθμιση της εξατομικευμένης υποστήριξης μέσω ΠΣ.

Σημαντικό τμήμα των εγκεκριμένων αιτημάτων για παράλληλη στήριξη τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τελικά δεν εξυπηρετήθηκαν. Ειδικότερα, το 8% των εγκρίσεων, δηλαδή 2.001 μαθητές, δεν καλύφθηκαν.

Επάρκεια προσωπικού

Σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια καταγράφεται αύξηση του *Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού* (ΕΕΠ) & *Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού* (ΕΒΠ). Ειδικότερα, μεταξύ 2023-24 και 2024-25, το ΕΒΠ της εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά 7,4%, καθώς ανήλθε σε 3.296 άτομα από 3.060 το 2023-24. Οι *σχολικοί νοσηλευτές* υπολογίστηκαν να είναι 2.689, από 2.466 τον προηγούμενο χρόνο, οι *λογοθεραπευτές* (ΑΕΙ & ΤΕΙ) ανήλθαν σε 659 από 561 και οι *ψυχολόγοι* ήταν 2.235 το 2024-25 και 2.141 το Σχ. Έτος 2023-24. Τα θετικά αυτά βήματα δεν επαρκούν, με τα λειτουργικά κενά σε όλες τις δομές της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στην ειδική αγωγή να παραμένουν μια δύσκολη μέχρι και σήμερα πραγματικότητα.

Πίνακας 16. ΕΕΠ & ΕΒΠ: Πλήθος και διαχρονική μεταβολή

Ειδικότητες	2020-21	2023-24	2024-25	Μεταβολή 2023-24 – 2024-25

Ειδικό βοηθητικό προσωπικό	2.218	3.060	3.296	236	7,70%
Δεξιοτήτων διαβίωσης τυφλών	1	1	1	0	0,00%
Επαγγελματικοί σύμβουλοι	7	11	20	9	81,80%
Επαγγελματικού προσανατολισμού τυφλών	1	1	1	0	0,00%
Εργοθεραπευτές	277	376	417	41	10,90%
Λογοθεραπευτές (ΑΕΙ & ΤΕΙ)	494	561	659	98	17,50%
Κοινωνικοί λειτουργοί	1.182	1.696	1.759	63	3,70%
Νοηματικής γλώσσας κωφών	2	1	1	0	0,00%
Παιδοψυχίατροι	2	1	1	0	0,00%
Σχολικοί νοσηλευτές	1.450	2.466	2.689	223	9,00%
Φυσιοθεραπευτές	275	329	348	19	5,80%
Ψυχολόγοι	1.838	2.141	2.235	94	4,40%
Γενικό άθροισμα	7.747	10.644	11.427	783	7,40%

Πηγή: *Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Πληροφοριακό Σύστημα My School, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Κατά την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, η ΕΣΑμεΑ έλαβε διαμαρτυρίες εκατοντάδων γονέων μαθητών με αναπηρία, χρόνια/σπάνια πάθηση ή/και εκπαιδευτικές ανάγκες, αναφορικά με ελλείψεις ειδικού προσωπικού, τις οποίες μετέφερε με επείγουσα επιστολή[174] της στην Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού ζητώντας, μεταξύ άλλων, άμεσες προσλήψεις. Την ίδια ώρα και η ΑΔΕΔΥ κατήγγειλε την απαράδεκτη κατάσταση, όπου χιλιάδες μαθητές με αναπηρία ή/και με σοβαρά προβλήματα υγείας ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παραμένουν χωρίς την αναγκαία στήριξη από ΕΒΠ και σχολικούς νοσηλευτές.[175] Ωστόσο, πλήθος έντονων και τεκμηριωμένων διαμαρτυριών καταφτάνουν στην ΕΣΑμεΑ καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, από συλλόγους γονέων παιδιών με αναπηρία, καθώς και από μεμονωμένους γονείς από όλη την επικράτεια σχετικά με ελλείψεις και κενά στο εκπαιδευτικό σύστημα για τους μαθητές/τριες με αναπηρία. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί ότι και στην πρόσφατη Δ' φάση προσλήψεων στην εκπαίδευση, δεν πραγματοποιήθηκε καμία πρόσληψη στην *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση*, παρά την σοβαρότητα των διαπιστωμένων κενών.

Στοχευμένες παρεμβάσεις πραγματοποιεί η ΕΣΑμεΑ, κατόπιν καταγγελιών που λαμβάνει από συλλόγους και γονείς ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στις 19.03.2025 με παρέμβαση της προς τον νέο Υφυπουργό Παιδείας, ανέδειξε την ανεπαρκή στελέχωση του 1ου Ειδικού Δημοτικού Καλλιθέας, όπου σύμφωνα με την ανακοίνωση του ΔΣ του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, τρεις μήνες πριν το τέλος της σχολικής χρονιάς το σχολείο είχε έναν λογοθεραπευτή, έναν

[174] ΕΣΑμεΑ (2025, 16 Σεπτεμβρίου). Καταγγελίες για κενά και ελλείψεις στην εκπαίδευση - διαμαρτυρίες γονέων μαθητών με αναπηρία σε όλη τη χώρα! *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/kataggelies-gia-kena-kai-elleipseis-sthn-ekpaideysh-diamartyries-gonewn-mathhtwn-me-anaphria-se-olh-th-xwra

[175] ΑΔΕΔΥ (2025, 12 Σεπτεμβρίου). Απαιτούμε άμεση τοποθέτηση ΕΒΠ και Σχολικών Νοσηλευτών σε όλα τα σχολεία που έχουν ανάγκη. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://adedy.gr/amesitopouetisiebpsxnoshleutewnsxoleia/

εργοθεραπευτή και έναν φυσικοθεραπευτή, για 62 παιδιά. Παράλληλα, δεν υπήρχε η δυνατότητα ολοήμερου για τη συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών. Ο Σύλλογος κατήγγειλε ότι το υπάρχον προσωπικό μπορούσε να καλύψει μόλις μία θεραπεία το μήνα για κάθε παιδί.

Πολύ σοβαρό ζήτημα προέκυψε το 2025 και με τις ελλείψεις σε σχολικούς νοσηλευτές, καθώς εγείρουν σημαντικά ζητήματα ασφάλειας για την υγεία των μαθητών με χρόνιες παθήσεις, προκαλώντας έντονη ανησυχία στους γονείς και τους κηδεμόνες. Τον Απρίλιο του 2025, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Πασχόντων από Καρδιοπάθειες και η ΕΣΑμεΑ, σε σχετικές επιστολές τους προς την Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού[176] είχαν επισημάνει το κρίσιμο έλλειμα σχολικών νοσηλευτών, το οποίο αποτελεί ιδιαίτερη απειλή και για τα παιδιά με καρδιοπάθειες. Και οι δύο φορείς ζήτησαν την άμεση επέκταση της στελέχωσης όλων των σχολικών μονάδων της χώρας με νοσηλευτή/υτρια, ο οποίος/α να έχει την αναγκαία επιμόρφωση ώστε να μπορεί να παρέχει πρώτες βοήθειες και σε έκτακτα περιστατικά.

Με το άρθρο 151 του ν. 5224/2025 εξειδικεύτηκαν οι προϋποθέσεις παροχής σχολικού νοσηλευτή και αντικαταστάθηκε η παρ. 5 άρθρου 34 ν.3699/2008. Στη διαβούλευση του νομοσχεδίου η ΕΣΑμεΑ και οι οργανώσεις των ατόμων και γονέων ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις εξέφρασαν την έντονη αντίθεσή τους με τις προβλέψεις του άρθρου, και τα σοβαρά θεσμικά, επιστημονικά και ηθικά ζητήματα που εγείρονται. Η ανάθεση στον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης -ένα διοικητικό όργανο χωρίς ιατρική κατάρτιση, της ευθύνης αξιολόγησης της «βαρύτητας της πάθησης» των μαθητών, προκειμένου να αποφασίσει για την τοποθέτηση σχολικού νοσηλευτή- είναι εξαιρετικά προβληματική. Η προβλεπόμενη διαδικασία είναι ευάλωτη σε σφάλματα και αυθαιρεσίες, με πιθανές σοβαρές συνέπειες για την υγεία και την ασφάλεια των μαθητών. Η αξιολόγηση της «βαρύτητας της πάθησης» προϋποθέτει εξειδικευμένη ιατρική γνώση και πολυπαραγοντική εκτίμηση (ιατρική, ψυχολογική κ.λπ.), την οποία εκ των πραγμάτων, τα διοικητικά στελέχη δεν διαθέτουν. Ταυτόχρονα κριτική ασκήθηκε στην προβλεπόμενη στο σχέδιο νόμου δυνατότητα τοποθέτησης ενός σχολικού νοσηλευτή σε πολλαπλές σχολικές μονάδες, είτε συστεγαζόμενες είτε όμορες σε ακτίνα 500 μέτρων, με μοναδικό κριτήριο τη «βαρύτητα της πάθησης». Η ενδεχόμενη απουσία του σχολικού νοσηλευτή από τη σχολική μονάδα όπου φοιτούν μαθητές με ιατρικές ανάγκες -ακόμη και για μικρό χρονικό διάστημα-μπορεί να αποβεί μοιραία. Σε επείγοντα περιστατικά, όπως υπογλυκαιμία, επιληπτική κρίση, αναπνευστική δυσχέρεια ή αλλεργικό σοκ, η καθυστέρηση στην παροχή εξειδικευμένης φροντίδας θέτει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή των μαθητών. Στη ψήφιση του νόμου υπήρξε τροποποίηση του προτεινόμενου άρθρου, προβλέποντας τη δυνατότητα επέκτασης των καθηκόντων του σχολικού νοσηλευτή σε μαθητές αποκλειστικά ενός (1) συστεγαζόμενου ή όμορου σχολείου, ακτίνας εκατό (100) μέτρων από τη σχολική μονάδα τοποθέτησης του σχολικού νοσηλευτή.

Μείζον πρόβλημα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης αποτελεί ταυτόχρονα και η διαχρονική μη μονιμότητα του προσωπικού. Το Σχ. Έτος 2024-25 από τους 11.427 ειδικούς ΕΕΠ & ΕΒΠ, οι 8.005 έχουν προσωρινή σύμβαση εργασίας ως αναπληρωτές, ενώ μόνιμοι είναι μόνο οι 3.422. Το μεγάλο ποσοστό του ειδικού προσωπικού που εργάζεται ως αναπληρωτές, αποτρέπει τη δυνατότητα μακροχρόνιου σχεδιασμού παρεμβάσεων και καθιστά αδύνατη τη δημιουργία σταθερών και εποικοδομητικών σχέσεων με τους μαθητές και τις οικογένειές τους, σταθερότητα η οποία αποτελεί βασική παράμετρο στην υποστήριξη αυτών των μαθητών.

[176] ΕΣΑμεΑ (2025, 8 Απριλίου). Ζητείται ο ορισμός συνάντησης του Πανελληνίου Συνδέσμου Πασχόντων από Καρδιοπάθειες με την Υπουργό, για θέματα αρμοδιότητας καρδιοπαθών μαθητών και εκπαιδευτικών. *Επιστολή*.

Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ)

Η υποστελέχωση σε συνδυασμό με τη μη μονιμότητα του προσωπικού, δυσχεραίνει σημαντικά και το έργο των υποστηρικτικών δομών της εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα τη λειτουργία των ΚΕΔΑΣΥ. Οι καθυστερήσεις στην έκδοση των σχετικών εισηγήσεων και οι μεγάλες λίστες αναμονής για την αξιολόγηση μαθητών, καταδεικνύουν ότι οι προσλήψεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού δεν ήταν αρκετές ώστε να αρθεί η διαχρονική υποστελέχωση. Επίσης, η ανισοβαρής ενίσχυση ειδικοτήτων υπονομεύει τον διεπιστημονικό χαρακτήρα των επιτροπών και την ολοκληρωμένη εκτίμηση των μαθησιακών αναγκών.

Κρίσιμο κενό στην επάρκεια των ΚΕΔΑΣΥ είναι η απουσία παραρτημάτων σε πολλές περιοχές της χώρας με εντονότερο το πρόβλημα αυτό στην νησιωτική Ελλάδα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Κυκλάδων, όπου ολόκληρο το νησιωτικό σύμπλεγμα εξυπηρετείται από δύο παραρτήματα, ένα στη Σύρο και ένα στη Νάξο. Το υψηλό οικονομικό κόστος και οι πρακτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες προκειμένου να μετακινούνται από το νησί διαμονής τους στα εν λόγω παραρτήματα, αποτελεί σοβαρό επιβαρυντικό παράγοντα που δυσχεραίνει την έγκαιρη αξιολόγηση και υποστήριξη των μαθητών/τριών. Επίσης η επιβάρυνση αυτών των παραρτημάτων είναι τεράστια, γεγονός που συνεπάγεται μεγάλες καθυστερήσεις και αδυναμία έγκαιρης έκδοσης γνωματεύσεων κ.ά. Εντός του 2025, αναδείχθηκε και από την ΕΣΑμεΑ το αίτημα της ΠΟΣΓΚΑμεΑ για ίδρυση ΚΕΔΑΣΥ στον δήμο Θήρας, αίτημα το οποίο έχει τεθεί στις υπηρεσίες του ΥΠΑΙΘΑ και από τον Δήμο Θήρας αλλά και από το ΚΕΔΑΣΥ Σύρου.

Μεταφορά μαθητών με αναπηρία

Το διαχρονικό πλέον πρόβλημα του συστήματος μεταφοράς των μαθητών με αναπηρία, με χρόνιες ή/και με σπάνιες παθήσεις, από και προς τις σχολικές μονάδες φοίτησής τους, αποτελεί σοβαρό εμπόδιο πρόσβασης των μαθητών στο δικαίωμα τους στην χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, η οποία πρέπει να τους διασφαλίζεται από την πολιτεία. Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς (2025) η ΕΣΑμεΑ έλαβε και πάλι επιστολές διαμαρτυρίας από Συλλόγους γονέων παιδιών με αναπηρία σχετικά με προβλήματα στην μετακίνηση των μαθητών. Το ίδιο διάστημα, δήμαρχοι της Ανατολικής Αττικής απεύθυναν κοινή επιστολή προς τον Περιφερειάρχη Αττικής, καταγγέλλοντας σοβαρά ζητήματα στη σχολική μεταφορά των μαθητών, τα οποία δυστυχώς εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μαθητές/μαθήτριες και οι οικογένειές τους σε πολλές Περιφέρειες της χώρας.

Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Το ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 25-34, ανέρχεται μεσοσταθμικά (μέσος όρος τριετίας 2022-2204) σε 22,5%, υπολειπόμενο κατά 20 μονάδες σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία.

Πίνακας 17. Ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 ετών και κατάσταση αναπηρίας (ΜΟ τριετίας)

	2022	2023	2024	Μέσος όρος τριετίας 2022-24

Σοβαρή αναπηρία	24,70%	23,20%	19,50%	22,50%
Μέτρια αναπηρία	35,50%	29,30%	12,20%	25,70%
Χωρίς αναπηρία	42,40%	43,40%	43,10%	43,00%

Πηγή: *ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Κατά το διάστημα 2020-21- 2025-26 καταγράφεται αύξηση σε ποσοστό 70%, των υποψηφίων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση βάσει του άρθρου 36 του ν. 4452/2017 για τους υποψήφιους με σοβαρές παθήσεις, ενώ οι εισαχθέντες αυξάνονται κατά 50%. Το Ακ. Έτος 2025-26 έλαβαν μέρος 2.787 υποψήφιοι, από τους οποίους εισήχθησαν οι 2.339.

Πίνακας 18. Υποψήφιοι και εισαχθέντες με σοβαρές παθήσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση[177]

	2020/21	2023/24	2024/25	2025/26
Υποψήφιοι	1.644	2.235	2.606	2.787
Εισαχθέντες	1.522	1.980	2.225	2.339

Πηγή: *Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού*

Υποστήριξη φοιτητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Παρά τα θετικά σημεία προόδου που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια αναφορικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα πανεπιστήμια, εξακολουθούν να υπάρχουν στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα σοβαρά εμπόδια προσβασιμότητας. Τα εμπόδια αυτά αποτυπώθηκαν με εύγλωττο και βιωματικό τρόπο στην ανοιχτή επιστολή φοιτητή του Τμήματος Θεάτρου του ΑΠΘ, προς τον Πρύτανη του ΑΠΘ, τον Υφυπουργό Παιδείας αλλά και την ΕΣΑμεΑ. Ο φοιτητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, επιδιώκοντας να αναδείξει τις ελλείψεις υποστήριξης που βιώνουν τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού στα ελληνικά πανεπιστήμια, έφερε στο φως της δημοσιότητας, τη δυσάρεστη πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές με αναπηρία στην Ελλάδα.

ΕΣΑμεΑ
Γροθιά στο στομάχι η επιστολή φοιτητή με αναπηρία που το ίδιο το Πανεπιστήμιό του θέτει εμπόδια
περισσότερα

Η απουσία προσαρμοσμένης διδασκαλίας και εναλλακτικού τρόπου εξέτασης βάσει των εξατομικευμένων αναγκών, η υποχρεωτική παρακολούθηση μαθημάτων σε συνθήκες που δεν είναι φιλικές προς τα άτομα με αισθητηριακή υπερευαισθησία, καθώς και η ανάγκη για επαναλαμβανόμενη γνωστοποίηση, σε κάθε εξάμηνο και προς κάθε διδάσκοντα, της φύσης της αναπηρίας του και των εύλογων προσαρμογών που χρειάζεται, αποτελούν δυσλειτουργίες στις οποίες εστίασε ο φοιτητής.

Εκκληση φοιτητή με αυτισμό στον Πρύτανη και στον Υφυπουργό Παιδείας: «Σας ζητώ να με βοηθήσετε ώστε η πάθησή μου και το οικονομικό μου υπόβαθρο να μην γίνουν λόγοι για να εγκαταλείψω τις σπουδές μου»
περισσότερα

Η ΕΣΑμεΑ εξέφρασε την πλήρη υποστήριξή της προς τον φοιτητή και εξέδωσε δελτίο τύπου στο οποίο επισημαίνει ότι οι ουσιώδεις αυτές ελλείψεις, πλήττουν την αξιοπρέπειά και δυσχεραίνουν την ισότιμη συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία. Τα εύλογα αιτήματα που διατυπώνονται στην επιστολή του φοιτητή -όπως η σύσταση τμήματος υποστήριξης για φοιτητές με αναπηρία, η ευελιξία στην

[177] Βλ. άρθρο 36 του ν. 4452/2017

παρακολούθηση των μαθημάτων, η θεσμοθέτηση εναλλακτικών διαδικασιών εξέτασης, η δημιουργία μηχανισμών εξατομικευμένης υποστήριξης-στο μεγαλύτερο μέρος τους σχετίζονται με τις προβλέψεις του ν.4957/2022 «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα». Ωστόσο, είναι προφανές ότι η εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου παραμένει περιορισμένη. Ακόμη πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι πολλοί φοιτητές με αναπηρία δεν είναι καν ενήμεροι για τα δικαιώματά τους.

Στο υβριδικό Εργαστήριο με θέμα «Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Βελτιώνοντας την προσβασιμότητα-Προωθώντας τη συμπερίληψη» που συνδιοργάνωσε η ΕΣΑμεΑ, στο πλαίσιο υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Έργου «Ευρωπαϊκό Κέντρο Πόρων Προσβασιμότητας-AccessibleEU»[178] τον Νοέμβριο του 2024, αναδείχθηκαν τα εμπόδια προσβασιμότητας των ελληνικών Πανεπιστημίων, συζητήθηκαν οι ανάγκες των φοιτητών με αναπηρία, καθώς και οι προτάσεις εκπρόσωπων των Μονάδων Ισότιμης Πρόσβασης Ατόμων με Αναπηρία και Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες από επτά ΑΕΙ της χώρας.

Πέρα από τα εμπόδια στις κτιριακές εγκαταστάσεις, στις ηλεκτρονικές εφαρμογές, καιστις μετακινήσεις προς και από τα ΑΕΙ και στη στάθμευση, οι εκπρόσωποι των Επιτροπών Νεολαίας της Ομοσπονδίας Κωφών Ελλάδος (ΟΜΚΕ) και του Πανελλήνιου Συνδέσμου Τυφλού (ΠΣΤ) που συμμετείχαν ως εισηγητές, εστίασαν **i)** στην έλλειψη ενημέρωσης του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, με αποτέλεσμα την εκδήλωση υποτιμητικών συμπεριφορών, **ii)** στην απουσία υποστηρικτικών τεχνολογιών κατά τη διάρκεια των διαλέξεων, **iii)** στην παροχή υποστήριξης από τις Μονάδες Ισότιμης Πρόσβασης μόνο στους προπτυχιακούς φοιτητές/τριες, ενώ θα έπρεπε οι εν λόγω Μονάδες να υποστηρίζουν και τους μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές/τριες, **iv)** στη μη έγκαιρη διάθεση των ακαδημαϊκών συγγραμμάτων σε προσβάσιμη μορφή, με την διάθεσή τους να λαμβάνει χώρα ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της εξεταστικής περιόδου.

Από την πλευρά τους οι εκπρόσωποι των Μονάδων Ισότιμης Πρόσβασης των ΑΕΙ επεσήμαναν τα εξής: **i)** την ανάγκη για διάθεση περισσότερων πόρων στις Μονάδες Ισότιμης Πρόσβασης, **ii)** τη σημασία της μεταφοράς της σχετικής τεχνογνωσίας μεταξύ των ΑΕΙ, και **iii)** την ανάγκη στελέχωσης των Μονάδων με μόνιμο προσωπικό διότι όταν σταματά η χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ τα ΑΕΙ αδυνατούν να καλύψουν το μισθολογικό κόστος. Τέλος, οι εισηγητές αναφέρθηκαν στην ανάγκη ενίσχυσης του ν.4957/2022 με πρόσθετες προβλέψεις με στόχο να καταστεί υποχρεωτική η επιμόρφωση του ακαδημαϊκού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού -μόνιμου και ορισμένου χρόνου- στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, να στελεχωθούν οι Μονάδες Ισότιμης Πρόσβασης με εξειδικευμένο προσωπικό, να αξιολογούνται οι υπηρεσίες των Μονάδων από τους ωφελούμενους και να πιστοποιούνται οι υπηρεσίες που παρέχουν από την Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ).

Διάρκεια φοίτησης

Στο πλαίσιο του ν. 5224/2025, και ειδικότερα στο άρθρο 76 που ορίζει τα ζητήματα της Ανώτατης διάρκειας φοίτησης καθώς και της δυνατότητας για μερική φοίτηση, προβλέπεται ειδική μέριμνα για τους φοιτητές με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις. Ειδικότερα οι ρυθμίσεις σχετικά με την ανώτατη διάρκεια φοίτησης, σύμφωνα με το άρθρο, δεν εφαρμόζονται σε φοιτητές με πιστοποιημένη αναπηρία με ποσοστό τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%). Κατ' εξαίρεση, χορηγείται υπέρβαση της ανώτατης χρονικής

[178] Το έργο αποτελεί μια από τις εμβληματικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030

διάρκειας, κατόπιν αίτησης, και για σοβαρούς λόγους υγείας που ανάγονται στο πρόσωπο του φοιτητή ή στο πρόσωπο συγγενούς πρώτου βαθμού εξ αίματος ή συζύγου ή προσώπου με το οποίο ο φοιτητής έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Η υπέρβαση χορηγείται για διάστημα αντίστοιχο προς τη σοβαρότητα των λόγων υγείας. Με το ίδιο άρθρο, αποκτούν δικαίωμα μερικής φοίτησης χωρίς άλλες προϋποθέσεις (π.χ. να εργάζονται), οι φοιτητές με πιστοποιημένη αναπηρία, και όσοι αποδεδειγμένα αντιμετωπίζουν χρόνια ή σοβαρά προβλήματα υγείας, καθώς και οι φοιτητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Αρχή της ίσης μεταχείρισης

Στο πλαίσιο του ν. 5224/2025 που, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει διατάξεις αναφορικά με την ενίσχυση της ασφάλειας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ψηφίστηκαν ορισμένες σημαντικές ρυθμίσεις που αφορούν στη φοίτηση των φοιτητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Με το άρθρο 67 του ν. 5224/2025, ορίζεται ως Πειθαρχικό παράπτωμα των μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού, Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού ή Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού, μεταξύ άλλων και η παραβίαση της αρχής της ισότητας, των ίσων ευκαιριών (...) της ίσης μεταχείρισης και της καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.

Πρόσβαση σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών

Η ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 86, παρ. 4 του ν. 4957/2022 προβλέπει πλήρη απαλλαγή σε φοίτηση Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) μόνον βάσει εισοδηματικών κριτηρίων χωρίς κάποια ευνοϊκή πρόβλεψη για άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις, όπως θα ήταν εύλογο. Επιπλέον, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 86 του ίδιου νόμου, προβλέπεται δυνατότητα μερικής απαλλαγής (50%) από τα τέλη φοίτησης για ειδικές κοινωνικές κατηγορίες, μεταξύ των οποίων και τα άτομα με αναπηρία, με ηλιακό όριο έως 26 ετών, εφόσον πληρούν τα προβλεπόμενα εισοδηματικά κριτήρια, από τα οποία επίσης απουσιάζει παντελώς η διάσταση της αναπηρίας. Η διάταξη αυτή αποκλείει πρακτικά σημαντικό αριθμό μεγαλύτερων σε ηλικία υποψηφίων με σοβαρές αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις, μάλιστα σε μία εποχή όπου η διά βίου μάθηση συνιστά πλέον κοινωνική επιταγή. Λαμβάνοντας υπόψη τη χαμηλότερη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στα μεταπτυχιακά προγράμματα, γίνεται σαφές ότι αυτό έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ενεργό συμμετοχή τους και στην αγορά εργασίας.

Παρέμβαση σχετικά με την απαλλαγή ή μείωση τελών φοίτησης σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών των δικαιούχων ατόμων με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις

περισσότερα

Κατόπιν των ανωτέρω, η ΕΣΑμεΑ, πραγματοποίησε εκ νέου παρέμβαση με αίτημα την επανεξέταση και τροποποίηση των παρ. 4 και 5 του άρθρου 86 του ν. 4957/2022, ώστε όταν ο αιτών είναι άτομο με αναπηρία 50% και άνω, ή μέλος νοικοκυριού ατόμου με αναπηρία, να δικαιούται δωρεάν φοίτηση σε ΠΜΣ η απαλλαγή 75% από την υποχρέωση καταβολής τελών φοίτησης, σε περίπτωση που υπερβαίνει το 100% τού τριπλάσιου εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος.

Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Τα προβλήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα άτομα με αναπηρία είναι διαχρονικά και αφορούν: α) στην αντιμετώπιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των ατόμων με αναπηρία ως ζήτημα Ειδικής Αγωγής, β) στην έλλειψη σύνδεσης των ειδικών επαγγελματικών δομών για τα άτομα με αναπηρία με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, και γ) στα θεσμικά κενά που οδηγούν στη μη πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων των ατόμων με αναπηρία που φοιτούν σε δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η έλλειψη προσβασιμότητας σε υποδομές, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, και εκπαιδευτικά υλικά, καθώς και η έλλειψη συμπεριληπτικών προγραμμάτων σπουδών, αποτελούν επίσης σοβαρά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις δομές και τα προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης.

Τον Απρίλιο του 2025, η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς την Γενική Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης[179] γνωστοποίησε τις σοβαρές ελλείψεις σε βασικό εξοπλισμό στα τμήματα των ειδικοτήτων του ΣΑΕΚ Αγίας Παρασκευής, μεταφέροντας το αίτημα του Πανελλήνιου Συλλόγου Τυφλών (ΠΣΤ) σχετικά με τη χορήγηση επαρκούς εξοπλισμού στα τμήματα αυτά. Από το 2001, οι ειδικότητες των Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης του πρώην ΙΕΚ και τώρα ΣΑΕΚ με τις ειδικότητες τυφλών τηλεφωνητών, απομαγνητοφωνητών και ραδιοφωνικών παραγωγών, φιλοξενούνται στο Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών, όπου πραγματοποιούνται και τα μαθήματα. Όπως επισημαίνεται και στην υπ' αριθ. πρωτ. 346/04.04.2025 επιστολή του ΠΣΤ, έχουν γίνει αποδέκτες παραπόνων σπουδαστών σχετικά με τον ελλιπή εξοπλισμό των τμημάτων σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές, λογισμικό ανάγνωσης και μηχανές Braille.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

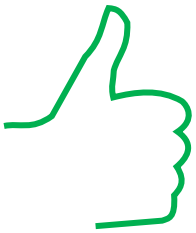

Η αύξηση κατά 50% των εισαχθέντων με σοβαρές παθήσεις στα ΑΕΙ.
Οι νέες ευνοϊκές ρυθμίσεις του ν. 5224/2025 για φοιτητές με αναπηρία (εξαίρεση από όρια φοίτησης, δικαίωμα μερικής φοίτησης).
Η θεσμοθέτηση της παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ως πειθαρχικού παραπτώματος στα ΑΕΙ

Η μείωση των Τμημάτων Ένταξης παρά την αύξηση των μαθητών που φοιτούν σε αυτά και η αύξηση της αναλογίας μαθητών ανά ΤΕ
Η μείωση των ωρών Παράλληλης Στήριξης (ΠΣ) ανά μαθητή με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
Οι σοβαρές ελλείψεις σε σχολικούς νοσηλευτές και ειδικούς θεραπευτές.
Οι μεγάλες καθυστερήσεις και λίστες αναμονής στα ΚΕΔΑΣΥ και η έλλειψη παραρτημάτων σε νησιωτικές περιοχές.
Τα διαχρονικά προβλήματα στη μεταφορά μαθητών με αναπηρία.
Οι ελλείψεις εξοπλισμού στις δομές επαγγελματικής κατάρτισης (π.χ. ΣΑΕΚ Αγίας Παρασκευής).

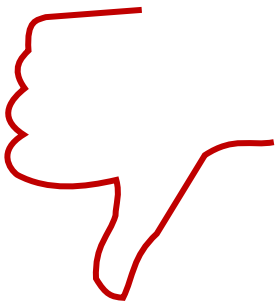

[179] ΕΣΑμεΑ (2025, 8 Απριλίου). Ζητείται πλήρης εξοπλισμός των τμημάτων των ειδικοτήτων του ΣΑΕΚ Αγίας Παρασκευής. *Επιστολή*.

ΥΓΕΙΑ

Ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική, δωρεάν ή προσιτή υγειονομική περίθαλψη

Πρόσβαση σε αναγκαία ιατρική περίθαλψη

Στην Ελλάδα, οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία κυμαίνονται διαχρονικά σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα της Eurostat, το 2023 η Ελλάδα αφιέρωσε το 5,8% του ΑΕΠ της σε δημόσιες δαπάνες για την υγεία (εξαιρουμένων των ιδιωτικών πληρωμών (απευθείας πληρωμές από νοικοκυριά, ιδιωτική ασφάλιση, κ.λπ.), όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ανήλθε σε 7,2%.[180] Ειδικότερα την περίοδο 2021-23 καταγράφεται τάση συνεχόμενης μείωση της δημόσιας δαπάνης για την υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Γράφημα 2: Δημόσιες δαπάνες για την Υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ (2020-23)

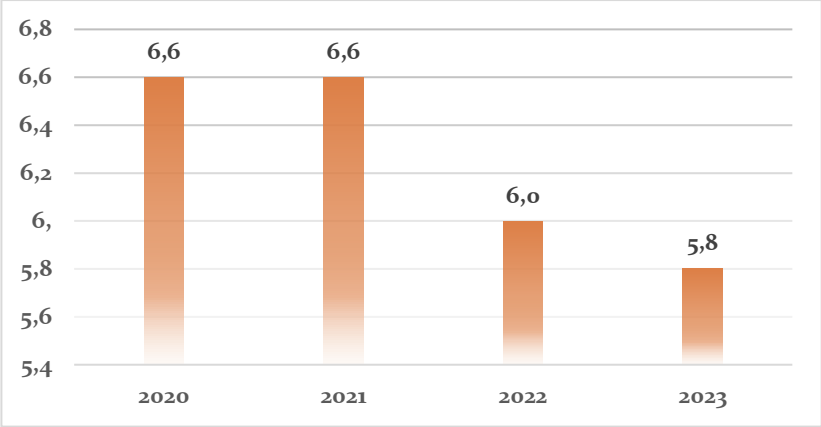

Πηγή: *Eurostat, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Η σταθερή υποχρηματοδότηση του ΕΣΥ τα τελευταία χρόνια, έχει οδηγήσει σε τεράστιες δυσλειτουργίες, σημαντικά κενά και ελλείματα των δομών και υπηρεσιών υγείας. Χαρακτηριστικά για την κατάσταση των δομών υγείας στις περιφέρειες της χώρας, είναι τα ευρήματα που δημοσίευσε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Δημόσιων Νοσοκομείων (ΠΟΕΔΗΝ) τον Σεπτέμβριο του 2025, αναφορικά με τα Νοσοκομεία και ΚΥ Βορείου Ελλάδος 2025.[181] Σύμφωνα με την έρευνα της ΠΟΕΔΗΝ, τα δημόσια νοσοκομεία και Κέντρα Υγείας της Βόρειας Ελλάδας αντιμετωπίζουν σοβαρή υποστελέχωση, υποχρηματοδότηση και λειτουργικές δυσκολίες, που επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα φροντίδας των ασθενών. Βασικά ευρήματα της έρευνας είναι οι σοβαρές ελλείψεις νοσηλευτικού, ιατρικού (ειδικά αναισθησιολόγοι, παθολόγοι, καρδιολόγοι, ακτινολόγοι), παραϊατρικού και διοικητικού προσωπικού, η μη μονιμότητα μεγάλου μέρους του προσωπικού με συχνή ανακύκλωση των συμβάσεων εργασίας, το αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων–αποχωρήσεων, οι μεγάλες λίστες αναμονής στα χειρουργεία, η περιορισμένη χρήση ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού και τα προβλήματα σε παλαιές υποδομές, η υποχρηματοδότηση και οι καθυστερήσεις σε συντηρήσεις, προμήθειες και συμβάσεις.

[180] Πηγή δεδομένων: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_sp110/default/table?lang=en
[181] Για περισσότερα, βλ https://www.poedhn.gr/anakoinoseis/item/8638-erevna-poedin-gia-ta-provlimata-kai-tis-elleipseis-prosopikoy-nosokomeion-kai-ky-voreiou-ellados-2025

Η υποχρηματοδότηση της υγείας, αναπόφευκτα συνεπάγεται μια υπέρογκη οικονομική επιβάρυνση η οποία μετακυλείεται στους πολίτες και ιδιαίτερα στα άτομα με συστηματικές ανάγκες φροντίδας της υγείας τους. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat που παρουσιάστηκαν στο *Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης* του Παρατηρητηρίου «Το τετράπτυχο της περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα»,[182] η Ελλάδα έχει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ιδιωτικών πληρωμών για την υγεία στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, το 34,3% των άμεσων δαπανών για την υγεία καλύπτονται απευθείας από την τσέπη των νοικοκυριών (Στοιχεία έτους 2023). Η συνολική εξάρτηση από ιδιωτική δαπάνη φτάνει το 2023 στο 39% (μαζί με τις δαπάνες για ιδιωτική ασφάλιση υγείας), ενώ από το 2020 και έπειτα καταγράφει σταθερή αύξηση που σωρευτικά υπολογίζεται σε 28% (από 5.729 εκατ. το 2019 σε 7.303 εκατ. Ευρώ το 2023).

Πίνακας 19. Ποσοστό των άμεσων δαπανών υγειονομικής περίθαλψης από «την τσέπη των νοικοκυριών» επί των συνολικών δαπανών για την υγεία (out- of -pocket expenditure on health)

	2020	2021	2022	2023
Ευρωπαϊκή Ένωση - 27 χώρες (από το 2020)	14,45	14,65	14,59	:
Γαλλία	8,98	8,74	8,92	:
Λετονία	31,87	26,98	30,74	:
Μάλτα	30,3	29,67	30,02	:
Ρουμανία	19,03	20,94	21,42	:
Φινλανδία	16,47	16,66	16,1	:
Βουλγαρία	35,53	33,73	35,08	35,5
Ελλάδα	**33,45**	**33,32**	**33,54**	**34,3**
Λιθουανία	28,66	29,93	31,8	31,02
Πορτογαλία	28,02	29,12	29,14	29,31
Ιταλία	21,48	22,81	23,32	23,65
Ουγγαρία	26,15	24,64	24,01	23,06
Εσθονία	21,43	22,15	23,14	22,1
Βέλγιο	19,3	20,34	21,41	21,51
Ισπανία	21,66	21,3	21,03	20,86
Σλοβακία	18,75	19,4	19,26	20,15
Κύπρος	21,37	16,23	18,04	17,94
Αυστρία	17,17	16,03	16,29	16,48
Πολωνία	19,53	19,85	18,84	16,19
Τσεχία	11,08	12,48	14,29	14,07
Δανία	13,38	13,3	13,19	13,98
Σουηδία	12,92	13,09	13,13	12,96
Σλοβενία	12,47	12,88	12,43	12,39

[182] Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2025). Το τετράπτυχο της περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα: Φτώχεια, εργασιακός αποκλεισμός, ελλειμματική κοινωνική προστασία, υγεία από την τσέπη των νοικοκυριών, *Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης, τεύχος 2. Διαθέσιμο στο:* https://paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/105/akraia-epimonh-ftwxopoihsh-kai-peri8wriopoihsh-twn-atomwn-me-anaphria-sthn-ellada

Ολλανδία	9,28	10,91	11,93	12,03
Ιρλανδία	11,44	11,53	11,55	11,3
Γερμανία	11,34	11,36	10,43	11,05
Κροατία	10,45	9,4	9,19	9,38
Λουξεμβούργο	8,39	8,8	8,67	8,77

Πηγή: *Eurostat, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Με αυτά τα δεδομένα, συνάδει και το τρομαχτικό εύρημα της μεγάλης *Πανελλαδικής Έρευνας του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, που διενεργήθηκε το 2024, για την Πρόσβαση των Ατόμων με Αναπηρία, Χρόνιες ή/και Σπάνιες παθήσεις στην Υγεία*,[183] σύμφωνα με το οποίο, το 78% των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις έχουν μειώσει τις δαπάνες τους για την κάλυψη βασικών αναγκών διαβίωσης, όπως τρόφιμα ή/και ρούχα, προκειμένου να καλύψουν τις ανελαστικές ανάγκες υγείας του.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, οι πολίτες με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στην Ελλάδα βρίσκονται μακράν στην χειρότερη θέση, στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης των 27, ως προς την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας. Πιο συγκεκριμένα, στον δείκτη «ανικανοποίητες ανάγκες υγείας των ατόμων με αναπηρία», το 2024, το ποσοστό των ατόμων με μέτρια ή σοβαρή αναπηρία (16 ετών και άνω), που αναφέρει ανάγκες υγείας που δεν ικανοποιήθηκαν (λόγο οικονομικής αδυναμίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης από τον πάροχο υγείας), ανήλθε στην Ελλάδα σε 30,8%, μακράν το υψηλότερο στην ΕΕ των 27. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το δεύτερο ποσοστό είναι της Φιλανδίας και υπολογίστηκε σε 15,7%, ενώ η μέση τιμή της ΕΕ -27 ανέρχεται σε μόλις 5%.[184]

Γράφημα 3: Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (μέτρια ή σοβαρή) που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους 12 μήνες, λόγω οικονομικής δυσκολίας, λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης

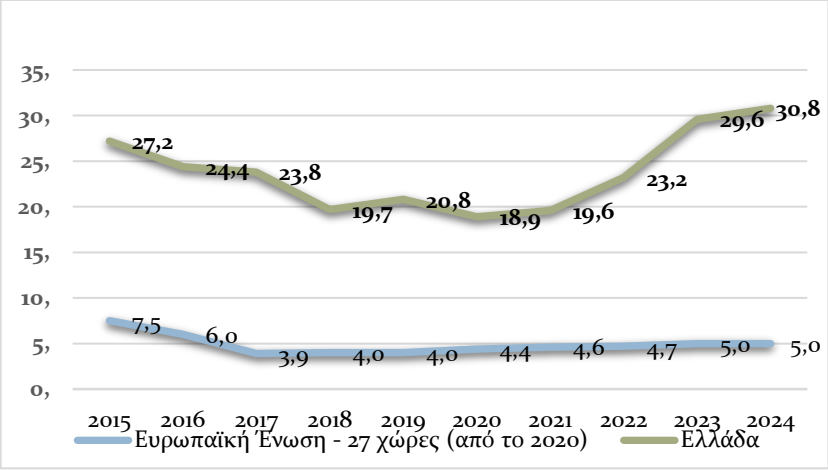

Πηγή: *Eurostat, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Βασικό εμπόδιο στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην υγεία είναι επίσης η περιορισμένη προσβασιμότητα των δομών και υπηρεσιών υγείας. Σύμφωνα με τα ευρήματα του 1ου Τακτικού Βαρόμετρου,

[183] Βλ. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2024). *Πανελλαδική έρευνα: Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία η/και χρόνιες και σπάνιες παθήσεις στην υγείας*. Διαθέσιμο στο:
https://www.esamea.gr/storage/app/uploads/public/674/dc2/a60/674dc2a609e8b873676937.pdf

[184] Βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dh030__custom_17845227/default/table

τα έξι (6) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις αντιμετωπίζουν «Πάντα/συχνά» ή «Μερικές φορές», εμπόδια προσβασιμότητας στις δομές υγείας.[185]

Δικαίωμα ένταξης και σε ιδιωτικές Μονάδες Αιμοκάθαρσης για τους ανασφάλιστους νεφροπαθείς

Με το άρθρο 31 του ν. 5194/2025, οι ανασφάλιστοι νεφροπαθείς που υποβάλλονται σε αιμοκάθαρση δύναται να εντάσσονται σε τακτικά προγράμματα αιμοκάθαρσης σε Μονάδες Χρόνιας Αιμοκάθαρσης του Ιδιωτικού Τομέα σύμφωνα με το θεραπευτικό πρωτόκολλο, εφόσον δεν μπορούν να ενταχθούν σε τακτικά προγράμματα αιμοκάθαρσης σε δημόσιες μονάδες. Οι δαπάνες του νοσηλίου των αιμοκαθάρσεων των ανασφάλιστων αποζημιώνονται από τον ΕΟΠΥΥ με μηδενική συμμετοχή των ασθενών.

Πρόσβαση σε οδοντιατρική φροντίδα

Σύμφωνα με τα ευρήματα της Πανελλαδικής Έρευνας του Παρατηρητηρίου,[186] το 43% των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή και σπάνιες παθήσεις στερείται αναγκαίας οδοντιατρικής φροντίδας. Βασικός παράγοντας παραμέλησης της στοματικής υγείας είναι το υψηλό κόστος της οδοντιατρικής φροντίδας το οποίο δεν καλύπτεται από τον ΕΟΠΥΥ. Δεδομένης της περιορισμένης οικονομικής δυνατότητας των ατόμων με αναπηρία, εύλογα η οδοντιατρική φροντίδα δεν ιεραρχείται ως προτεραιότητα.

Ωστόσο, μεγάλο πρόβλημα αποτελεί και η περιορισμένη προσβασιμότητα των δομών και υπηρεσιών οδοντιατρικής φροντίδας, ειδικότερα για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. Ο ανεπαρκής αριθμός των δημόσιων μονάδων οδοντιατρικής φροντίδας για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες, συνεπάγεται σοβαρή επιδείνωση της στοματικής υγείας των ατόμων αυτών. Η ΕΣΑμεΑ λαμβάνει τακτικά διαμαρτυρίες σχετικά με την απουσία εξειδικευμένης οδοντιατρικής μονάδας για την αντιμετώπιση οδοντιατρικών περιστατικών ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και ιδίως παιδιών με αναπηρία με χορήγηση αναισθησίας ή μέθης, σε αρκετά νοσοκομεία και περιφέρειες της χώρας, ενώ οι αναμονές που απαιτούνται για την εξυπηρέτηση τέτοιων περιστατικών, είναι πολύμηνες. Λόγω της ζωτικής σημασίας και του επείγοντος χαρακτήρα της οδοντιατρικής περίθαλψης, πολλά άτομα με αναπηρία, καθώς και οι γονείς ή κηδεμόνες τους, αναγκάζονται να καταφεύγουν στις υψηλού κόστους υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα, διαθέτοντας σημαντικό μέρος του περιορισμένου εισοδήματός τους. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται διαρκώς, μεταξύ άλλων, λόγω της αποχώρησης εξειδικευμένου προσωπικού από τις υπάρχουσες οδοντιατρικές μονάδες.

Το 2025, η ΕΣΑμεΑ ανέδειξε εκ νέου το πρόβλημα με αφορμή ανάλογο περιστατικό στο Γ.Ν. Κοζάνης «Μαμάτσειο», όπου χωρίς καμία αιτιολόγηση για τη μη υλοποίηση των συγκεκριμένων επεμβάσεων από το Γ.Ν. Κοζάνης, αρνήθηκαν να προβούν σε οδοντιατρική επέμβασης σε ασθενή με αναπηρία (χρήζοντα ολικής νάρκωσης), προτρέποντας τον να απευθυνθεί σε νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης.

---

[185] Βλ. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2025). *Τακτικό Βαρόμετρο Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις* . Διαθέσιμο στο: https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/693/c16/387/693c1638776c907356301o.pdf

[186] Βλ. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2024). *Πανελλαδική έρευνα: Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία η/και χρόνιες και σπάνιες παθήσεις στην υγεία.*

Πρόσβαση σε φαρμακευτική περίθαλψη

Διάθεση φαρμάκων υψηλού κόστους

Το 2025 προέκυψαν πολύ σοβαρά ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία της κατ' οίκον διανομής Φαρμάκων Υψηλού Κόστους (ΦΥΚ), ταλαιπωρώντας τους πολίτες με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και τις οικογένειες τους. Η ΕΣΑμεΑ εξέφρασε έντονη ανησυχία για τα σοβαρά προβλήματα που προέκυψαν από την εμπλοκή των ιδιωτικών φαρμακείων στη διανομή των Φαρμάκων Υψηλού Κόστους (ΦΥΚ) και την έλλειψη αποτελεσματικής οργάνωσης του νέου συστήματος κατ' οίκον διανομής. Βασικά ζητήματα που ανέκυψαν, αφορούσαν στην ασφάλεια και την ποιότητα των προϊόντων, λόγω των σοβαρών ελλείψεων στο νομικό πλαίσιο και στη μη συμμόρφωση των ιδιωτικών φαρμακείων με τις απαιτήσεις ορθής διανομής (GDP), ιδιαίτερα για ευαίσθητα φάρμακα ή προϊόντα, χωρίς να προβλέπεται τυποποίηση των διαδικασιών, έλεγχος και υποχρέωση πιστοποίησης.

ΕΣΑμεΑ
Τα πολύ σοβαρά προβλήματα με τη διανομή κατ' οίκον Φαρμάκων Υψηλού Κόστους στον Υπουργό Υγείας
περισσότερα

Ταυτόχρονα, πολλές ήταν οι καταγγελίες για μεγάλες καθυστερήσεις στις κατ' οίκον παραδόσεις των φαρμάκων ακόμα και σε καρκινοπαθείς, ενώ ο Πανελλήνιος Σύλλογος Εργαζομένων ΕΟΠΥΥ (ΠΑΝΣΥΕΡ), σε σχετική ανακοίνωσή του τον Ιούλιο του 2025, κάνει λόγο για δεκάδες χιλιάδες ανεκτέλεστες συνταγές.

Σύμφωνα με την πληροφόρηση που λάμβανε η ΕΣΑμεΑ, κάποιες κατηγορίες χρονίων παθήσεων που λάμβαναν μέχρι πρότινος το σύνολο των φαρμάκων τους από τα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ, με την εφαρμογή του προγράμματος «κατ' οίκον διανομή» λάμβαναν τα μισά κατ' οίκον, ενώ τα υπόλοιπα (λόγω της χαμηλής τους αξίας που τα θέτει εκτός της νομοθεσίας περί φαρμάκων υψηλού κόστους) έπρεπε και πάλι να τα παραλάβουν από τα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ.

Κατάργηση του Άρθρου 61 του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ)

Στο πλαίσιο αναθεώρησης του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ), τον Μάιο του 2025, καταργήθηκε το άρθρο 61 αυτού που προέβλεπε ρήτρες απαγόρευσης πρόσθετης χρέωσης για ασφαλισμένους του ΕΟΠΥΥ. Ειδικότερα, το άρθρο απαγόρευε σε συμβεβλημένους παρόχους να εισπράττουν από τον ασθενή, πέραν της νόμιμης συμμετοχής, χρήματα για παροχές που καλύπτονταν από τον ΕΚΠΥ.

Παρά την προστασία της νομοθεσίας προτού καταργηθεί το άρθρο 61, σοβαρά ήταν ήδη τα προβλήματα που τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες/ή και σπάνιες παθήσεις αντιμετώπιζαν με παράνομες υπερχρεώσεις σε όλη την Ελλάδα, από παρόχους συμβεβλημένους με τον ΕΟΠΥΥ και ιδιωτικά φαρμακεία, σε αναλώσιμα ιατροτεχνολογικά προϊόντα (Ι/Π) και υλικά. Ωστόσο, με την κατάργηση του Άρθρου 61, στο πλαίσιο αναθεώρησης του ΕΚΠΥ, η κατάσταση επιδεινώθηκε δραματικά και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα από την εφαρμογή του, σε βαθμό τέτοιο που πάροχοι και φαρμακοποιοί αρνούνταν ακόμα και να εκτελέσουν συνταγές ή όταν εκτελούσαν τη συνταγή ζητούσαν δύο και τρείς φορές επιπλέον την αξία των προϊόντων.

Αξίζει να επισημανθεί ότι, η αναθεώρηση του ΕΚΠΥ δεν τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση και δεν δόθηκε η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους πολίτες και οργανώσεις να καταθέσουν προτάσεις.

Μηδενική συμμετοχή στη φαρμακευτική δαπάνη για τα άτομα με αναπηρία όρασης 80% και άνω

Τον Σεπτέμβριο του 2025, υπογράφηκε η ΚΥΑ που ρυθμίζει τη μηδενική συμμετοχή στη φαρμακευτική δαπάνη των ατόμων με αναπηρία όρασης σε ποσοστό 80% και άνω, ανεξαρτήτως της κατηγορίας του φαρμάκου. Η ρύθμιση αυτή, αποτελούσε πάγιο αίτημα του αναπηρικού κινήματος και των οργανώσεων των τυφλών ατόμων, της Εθνικής Ομοσπονδίας Τυφλών (ΕΟΤ) και του ΠΣΤ, αίτημα το οποίο υποστηρίχθηκε και από την ΕΣΑμεΑ.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

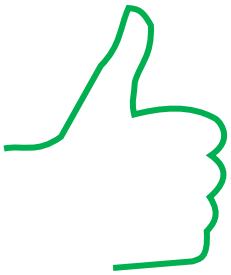

Το δικαίωμα που κατοχυρώθηκε με το άρθρο 31 του ν. 5194/2025 για τους ανασφάλιστους νεφροπαθείς που αποκτούν δικαίωμα ένταξης και σε ιδιωτικές Μονάδες Χρόνιας Αιμοκάθαρσης με πλήρη κάλυψη από τον ΕΟΠΥΥ, όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξυπηρέτησης σε δημόσια μονάδα.

Η ΚΥΑ που ρυθμίζει τη μηδενική συμμετοχή στη φαρμακευτική δαπάνη των ατόμων με αναπηρία όρασης σε ποσοστό 80% και άνω, ανεξαρτήτως της κατηγορίας του φαρμάκου.

Η συνεχιζόμενη υποχρηματοδότηση της δημόσιας υγείας, και η υπέρογκη οικονομική επιβάρυνση των νοικοκυριών από το ιδιωτικό κόστος της υγείας, με τα 8 στα 10 άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις να περικόπτουν βασικές δαπάνες διαβίωσης για να ανταπεξέλθουν.

Η σοβαρή υποστελέχωση νοσοκομείων και κέντρων υγείας (ιατρικό, νοσηλευτικό, παραϊατρικό και διοικητικό προσωπικό) και οι μεγάλες λίστες αναμονής για χειρουργεία και διαγνωστικές υπηρεσίες.

Η παλαιότητα και μη προσβασιμότητα των υποδομών του ΕΣΥ και τα προβλήματα στη συντήρηση του τεχνολογικού εξοπλισμού.

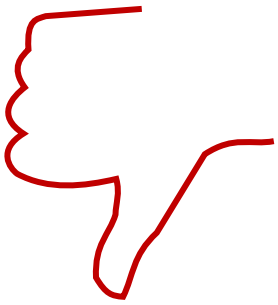

Το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 στον δείκτη ανικανοποίητων αναγκών υγείας των ατόμων με αναπηρία (30,8%).

Το μεγάλο ποσοστό ανικανοποίητων αναγκών οδοντιατρικής φροντίδας και το σοβαρό έλλειμα σε επαρκείς και προσβάσιμες δημόσιες δομές και υπηρεσίες οδοντιατρικής φροντίδας, ιδιαίτερα για άτομα με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες.

Τα προβλήματα που προέκυψαν με το σύστημα κατ' οίκον διανομής Φαρμάκων Υψηλού Κόστους.

Η κατάργηση του άρθρου 61, στο πλαίσιο αναθεώρησης του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ) τον Μάιο του 2025, που απαγόρευε σε συμβεβλημένους παρόχους να εισπράττουν από τον ασθενή πέραν της νόμιμης συμμετοχής, χρήματα για παροχές που καλύπτονταν από τον ΕΚΠΥ.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ισότιμη πρόσβαση στην εργασία

Τα άτομα με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις, αντιμετωπίζουν σοβαρό εργασιακό αποκλεισμό. Η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα, όχι μόνο δεν εντάσσεται στην εργασία, αλλά βρίσκεται εκτός οικονομικά ενεργού πληθυσμού/ εργατικού δυναμικού. Υπολογίζοντας τον δείκτη συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στις κατεξοχήν παραγωγικές ηλικίες 20-64 ετών, το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που μετέχουν στον ενεργό πληθυσμό βρέθηκε να είναι στο ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό του 25,3%, δεύτερο δηλαδή από το τέλος, με χαμηλότερο μόνο αυτό της Βουλγαρίας, όταν ο μέσος όρος της ΕΕ υπολογίζεται σε υπερδιπλάσιο επίπεδο.

Πίνακας 20: Ποσοστό ατόμων με αναπηρία 20-64 ετών που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό (2024)

Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό
Φινλανδία	72,7
Εσθονία	71,8
Σουηδία	71,8
Λουξεμβούργο	67,4
Γερμανία	65,1
Ολλανδία	64,2
Γαλλία	62,6
Αυστρία	60,6
Δανία	60,4
Λετονία	59,1
Πορτογαλία	58,9
Τσεχία	56,8
Ευρωπαϊκή Ένωση - 27	**56,4**
Σλοβακία	53,6
Μάλτα	53
Σλοβενία	52,1
Κύπρος	51,8
Βέλγιο	48,6
Ισπανία	48,5
Λιθουανία	47,6
Ιρλανδία	47
Ιταλία	42,6
Ουγγαρία	39,3
Πολωνία	37,1
Κροατία	34,6
Ρουμανία	29,3
Ελλάδα	**25,3**
Βουλγαρία	11,5

Πηγή: *Eurostat*

Η Ελλάδα βρίσκεται δηλαδή στο κατώτατο άκρο της ΕΕ ως προς τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στο εργατικό δυναμικό. Αυτό καταδεικνύει ότι ο εργασιακός αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρία στη χώρα είναι ιδιαίτερα οξύς και πολυπαραγοντικός. Η περιορισμένη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εργασία αφενός συνδέεται με το άδικο νομοθετικό πλαίσιο που απαγορεύει την εργασία σε περίπτωση λήψης αναπηρικού επιδόματος, αφετέρου με σειρά εμποδίων όπως, η έλλειψη προσβάσιμων εργασιακών περιβαλλόντων, η υποβαθμισμένη επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία, οι περιορισμένες και αναποτελεσματικές ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, αλλά και, τα εμμένοντα στερεότυπα για την αναπηρία.

ΕΣΑμεΑ
Επείγουσα παρέμβαση για τον διορισμό ατόμου με αναπηρία της προκήρυξης 6Κ/2024
περισσότερα

Το διάστημα 2015-2024 καταγράφεται αύξηση της εργασιακής ανισότητας, η οποία αποτυπώνεται στην εξέλιξη του δείκτη «Χάσμα Απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία» (employment gap). Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το χάσμα αυτό, δηλαδή η διαφορά στο ποσοστό απασχολούμενων ατόμων με και χωρίς αναπηρία, το 2015 υπολογίστηκε να είναι 20,4 μονάδες. Μια δεκαετία αργότερα, το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία ανήλθε σε 28,5 μονάδες.

Γράφημα 4: Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (μέτρια ή σοβαρή αναπηρία)

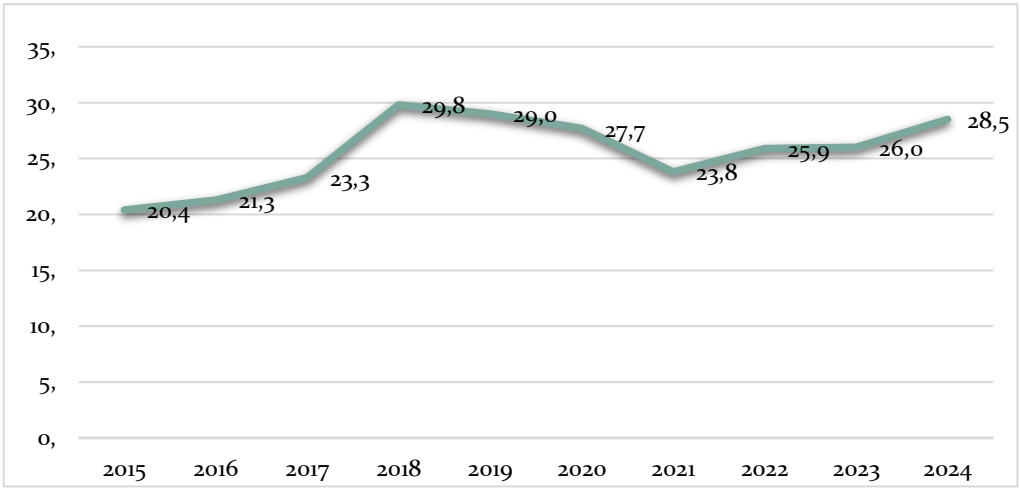

Πηγή:*Eurostat, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Διακρίσεις στην εργασία

Σε επείγουσα παρέμβαση προέβη η ΕΣΑμεΑ τον Σεπτέμβριο του 2025 ζητώντας την επανεξέταση της απόφασης της Υγειονομικής Επιτροπής Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου, σχετικά με επιτυχούσα της προκήρυξης 6Κ/2024 η οποία αφορούσε στην πλήρωση με σειρά προτεραιότητας 105 θέσεων σε φορείς του Δημοσίου αποκλειστικά από άτομα με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%). Η επιτυχούσα που είναι άτομο με πιστοποιημένη αναπηρία 81%, ενώ κατατάχθηκε στον πίνακα διοριστέων, καθώς πληρούσε τις προϋποθέσεις βάσει των τίτλων και των προσόντων που απαιτούσε η προκήρυξη, έλαβε εν τέλει έγγραφο από το Τμήμα Προσωπικού της Γενικής Διεύθυνσης της Περιφέρειας Κρήτης με το οποίο ενημερώθηκε ότι η Υπηρεσία δε δύναται να προχωρήσει στην

πρόσληψη. Το αιτιολογικό αυτής της απόφασης ήταν ότι η Α/βθμια Υγειονομική Επιτροπή έκρινε ότι η εν λόγω κυρία δε διαθέτει τη φυσική καταλληλότητα, για την άσκηση των καθηκόντων της θέσης στην οποία είχε προσληφθεί. Η επιτυχούσα απευθύνθηκε στην υπηρεσία της ΕΣΑμεΑ «Διεκδικούμε Μαζί», και με τις άμεσες ενέργειες του αναπηρικού κινήματος της χώρας υπήρξε θετική έκβαση της υπόθεσης και η επιτυχούσα δικαιώθηκε.

ΕΣΑμεΑ
Άμεση ανάκληση της άδικης απόλυσης τυφλής εργαζόμενης από τον Φάρο Τυφλών Ελλάδος
περισσότερα

Περίπτωση άδικης απόλυσης λόγω αναπηρίας, ήταν η απόλυση τυφλής γυναίκας εργαζόμενης στον Φάρο Τυφλών η οποία βρισκόταν τρία (3) έτη πριν τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, ενώ είχε αποκτήσει και δεύτερη βαριά αναπηρία κατά τη διάρκεια της εργασίας της στον συγκεκριμένο φορέα. Η απόλυση, πραγματοποιήθηκε με επίκληση γνωμοδότησης ιατρού εργασίας, σύμφωνα με την οποία η εργαζόμενη «δεν ανταποκρίνεται σε καμία από τις υφιστάμενες θέσεις εργασίας». Η ΕΟΤ, ο ΠΣΤ και η ΕΣΑμεΑ, κατήγγειλαν την απόλυση ως άδικη και ηθικά απαράδεκτη, τονίζοντας ότι ο Φάρος Τυφλών, ως φορέας προστασίας τυφλών, όφειλε να αναζητήσει εύλογες προσαρμογές και εναλλακτικές θέσεις εργασίας.

Εφαρμογή του ν. 2643/1998 για την ένταξη στην εργασία

Σοβαρό ζήτημα που έχει προκύψει αναφορικά με την εφαρμογή του ν. 2643/1998 και ειδικότερα με τις συνεδριάσεις της Α' Δευτεροβάθμιας Επιτροπής του άρθρου 10 του ν. 2643/1998, οι οποίες εξετάζουν τις ενδικοφανείς προσφυγές που αναφέρονται στην τελευταία προκήρυξη του ν. 2643/1998, που είχε εκδοθεί το 2021 και στις τοποθετήσεις των προστατευόμενων που ακολούθησαν. Ειδικότερα, λόγω μη πραγματοποίησης συνεδριάσεων της επιτροπής, μεγάλος αριθμός ατόμων με αναπηρία βρίσκεται σε ομηρία από το 2021, ενώ τον Μάιο του 2025 η συνεδρίαση της αναβλήθηκε επ' αόριστον λόγω της συνταξιοδότησης της αναπληρώτριας του Προέδρου, Νομικής Συμβούλου του Κράτους, η οποία προέδρευε της Επιτροπής. Η ΕΣΑμεΑ πραγματοποίησε παρέμβαση στην Υπουργό, ζητώντας της να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την επίσπευση των διαδικασιών, ώστε να συνεχιστούν άμεσα οι συνεδριάσεις της συγκεκριμένης Επιτροπής.

ΕΣΑμεΑ
Όμηροι από το 2011 προστατευμένοι άτομα με αναπηρία του ν.2643 – νέα προσκόμματα
περισσότερα

Υποστηριζόμενη εργασία για τα άτομα με αναπηρία

Σύμφωνα με τα έως σήμερα δεδομένα, δεν έχει ακόμη θεσπιστεί στη χώρα ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την υποστηριζόμενη εργασία των ατόμων με αναπηρία που μπορούν να ωφεληθούν από αυτήν. Με το άρθρο 70 του ν. 4997/2022 εισήχθη πιλοτικό πρόγραμμα υποστηριζόμενης απασχόλησης, το οποίο αφορά αποκλειστικά άτομα στο φάσμα του αυτισμού, με χρηματοδότηση από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Μάλιστα, το άρθρο 70 του ν.4997/2022 τροποποιήθηκε με τον άρθρο 21 του ν. 5178/2025. Βάσει της πρόσφατης τροποποίησης, προσδιορίζονται επιχειρησιακά στοιχεία του πιλοτικού προγράμματος και προβλέπεται ότι ειδικά εκπαιδευμένοι διαμεσολαβητές (job coachers), που υποστηρίζουν συνολικά τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία αναζήτησης και παροχής της υποστηριζόμενης απασχόλησης, εγγράφονται σε μητρώο που καταρτίζεται για τους σκοπούς του προγράμματος και τηρείται στη ΓΓΚΑΚ του ΥΚΟΙΣΟ. Επιπλέον, ορίζεται ότι άτομα στο φάσμα του αυτισμού που πληρούν τις προϋποθέσεις και επιθυμούν

να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, περιλαμβάνονται σε μητρώο που τηρείται από τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ), ανεξάρτητα από την καταγραφή τους στο Ψηφιακό Μητρώο Ατόμων με Αναπηρία του άρθρου 105 του ν. 4961/2022 (Α' 146).

Απασχόληση Ατόμων με Αναπηρία σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το 2025, υλοποιήθηκε από τη ΔΥΠΑ *Ειδικό Πρόγραμμα Απασχόλησης για την πρόσληψη Ατόμων με Αναπηρία σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού*, με σκοπό τη δημιουργία 1.000 νέων θέσεων εργασίας για άτομα με αναπηρία. Το πρόγραμμα είναι διάρκειας έως 18 μηνών και επιχορηγεί το 75% μισθού και εισφορών με ανώτατο όριο τα 750 ευρώ μηνιαία και με ανώτατη επιχορήγηση τις 13.500 ευρώ ανά άτομο (το υπόλοιπο καλύπτεται από τον εκάστοτε Δήμο).

Με παρέμβαση της προς τον Πρόεδρο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΕ), η ΕΣΑμεΑ είχε ζητήσει να υπάρξει ευρεία ενημέρωση των δήμων που ήταν οι δικαιούχοι του προγράμματος ώστε να ανταποκριθούν θετικά στην σχετική πρόσκληση, επισημαίνοντας ότι δήμοι και δημοτικές υπηρεσίες δεν εφαρμόζουν ενιαία και ορθά τη νομοθεσία για την απασχόληση ατόμων με αναπηρία, ιδίως για άτομα με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.[187] Παράλληλα, με έγγραφό της προς τον Υπουργό Εσωτερικών, τον Οκτώβριο του 2025, η ΕΣΑμεΑ ανέδειξε το ζήτημα σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης της απασχόλησης των εργαζομένων με αναπηρία που εργάζονται στους δήμους μέσω επιχορηγούμενων προγραμμάτων, εφόσον καλύπτουν πάγιες και διαρκείς ανάγκες, και μετά τη λήξη των προγραμμάτων αυτών.[188]

Επιπροσθέτως, ένα σοβαρό ζήτημα έχει προκύψει σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 67 του ν. 5149/2024, το οποίο αφορά στη δυνατότητα που δίνεται στους Δήμους να προβούν σε συνέχιση της απασχόλησης ατόμων με αναπηρία που απασχολούνταν σε λυθείσες δημοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις, μέσω πρόσληψής τους σε θέσεις Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (ΙΔΑΧ) από τους αντίστοιχους δήμους, ως καθολικούς διαδόχους των εν λόγω επιχειρήσεων. Βάση της ανωτέρω ρύθμισης, αρκετοί Δήμοι προέβησαν στην πρόσληψη ατόμων με αναπηρία, οι οποίοι πληρούσαν τις προϋποθέσεις της εν λόγω διάταξης. Αρχές του 2025 όμως, εκδόθηκε η υπ' αριθ. οικ. 6425/2025 διευκρινιστική εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών, για την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης, στην οποία, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι πριν την ολοκλήρωση της πρόσληψης θα πρέπει να έχει προηγηθεί η έκδοση απόφασης κατανομής κατά τις διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3833/2010.[189] Η συγκεκριμένη προϋπόθεση συνιστά εμπόδιο στους Δήμους που έχουν ήδη προβεί σε προσλήψεις υπαλλήλων σύμφωνα με το άρθρο 67 του ν. 5149/2024, να οριστικοποιήσουν τις προσλήψεις αυτές.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες απασχόλησης

Η ανάλυση των στοιχείων της *Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής* (Έτους 2022) που παρουσίασε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας στο 14ο Δελτίο Στατιστικής

[187] ΕΣΑμεΑ (2025, 11 Φεβρουαρίου). Η ΕΣΑμεΑ ζητά την παρέμβαση της ΚΕΔΕ για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στους Δήμους. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/h-esamea-zhta-thn-parembash-ths-kede-gia-thn-apasxolhsh-twn-atomwn-me-anaphria-xronies-hkai-spanies-pathhseis-stoys-dhmoys

[188] ΕΣΑμεΑ (2025,31 Οκτωβρίου). Η ΕΣΑμεΑ διεκδικεί: Συνέχιση της απασχόλησης ατόμων με αναπηρία στους Δήμους μετά τη λήξη των προγραμμάτων της ΔΥΠΑ! *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/h-esamea-diekdikei-synexish-ths-apasxolhshs-atomwn-me-anaphria-stoys-dhmoys-meta-th-lhxh-twn-programmatwn-ths-dypa

[189] Με το άρθρο 11 του ν. 3833/2010, καθιερώνεται ένας μηχανισμός έγκρισης και κατανομής προσλήψεων στο πλαίσιο των δημοσιονομικών περιορισμών των μνημονίων.

Πληροφόρησης του,[190] ανέδειξε ότι η εύρεση εργασίας για τα άτομα με αναπηρία, επαφίεται σε σημαντικά μεγάλο βαθμό στην λειτουργία των άτυπων κοινωνικών δικτύων, του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Πιο αναλυτικά, το 57% των απασχολούμενων ατόμων με αναπηρία, βρήκαν εργασία μέσω φίλων, συγγενών ή γνωστών, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 38% των ατόμων χωρίς αναπηρία.

Ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που βρήκε εργασία μέσω της ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) και υπολογίστηκε σε 9,9%, ενώ στα άτομα χωρίς αναπηρία το ίδιο ποσοστό ανήλθε σε 17,8%. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που αναφέρει ότι βρήκε εργασία μέσω αγγελίας εργοδότη είναι σχεδόν μηδενικό.[191]

Συμπερασματικά, η πρόσβαση σε υπηρεσίες εύρεσης εργασίας είναι ιδιαίτερα περιορισμένη για τα άτομα με αναπηρία. Θετική πρωτοβουλία που έλαβε χώρα το προηγούμενο διάστημα, είναι η λειτουργία από τη ΔΥΠΑ της ηλεκτρονικής πλατφόρμας myDYPAlive,[192] για την εξ αποστάσεως εξυπηρέτηση Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων (ΕΚΟ) και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ενώ παρέχεται και η δυνατότητα εξυπηρέτησης με διερμηνεία από και προς άλλες γλώσσες ή / και την ελληνική νοηματική γλώσσα.

Απασχόληση συνταξιούχων με αναπηρία

Με το άρθρο 114 του ν. 5078/2023, παρέχεται στους συνταξιούχους λόγω αναπηρίας η δυνατότητα απασχόλησης χωρίς επιπτώσεις στη συνταξιοδότησή τους. Ακολούθως, με την ψήφιση του ν. 5157/2024 καταργείται πλέον η υποχρέωση διακοπής - με οποιονδήποτε τρόπο - της υπαγόμενης σε ασφάλιση εργασίας, απασχόλησης ή ιδιότητας των ασφαλισμένων του e-ΕΦΚΑ που υποβάλλουν αίτηση για χορήγηση κύριας σύνταξης λόγω κοινής νόσου.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια στην εφαρμογή του νόμου για την απασχόληση συνταξιούχων λόγω αναπηρίας. Αποδέκτες διαμαρτυριών από άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις, που ενώ λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας, δικαιούνται παράλληλα να αναλάβουν εργασία χωρίς διακοπή της σύνταξής τους, γίνονται συνεχώς το τελευταίο διάστημα στην ΕΣΑμεΑ και την υπηρεσία της «Διεκδικούμε Μαζί», καθώς τα άτομα με αναπηρία βρίσκουν εμπόδια από τα στελέχη των υπηρεσιών του e-ΕΦΚΑ. Πιο συγκεκριμένα, καθημερινά, σε διάφορα υποκαταστήματα του e-ΕΦΚΑ ανά τη χώρα, απευθύνονται συνταξιούχοι λόγω αναπηρίας προκειμένου να ενημερωθούν για την διαδικασία ώστε να αναλάβουν εργασία και αποθαρρύνονται από τα στελέχη των τοπικών υποκαταστημάτων, καθώς, ενημερώνονται λανθασμένα ότι θα διακοπεί η σύνταξή τους.

Για το σοβαρό αυτό ζήτημα, η ΕΣΑμεΑ απέστειλε επείγουσα επιστολή στον διοικητή του e-ΕΦΚΑ, ζητώντας τη δρομολόγηση των απαιτούμενων ενεργειών, ώστε να λάβουν άμεσα ενημέρωση όλα τα

---

[190] Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2023). 14ο Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης: Στοιχεία σοκ για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία: εκτός εργατικού δυναμικού η συντριπτική πλειονότητα!. Διαθέσιμο στο: https://paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/93/140-deltio-toy-parathrhthrioy-ths-esmea-stoixeia-sok-gia-thn-apasxolhsh-twn-atomwn-me-anaphria-ektos-ergatikoy-dynamikoy-h-syntriptikh-pleionothta

[191] *Ο.π.*

[192] Βλ. https://www.gov.gr/ipiresies/polites-kai-kathemerinoteta/ex-apostaseos-exuperetese-politon/exuperetese-me-telediaskepse-apo-ton-organismo-apaskholeses-ergatikou-dunamikou-oaed

ΕΣΑμεΑ:
Συνεχίζονται τα εμπόδια στην εφαρμογή της ρύθμισης για την απασχόληση συνταξιούχων λόγω αναπηρίας
περισσότερα

στελέχη των υποκαταστημάτων, σχετικά με την δυνατότητα απασχόλησης των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας, χωρίς διακοπή της σύνταξής τους.[193]

Ταυτόχρονα, ενώ βάσει του άρθρου 114, ν. 5078/2023, οι εργαζόμενοι που λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας, εξαιρούνται ρητά από την καταβολή του πόρου υπέρ e-ΕΦΚΑ (παρ.5), μέχρι στιγμής δεν έχει ισχύσει η εξαίρεση και ο πόρος παρακρατείται.

Ωστόσο, σημαντική διάκριση σε βάρος των δημόσιων υπαλλήλων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, αποτελεί το ότι συνεχίζουν να στερούνται του εν λόγω δικαιώματος υποβολής αίτησης συνταξιοδότησης χωρίς προηγούμενη παραίτηση από την εργασία τους.

«Αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, σύσταση Ελληνικού Κέντρου Εμπειρογνωμοσύνης Διοικητικών Μεταρρυθμίσεων και λοιπές διατάξεις» (ν. 5225/2025, ΦΕΚ 152 Α'/2.9.2025)»

Στο ν. 5225/2025, περιλήφθηκαν διατάξεις που αφορούν τις αποσπάσεις για λόγους υγείας των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα. Αρνητικό σημείο του νόμου αποτελεί η ψήφιση του άρθρου 101, παρά την αντίθεση της ΕΣΑμεΑ, ιδίως της παραγράφου 4. που προβλέπει ότι: «Ειδικά για την απόσπαση ή μετάταξη υπαλλήλου από ΟΤΑ α' και β' βαθμού, συμπεριλαμβανομένων των νομικών προσώπων αυτών, απαιτείται επιπλέον η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου για τον διορισμό οργάνου του φορέα προέλευσης». Παρότι αυτή η προϋπόθεση έχει αποσυρθεί για την απόσπαση εν γένει των δημοσίων υπαλλήλων για λόγους υγείας, παρέμεινε σε ισχύ για τους ΟΤΑ, αποτελώντας έναν αυθαίρετο περιορισμό του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στην υγεία. Ειδικότερα, η άρνηση απόσπασης ή η μη παράταση αυτής, λόγω διοικητικών κριτηρίων και ανεξαρτήτως της ιατρικής τεκμηρίωσης, ουσιαστικά αναιρεί την ίδια τη φύση και τον σκοπό του μέτρου, που είναι η προστασία της υγείας του υπαλλήλου ή των οικείων του.

ΕΣΑμεΑ:
Στη Βουλή για τις αποσπάσεις δημοσίων υπαλλήλων για λόγους υγείας
περισσότερα

[193] ΕΣΑεμΑ (2025, 1 Απριλίου). Σχετικά με την ελλιπή ενημέρωση των Στελεχών του ΕΦΚΑ για την απασχόληση των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας. *Επιστολή.* Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/el/article/sxetika-me-thn-elliph-enhmerwsh-twn-stelexwn-toy-efka-gia-thn-apasxolhsh-twn-syntaxioyxwn-logw-anaphrias

Αξιολόγηση Εξελίξεων

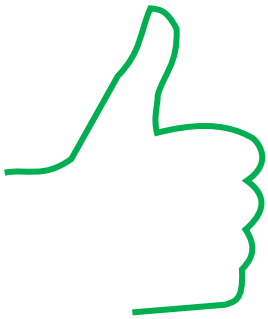

Η δημιουργία μητρώου ειδικά εκπαιδευμένων διαμεσολαβητών (job coaches), καθώς και μητρώου ωφελούμενων ατόμων στο φάσμα του αυτισμού με τον ν. 5178/2025.

Η λειτουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας myDYPAlive, για την εξ αποστάσεως παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Η θεσμική βελτίωση του πλαισίου εργασίας των συνταξιούχων με αναπηρία. Με τον ν. 5157/2024 καταργήθηκε η υποχρέωση διακοπής της εργασίας για όσους υποβάλλουν αίτηση συνταξιοδότησης λόγω κοινής νόσου.

Η εξαιρετικά χαμηλή συμμετοχή -στο κατώτερο άκρο της ΕΕ (27) των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Η περαιτέρω διεύρυνση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρία κατά 8 μονάδες, το διάστημα 2015-2024.

Η σημαντική διάκριση σε βάρος των δημόσιων υπαλλήλων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση που συνεχίζουν να στερούνται του δικαιώματος υποβολής αίτησης συνταξιοδότησης χωρίς παραίτηση από την εργασία τους.

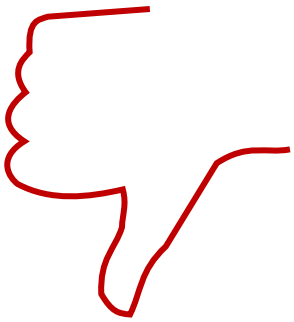

Τα περιστατικά διακρίσεων λόγω αναπηρίας στην εργασία.

Τα προβλήματα στην εφαρμογή του δικαιώματος εργασίας των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας λόγω άγνοιας των υπηρεσιών του e-ΕΦΚΑ.

Το άρθρο 101 του ν. 5225/2025 σχετικά με τις αποσπάσεις για λόγους υγείας των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα, που προβλέπει ειδικά για την απόσπαση ή μετάταξη υπαλλήλου από ΟΤΑ α' και β' βαθμού, την απαίτηση για σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου για τον διορισμό οργάνου του φορέα προέλευσης.

Βιοτικο Επιπεδο και Κοινωνικη Προστασια

Πρόσβαση σε ανεκτό επίπεδο διαβίωσης και κατάλληλες συνθήκες στέγασης, σίτισης και ένδυσης

Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Η φτώχεια των ατόμων με αναπηρία, παραμένει ένα οξύ, επίμονο και πολύπλοκο φαινόμενο. Κατά τη δεκαετία 2015-2024, παρότι καταγράφεται τάση σχετικής αποκλιμάκωσης της φτώχειας στην πληθυσμό χωρίς αναπηρία (-7 μονάδες), στα άτομα με αναπηρία ο δείκτης φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού σημειώνει άνοδο (+3 μονάδες). Οι ανισότητες σε βάρος των ατόμων με αναπηρία εντείνονται και μεγάλο τμήμα αυτών, αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στα βασικά έξοδα διαβίωσης.

Τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα, αντιμετωπίζουν εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού λαμβάνει τρομακτικές διαστάσεις στις παραγωγικές ηλικίες.

Ειδικότερα, η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη χειρότερη θέση (με ελάχιστη διαφορά της τάξεως του 0,1 από την Ρουμανία) στον δείκτη κινδύνου φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία (μέτρια ή σοβαρή) και ηλικία 16-64 ετών. Ο ένας στους 2 (48,3%) πολίτες με αναπηρία στο ηλικιακό εύρος 16 έως 64 ετών, αντιμετωπίζει φτώχεια ή/και κοινωνικό αποκλεισμό.[194]

Ταυτόχρονα, παρατηρείται μια συνεχόμενη διαχρονική αύξηση του κινδύνου φτώχειας στον πληθυσμό 65 ετών και άνω, τόσο στον συνολικό πληθυσμό όσο και στα άτομα με αναπηρία ανεξαρτήτως βαθμού. Παρότι τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθούν να καταγράφουν χαμηλότερα επίπεδα σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα, η διαχρονική τάση είναι ανησυχητικά αυξητική. Το 2024, το 27,6% των ατόμων με αναπηρία ανεξαρτήτως βαθμού και το 30,2% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην ηλικία των 65+ αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή /και κοινωνικού αποκλεισμού, όταν, μια δεκαετία νωρίτερα, οι τιμές του δείκτη υπολογίζονται σε 19,5% και 22,4% αντιστοίχως.[195]

[194] Βλ. 14ο Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας
[195] *Ό.π.*

Γράφημα 5: Ποσοστό πληθυσμού (16+) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030): κατάσταση αναπηρίας και ηλικιακή ομάδα

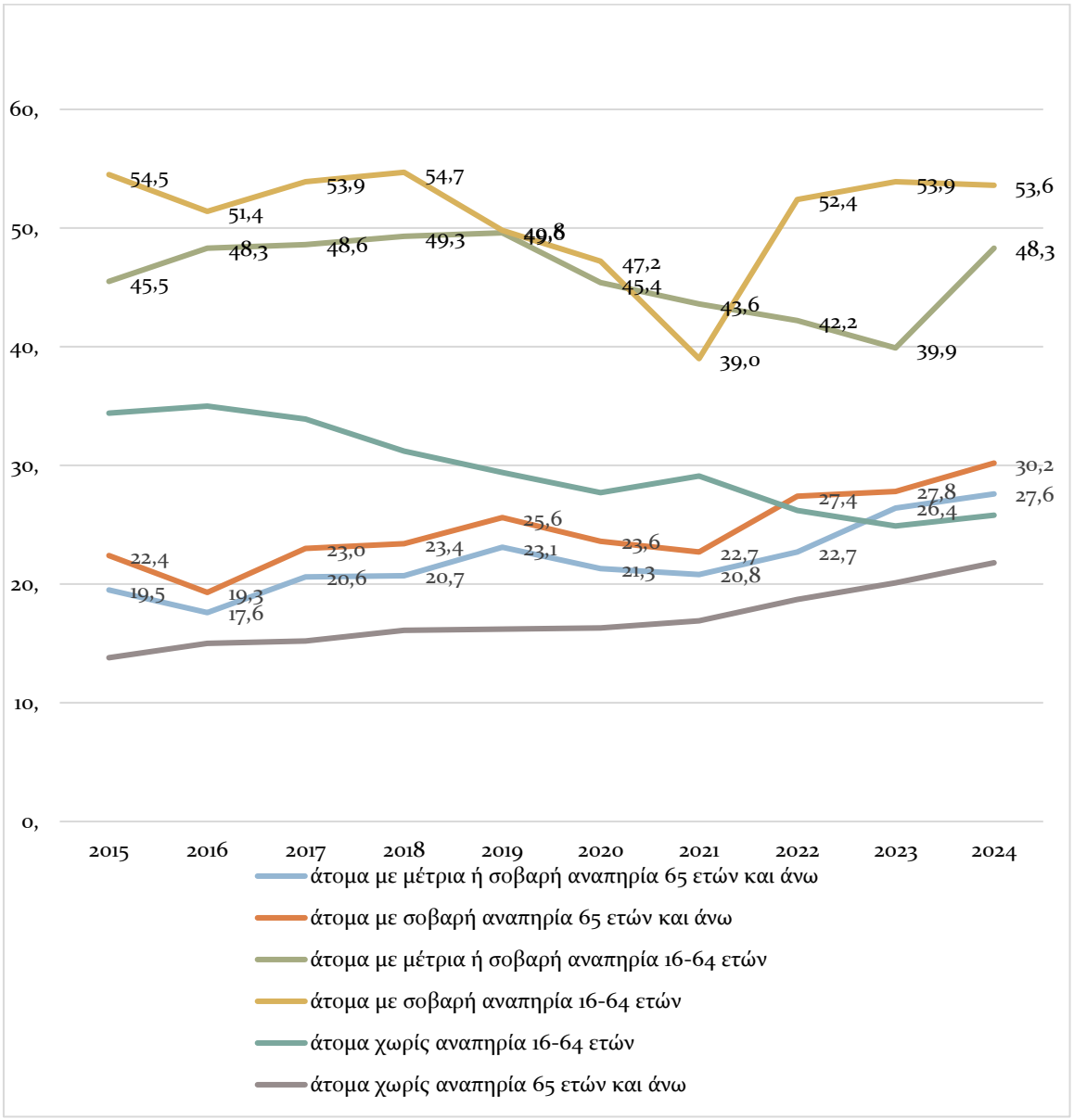

Πηγή: *Eurostat, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Ληξιπρόθεσμες (Καθυστερημένες) οφειλές (στεγαστικό δάνειο ή ενοίκιο, λογαριασμοί κοινής ωφελείας ή αγορές με δόσεις)

Ο δείκτης «ληξιπρόθεσμων οφειλών» αναφέρεται στο ποσοστό του πληθυσμού που έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές, αδυνατεί δηλαδή να εξυπηρετήσει εγκαίρως τις οικονομικές του υποχρεώσεις σχετικά με βασικά έξοδα στέγασης ή αγοράς αγαθών. Ειδικότερα, ο δείκτης μετράει το ποσοστό πληθυσμού που αναφέρει καθυστέρηση πληρωμών σχετικά με τα εξής: στεγαστικό δάνειο ή ενοίκιο, λογαριασμούς κοινής ωφέλειας, όπως ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, κ.λπ., δόσεις για αγορά αγαθών (π.χ. αυτοκινήτου, ηλεκτρικών συσκευών κ.λπ.).

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 1η θέση, αποτελώντας αρνητική εξαίρεση στη ΕΕ, με 44,5% των ατόμων με σοβαρή ή μέτρια αναπηρία να δηλώνουν ότι έχουν καθυστερήσει την πληρωμή είτε ενοικίου ή στεγαστικού δανείου, λογαριασμών κοινής ωφέλειας ή αγορών με δόσεις. Το ποσοστό είναι υπερτετραπλάσιο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (10,2%).[196]

Πίνακας 21. Καθυστερημένες οφειλές (ενυπόθηκο δάνειο ή ενοίκιο, λογαριασμοί κοινής ωφελείας ή αγορά με δόσεις)-Άτομα με αναπηρία

Χώρα	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία που έχει καθυστερημένες οφειλές
Ελλάδα	**44,5**
Σερβία	23,2
Βουλγαρία	23,0
Ρουμανία	19,4
Ισπανία	15,5
Κύπρος	15,2
Ιρλανδία	14,9
Φινλανδία	13,2
Σουηδία	12,6
Κροατία	12,2
Ουγγαρία	11,9
Γαλλία	11,3
Νορβηγία	10,8
Σλοβενία	10,4
Σλοβακία	10,3
Ευρωπαϊκή Ένωση - 27	**10,2**
Δανία	9,8
Αυστρία	9,3
Λετονία	8,3
Μάλτα	7,9
Εσθονία	7,5
Γερμανία	7,4
Βέλγιο	6,7
Λιθουανία	6,7
Ιταλία	6,4
Πορτογαλία	6,4
Πολωνία	5,8
Ολλανδία	4,6

Πηγή: Eurostat 2024

[196] *Ό.π.*

Στέγαση

Σε συνθήκη πληθωριστικής κρίσης, το υπέρογκο κόστος στέγασης αποτελεί βασική παράμετρο φτωχοποίησης του πληθυσμού. Στον δείκτη της Eurostat «Ποσοστό (%) του πληθυσμού με επιβάρυνση από το κόστος στέγασης», που υπολογίζει το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριό όπου το κόστος στέγασης αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 40% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση με σημαντική διαφορά από το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 2024, το 35,3% των ατόμων με σοβαρή ή μέτρια αναπηρία ηλικίας 16-64 ετών διαβιούν σε νοικοκυριά με κόστος στέγασης που ανέρχεται σε περισσότερο από 40% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματός τους (ΕΕ -27: 10,8%). Το ίδιο έτος, μη ικανοποιητική θέρμανση, λόγω οικονομικής αδυναμίας, αναφέρει το 30,5% των ατόμων με σοβαρή ή μέτρια αναπηρία ηλικίας 16-64 ετών.[197]

Γενικά, σύμφωνα με σειρά επίσημων δεικτών για τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών, τα άτομα με αναπηρία ζουν συχνότερα σε υποβαθμισμένες συνθήκες στέγασης και αντιμετωπίζουν συχνότερα προβλήματα που σχετίζονται με την ποιότητα της κατοικίας και του περιβάλλοντος όπου ζουν, σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό. Πρόσθετο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, είναι βέβαια η σημαντική δυσκολία που υπάρχει στην εξεύρεση προσβάσιμης κατοικίας, η οποία πολλές φορές είναι σημαντικά ακριβότερη. Ωστόσο, η στεγαστική πολιτική της Πολιτείας, δεν φαίνεται να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες της αναπηρίας.

Η αγωνία και η απόγνωση των πολλών ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους που απειλούνται με πλειστηριασμούς πρώτης κατοικίας, αποτελεί πολύ σοβαρό ζήτημα που χρήζει άμεσης πολιτικής λύσης. Για την επιτακτική ανάγκη προστασίας της πρώτης κατοικίας των ατόμων με αναπηρία και την υποχρέωση της πολιτείας να διασφαλίσει για τα άτομα με αναπηρία το ζωτικό δικαίωμα στη στέγαση, η ΕΣΑμεΑ απευθύνθηκε πολλές φορές κατά το 2025 στην κυβέρνηση και στον Πρωθυπουργό.

Καθημερινά, η ΕΣΑμεΑ λαμβάνει γνώση για τον προγραμματισμό αλλά και την υλοποίηση πλειστηριασμών κατοικιών, που είτε ανήκουν σε άτομα με αναπηρία είτε κατοικούνται από άτομα με αναπηρία, και προβαίνει και σε σχετικές παρεμβάσεις όταν της ζητηθεί. Με επείγουσα παρέμβαση της, η ΕΣΑμεΑ ζήτησε από τον Υπουργό Οικονομικών την άμεση δρομολόγηση των απαιτούμενων ενεργειών προκειμένου να ανασταλεί άμεσα ο πλειστηριασμός α' κατοικίας ατόμου με αναπηρία (Κ.Χ.Τ.), που ήρθε σε επαφή με την υπηρεσία της ΕΣΑμεΑ «Διεκδικούμε Μαζί», καθώς και να ρυθμιστεί η οφειλή του σε δόσεις με βάση το μηνιαίο εισόδημά του.[198]

ΕΣΑμεΑ:
Προτάσεις σχετικά με τη διεύρυνση των εισοδηματιών ορίων για ένταξη στον εξωδικαστικό μηχανισμό των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους
περισσότερα

Με την ανακοίνωση της 5ης Φεβρουαρίου 2025 του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών διπλασιάζονται τα γενικά εισοδηματικά όρια στον υποχρεωτικό εξωδικαστικό μηχανισμό και γίνεται αναφορά για «Ένταξη ατόμων με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% στην κατηγορία των ευάλωτων οφειλετών με αυξημένα όρια στα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια». Η ΕΣΑμεΑ, κατέθεσε προτάσεις προς τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών σχετικά με τη περαιτέρω διεύρυνση των εισοδηματιών ορίων για ένταξη

[197] Βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dhc140__custom_20123326/default/table

[198] ΕΣΑμεΑ (2025, 6 Μαρτίου). Επείγουσα παρέμβαση για την αναστολή πλειστηριασμού α΄ κατοικίας ατόμου με αναπηρία. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/epeigoysa-parembash-gia-thn-anastolh-pleisthriasmoy-a-katoikias-atomoy-me-anaphria

στον εξωδικαστικό μηχανισμό των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, καθώς αντιμετωπίζουν και το πρόσθετο κόστος που πηγάζει από την αναπηρία ή την χρόνια πάθησή τους, όπως είχε προβλεφθεί στην ΚΥΑ Αριθμ. 106723 ΕΞ 2024, ΦΕΚ Β' 4337/24.07.2024. Παράλληλα η ΕΣΑμεΑ ζήτησε να συμπεριληφθούν στην κατηγορία των ευάλωτων οφειλετών του άρθρου 225 ν. 4738/2020 (Α' 308), τα άτομα με αναπηρία 50% και άνω καθώς οι οικογένειες που έχουν μέλος με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση με ποσοστό 50% και άνω.

ΕΣΑμεΑ: Διαμαρτυρίες για το «Σπίτι μου ΙΙ» από άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις *περισσότερα*

Κατά το 2025, η ΕΣΑμεΑ διεκδίκησε να ληφθούν υπόψη οι ειδικές συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία στα προγράμματα στεγαστικής πολιτικής, όπως το «Σπίτι μου ΙΙ» που υλοποιείται αυτό το διάστημα. Το «Σπίτι μου ΙΙ», δεν έχει διακριτά αυξημένα εισοδηματικά όρια για άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και μέλη των οικογενειών τους, ούτε αυξημένη επιδότηση των τόκων, όπως συμβαίνει για τρίτεκνους ή πολύτεκνους. Η ΕΣΑμεΑ με επείγουσα επιστολή της προς τους αρμόδιους υπουργούς, ζήτησε την τροποποίηση των κριτηρίων αξιολόγησης επιλεξιμότητας για το πρόγραμμα, ζητώντας να ληφθεί υπόψη το δυσβάστακτο πρόσθετο κόστος διαβίωσής τους.

Επιστροφή ενοικίου

Με το άρθρο 70 του ν.5217/2025 θεσμοθετήθηκε η επιδότηση με τη μορφή επιστροφής ποσού ενοικίου φυσικών προσώπων που είναι μισθωτές κύριας ή φοιτητικής κατοικίας. Στο άρθρο αυτό διαπιστώνεται ότι δεν προβλέπεται ειδική μέριμνα, στην επιδότηση με τη μορφή επιστροφής ποσού ενοικίου, για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουν να αντιμετωπίσουν επιπροσθέτως το δυσβάστακτο πρόσθετο κόστος που απαιτείται για την κάλυψη των αναγκών που πηγάζουν από την αναπηρία τους.

ν. 5229/2025 για την κοινωνική στέγαση

Τον Σεπτέμβριο του 2025 ψηφίστηκε ο ν. 5229/2025 με τίτλο «Κοινωνική Αντιπαροχή, Κοινωνική Μίσθωση, Τριτεκνική Ιδιότητα και άλλες διατάξεις»[199]. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν.5229/2025, οι δικαιούχοι μισθωτές σε κοινωνικές κατοικίες επιλέγονται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) με βάση κοινωνικά κριτήρια, στα οποία περιλαμβάνονται, ιδίως, το εισόδημα, η περιουσιακή και οικογενειακή κατάσταση και η ηλικία των τέκνων των δικαιούχων. Ωστόσο, στη εν λόγω διάταξη, απουσιάζει ρητή και διακριτή αναφορά στην αναπηρία όπως ζήτησε η ΕΣΑμεΑ κατά τη διαβούλευση του νομοσχεδίου. Οι κρίσιμες λεπτομέρειες για τη εφαρμογή του νόμου στην πράξη, αναμένεται να καθοριστούν με την εφαρμοστική διάταξη του νόμου και την έκδοση σχετικής ΚΥΑ.

Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο (ΥΠΕΝ/ΥΠΡΓ/892/152 (ΦΕΚ 242Β'/1.2.2018)

Καθημερινές διαμαρτυρίες, δεχόταν η ΕΣΑμεΑ το 2025 σχετικά με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις ένταξης στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο (ΚΟΤ) για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειες τους. Βασική προβληματική στις προϋποθέσεις ένταξης είναι ότι τα οικονομικά στοιχεία των

[199] Η Κοινωνική Αντιπαροχή είναι ένας τρόπος συνεργασίας του κράτους με ιδιώτες, όπου ο ιδιώτης, με δική του οικονομική επιβάρυνση χτίζει ή ανακαινίζει αναξιοποίητα δημόσια κτίρια και οικόπεδα που μέχρι σήμερα έμεναν ανεκμετάλλευτα. Από τα νέα σπίτια/ διαμερίσματα που θα προκύψουν, τουλάχιστον το 30% μένει στο Δημόσιο και θα παραχωρούνται με χαμηλό ενοίκιο σε νέους, οικογένειες και ευάλωτα νοικοκυριά.

αιτούντων αφορούν το προηγούμενο φορολογικό έτος, και συνεπώς, δεν ανταποκρίνονται στην τρέχουσα οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών. Άλλα ζητήματα που έχει αναδείξει η ΕΣΑμεΑ, δεδομένης της πρωτοφανούς ακρίβειας που επιβαρύνει τα νοικοκυριά, είναι η ανάγκη να αυξηθούν τα προβλεπόμενα όρια της τετραμηνιαίας (120 ημερών) κατανάλωσης (kWh), η διεύρυνση της συνολικής φορολογητέας αξίας της ακίνητης περιουσίας των υποψήφιων δικαιούχων, καθώς και για τις περιπτώσεις που υπάρχει υπέρβαση των ορίων κατανάλωσης, να υπολογίζεται ως κανονική χρέωση μόνο η υπερβάλλουσα κατανάλωση και όχι η συνολική.

Κοινωνική Προστασία στην Ελλάδα

Το 2024, η Ελλάδα καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή στον δείκτη «Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εξαιρουμένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας» που υπολογίστηκε σε 16,6, όταν σε επίπεδο Ε.Ε. των 27 καταγράφεται τιμή υπερδιπλάσια, που ανέρχεται σε 34,4.

Μετρώντας την επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων (συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων) ειδικότερα στη μείωση της φτώχειας των ατόμων με μέτρια και σοβαρή αναπηρία 16-64 ετών, το 2024 η Ελλάδα έρχεται και πάλι στη τελευταία θέση, καταγράφοντας τη χειρότερη επίδοση στον συγκεκριμένο δείκτη. Ειδικότερα, μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το ποσοστό φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία 16-64 ετών μειώνεται μόλις κατά 5,3 μονάδες, καταλήγοντας να είναι ένα από τα δύο υψηλότερα στην Ευρώπη (Ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού: Ελλάδα: 48,3% | Ρουμανία: 48,4%).[200]

[200] Βλ. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2025). Το τετράπτυχο της περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα: Φτώχεια, εργασιακός αποκλεισμός, ελλειμματική κοινωνική προστασία, υγεία από την τσέπη των νοικοκυριών. *Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης*, τεύχος 2.

Γράφημα 6: Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων (συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας των ατόμων με μέτρια και σοβαρή αναπηρία 16-64 ετών (2024)

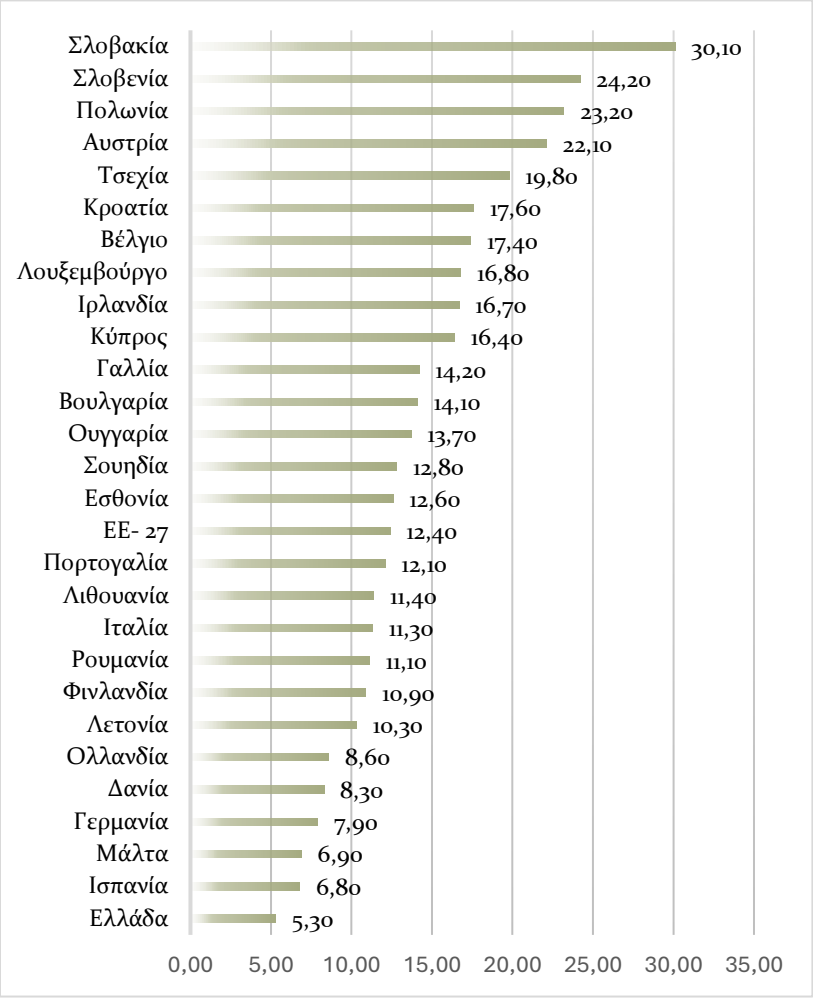

Πηγή: Eurostat (2024) / Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-ΕΣΑμεΑ

Πρόσβαση σε οικονομικές ενισχύσεις για την κάλυψη του πρόσθετου κόστους τους αναπηρίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης πολιτικών ατόμων με αναπηρία του ΥΚΟΙΣΟ, ο αριθμός των δικαιούχων που λαμβάνουν οικονομικές ενισχύσεις για την αναπηρία υπολογίζεται το 2025 σε 205.312 άτομα, με την πλειονότητα αυτών να αφορά σε επιδοματούχους βαριάς αναπηρίας (106.895).

Κατά την πενταετία 2021-2025 καταγράφεται αύξηση των επιδοματούχων αναπηρίας, σε όλες τις κατηγορίες αναπηρίας/επιδομάτων, με εξαίρεση τη Νόσο του Χάνσεν. Μεγάλη αύξηση καταγράφεται στα επιδόματα λόγω «Παραπληγίας/Τετραπληγίας/Ακρωτηριασμού» (46%) καθώς και στην κατηγορία της Κώφωσης/Βαρηκοΐας (+34%).

Πίνακας 22. Πλήθος δικαιούχων που λαμβάνουν οικονομικές ενισχύσεις λόγω αναπηρίας ανά κατηγορία οικονομικής ενίσχυσης

Επίδομα	2025	2024	2023	2022	2021	Μεταβολή 2021-25
Διατροφικό επιδομα νεφροπαθών	20.930	20.941	20.436	19.834	19.401	1.529
Επίδομα κίνησης	12.905	12.936	12.985	12.566	12.499	406
Οπτική αναπηρία	17.474	17.470	16.745	15.959	16.213	1.261
Βαριά αναπηρία	106.895	106.761	100.739	95.995	95.982	10.913
Σοβαρή & Βαριά νοητική αναπηρία	18.105	18.069	17.522	16.877	16.790	1.315
Εγκεφαλική παράλυση	271	273	256	246	220	51
Νόσος του Χάνσεν	131	132	148	158	173	-42
Αιματολογικά	13.033	13.040	12.705	12.380	12.278	755
Κώφωση/Βαρηκοΐα	6.359	6.290	5.658	5.060	4.753	1.606
Παραπληγία/ Τετραπληγία/Ακρωτηριασμός	9.209	9.172	8.109	6.933	6.302	2.907
Σύνολο	**205.312**	**205.084**	**195.303**	**186.008**	**184.611**	**20.701**

Πηγή: *Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, Ιούλιος 2025*

Ωστόσο, δεδομένης της πρωτοφανούς αύξησης του κόστους ζωής τα τελευταία χρόνια, τα αναπηρικά επιδόματα και οι συντάξεις, που παραμένουν αμφότερα σε πολύ χαμηλά επίπεδα, δεν επαρκούν για να ανταποκριθούν στις αυξημένες οικονομικές απαιτήσεις της καθημερινότητας, με αποτέλεσμα την φτωχοποίηση και περιθωριοποίηση όλων και περισσότερων ατόμων με αναπηρία.

Η ΕΣΑμεΑ, με σειρά παρεμβάσεων καθ' όλη τη διάρκεια του 2025, διεκδίκησε την αναπροσαρμογή των αναπηρικών επιδομάτων προκειμένου να διασφαλίσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, με την καθιέρωση μηχανισμού αυτόματης προσαρμογής, συνδεδεμένου με την ετήσια αύξηση του κατώτατου μισθού.

Διάκριση σε βάρος των δικαιούχων του εξωιδρυματικού επιδόματος των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 42 του ν. 1140/1981 και του επιδόματος απολύτου αναπηρίας

Με το άρθρο 95 του ν. 5043/2023, πραγματοποιήθηκε αύξηση 8% των επιδομάτων που χορηγούνται σε άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις από τον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e–ΕΦΚΑ) και τον ΟΠΕΚΑ από 1η Μάϊου 2023. Η παραπάνω αύξηση ωστόσο, δεν έχει ακόμα καλύψει όλα τα άτομα που λαμβάνουν επίδομα λόγω αναπηρίας. Ειδικότερα, εκτός του ευνοϊκού μέτρου έχουν μείνει οι εργαζόμενοι με αναπηρία που υπηρετούν σε ΝΠΔΔ και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδίοικησης (ΟΤΑ) και λαμβάνουν το εξωιδρυματικό επίδομα από το Φορέα στον οποίο υπηρετούν, καθώς και οι συνταξιούχοι λόγω αναπηρίας που λαμβάνουν το επίδομα απόλυτης αναπηρίας από τον e-ΕΦΚΑ.

Σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, το καταβαλλόμενο ποσό του εξωιδρυματικού επιδόματος των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 42 του ν. 1140/1981, καθώς και το ανώτατο ποσό προσαύξησης της σύνταξης των συνταξιούχων ασφαλιστικών οργανισμών αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης λόγω απολύτου αναπηρίας,

υπολογίζονται με το ποσό που αντιστοιχεί στο ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη της 31.12.2011. Η προαναφερόμενη διάταξη είχε προβλεφθεί από τον νομοθέτη το 2012, για την προστασία του εξωιδρυματικού επιδόματος και του επιδόματος απολύτου αναπηρίας από τη μείωση του κατώτατου μισθού που επέφεραν στη συνέχεια οι μνημονιακές πολιτικές. Σήμερα όμως που ο κατώτατος μισθός αυξάνεται, τα προαναφερόμενα επιδόματα παραμένουν στάσιμα στο ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη που ίσχυε το 2011, γεγονός που αποτελεί αδικία για τη συγκεκριμένη κατηγορία πολιτών. Κρίνεται λοιπόν επιβεβλημένη η κατάργηση της παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012.

Επέκταση του επιδόματος κώφωσης (395 ευρώ) σε όλους τους κωφούς ανεξαρτήτως ηλικίας.

Τον Απρίλιο του 2025 επιτευχθεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ένταξης και ισότιμης συμμετοχής των κωφών και βαρήκοων ατόμων στην κοινωνία. Ειδικότερα, στις 30 Απριλίου 2025 εκδόθηκε το υπ' αρ. 2086/Β'/2025 ΦΕΚ, το οποίο θεσμοθετεί την κατάργηση των ηλικιακών περιορισμών για τη χορήγηση του επιδόματος κώφωσης – βαρηκοΐας και την εφ' όρου ζωής παροχή του σε όλα τα κωφά και βαρήκοα άτομα, με ποσοστό αναπηρίας από 67% και άνω, ανεξαρτήτως ηλικίας. Πρόκειται για μια απόφαση που άρει μια σοβαρή αδικία που υπήρχε σε βάρος των κωφών και βαρήκοων Ελλήνων πολιτών.

Πρόσβαση σε οικονομικές ενισχύσεις μείωσης της φτώχειας

Ετήσια οικονομική ενίσχυση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων ύψους 250 ευρώ

Κατά το 2025, με το άρθρο 72 του ν. 5217/2025 θεσμοθετήθηκε η ετήσια οικονομική ενίσχυση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων ύψους 250 ευρώ. Μετά από τις στοχευμένες παρεμβάσεις της ΕΣΑμεΑ επιτεύχθηκε η συμπερίληψη περισσότερων κατηγοριών ατόμων με αναπηρία στους δικαιούχους με την ετήσια οικονομική ενίσχυση να καταβάλλεται πλέον και στους συνταξιούχους αναπηρίας κάτω των 65 ετών, σε δικαιούχους του επιδόματος απόλυτης αναπηρίας και σε δικαιούχους εξωιδρυματικού επιδόματος των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ.

Τριτεκνική Ιδιότητα παιδιών με αναπηρία

Με τον ν. 5229/2025, οι γονείς τριών τέκνων αποκτούν ισοβιότητα, κάτι που θεσμοθετείται για πρώτη φορά, αναγνωρίζοντας ότι παραμένουν τρίτεκνοι για πάντα. Παράλληλα, δημιουργείται το επίσημο Πιστοποιητικό Τριτεκνίας, το οποίο εκδίδεται αυτόματα και ηλεκτρονικά μέσω gov.gr, χωρίς γραφειοκρατία. Την τριτεκνική ιδιότητα τους διατηρούν πλέον ισόβια και τα παιδιά με αναπηρία από 67% και άνω, καθώς και όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

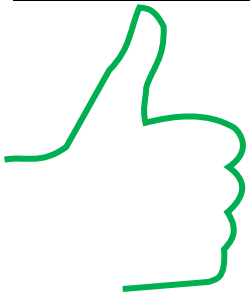

Η επέκταση του επιδόματος κώφωσης σε όλα τα άτομα με κώφωση ανεξαρτήτως ηλικίας.

Η συμπερίληψη περισσότερων κατηγοριών ατόμων με αναπηρία στους δικαιούχους της ετήσια οικονομική ενίσχυση ύψους 250 ευρώ.

Η ισόβια διατήρηση της τριτεκνικής ιδιότητας για παιδιά με αναπηρία 67% σύμφωνα με τον ν. 5229/2025.

Ο εξαιρετικά υψηλός κίνδυνος φτώχειας, με τον έναν στους δύο πολίτες με αναπηρία 16-64 ετών να αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και η περιορισμένη επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας των ατόμων με αναπηρία.

Η διαχρονική επιδείνωση της φτώχειας και του αποκλεισμού στα άτομα με αναπηρία από 65 ετών και άνω.

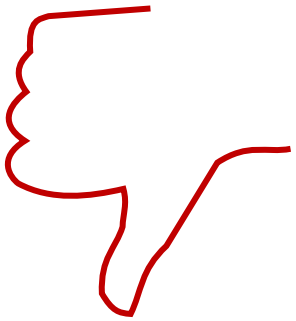

Το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ατόμων με αναπηρία και ληξιπρόθεσμες οφειλές που είναι υπερτετραπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ (10,2%).

Το υπέρογκο κόστος στέγασης και το υψηλό ποσοστό του πληθυσμού με αναπηρία και υπερβολική επιβάρυνση από το στεγαστικό κόστος που είναι το υψηλότερο στην ΕΕ των 27.

Η μη πρόβλεψη ειδικών κριτηρίων για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία σε στεγαστικά προγράμματα όπως το «Σπίτι μου ΙΙ», η «Επιστροφή Ενοικίου», αλλά και ο ν. 5229/2025 για την κοινωνική κατοικία, ώστε να λαμβάνεται υπόψη το πρόσθετο κόστος διαβίωσης που συνεπάγεται η αναπηρία.

Το υφιστάμενο πλαίσιο (παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012) που δεν επιτρέπει στους εργαζόμενους με αναπηρία που υπηρετούν σε ΝΠΔΔ και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και λαμβάνουν το εξωιδρυματικό επίδομα από το Φορέα στον οποίο υπηρετούν, καθώς και στους συνταξιούχους που λαμβάνουν το επίδομα απόλυτης αναπηρίας από τον e-ΕΦΚΑ, να επωφεληθούν από τις τρέχουσες αυξήσεις στα αναπηρικά επιδόματα.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Καθολικό δικαίωμα ψήφου σε ίση βάση και χωρίς καμία διάκριση λόγω αναπηρίας

Το δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή όλων των Ελληνίδων και Ελλήνων πολιτών -με ή χωρίς αναπηρία- κατοχυρώνεται και προστατεύεται μέσω εθνικών και διεθνών[201] νομικών εργαλείων. Ωστόσο, οι πολίτες με νοητική ή/και ψυχοκοινωνική αναπηρία που βρίσκονται σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης, σύμφωνα με τις παρ. 3 του Άρθρου 51 και παρ. 1 του Άρθρου 55 του Συντάγματος της Χώρας,[202] στερούνται το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.[203]

Εκτός από τα εμπόδια που θέτει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην άσκηση του δικαιώματος πολιτικής συμμετοχής τόσο στο φυσικό όσο και στο ψηφιακό περιβάλλον. Παραδείγματος χάρη, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια λόγω: έλλειψης προσβασιμότητας των εκλογικών κέντρων/τμημάτων, μη προσβάσιμου εκλογικού υλικού, ή/και πρόσβασης στην πληροφορία σχετικά με τις εκλογές. Επίσης, ένα άλλο εμπόδιο αποτελεί η έλλειψη μέτρων για το πώς οι πολίτες -με ή χωρίς αναπηρία- θα ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα σε περίπτωση προσωρινής νοσηλείας λόγω ασθένειας ή διαβίωσης σε ιδρύματα κλειστής φροντίδας και περίθαλψης.

Προσβασιμότητα της εκλογικής διαδικασίας

Από το 2023 και έπειτα έχουν σημειωθεί σημαντικές νομοθετικές παρεμβάσεις με στόχο τη διευκόλυνση της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα, με τον ν. 5043/2023 θεσπίστηκαν μέτρα όπως η δημιουργία χώρων υποδοχής και υποστήριξης στα εκλογικά τμήματα, η δυνατότητα παροχής διευκόλυνσης κατά τη ψηφοφορία με ευθύνη του δικαστικού αντιπροσώπου, η παρουσία συνοδού τους/της εκλογέα με αναπηρία στον χώρο ψηφοφορίας μαζί και με τον δικαστικό αντιπρόσωπο, καθώς και η δυνατότητα εισόδου σκύλων βοήθειας στα εκλογικά τμήματα.

Επιπλέον, με τον ν. 5083/2024 θεσπίστηκε η επιστολική ψήφος -η οποία προς το παρόν εφαρμόζεται μόνο στις ευρωεκλογές και στα δημοψηφίσματα- συνιστώντας μια σημαντική εξέλιξη, καθώς διευρύνει τη δυνατότητα συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία πολιτών που αντιμετωπίζουν

---

[201] Όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των ΗΕ (Άρθρο 21), το Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Άρθρο 25), η Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (Άρθρο 29) η Σύμβαση των ΗΕ για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (Άρθρο 8), η Σύμβαση των ΗΕ για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (Άρθρο 5), η Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Άρθρο 12), ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (Άρθρο 15).

[202] Σχετικά με το θεσμό της δικαστικής συμπαράστασης, βλ. άρθρο 1666-1667 του Αστικού Κώδικα (Προεδρικό Διάταγμα 456/1984, ΦΕΚ Α' 164/24.10.1984).

[203] Βλ. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ (2019). «Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή;...Όχι για όλους...». Εμπόδια για τα άτομα με αναπηρία-Προκλήσεις για τη Δημοκρατία. Κείμενο Πολιτικής. Διαθέσιμο στο: https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/51/keimena-politikhs-dikaioma-stin-politiki-symmetoxi. Η στέρηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι από τα άτομα με αναπηρία, ιδίως των ατόμων νοητική και ψυχοκοινωνική αναπηρία, λόγω των καθεστώτων της δικαστικής συμπαράστασης είναι ένα σημαντικό πρόβλημα/εμπόδιο το οποίο δεν εντοπίζεται μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, για το τι ισχύει σε άλλες χώρες της Ευρώπης ως προς το δικαίωμα της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία βλ. EDF (2022). Human Rights Report on Political Participation of Persons with Disabilities. European Human Rights Report – Issue 6, Διαθέσιμο στο: https://www.edf-feph.org/content/uploads/2022/10/edf_hr_report_issue_6_2022_accessible.pdf

εμπόδια πρόσβασης ή μετακίνησης, παρά την πρόθεση τους να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα. Σύμφωνα με την ΕΣΑμεΑ, η οποία συμμετείχε ενεργά στη διαβούλευση του σχετικού σχεδίου νόμου, η επιστολική ψήφος δεν πρέπει να υποκαταστήσει την ανάγκη για καθολική προσβασιμότητα των εκλογικών κέντρων και τμημάτων. Αντίθετα, απαιτείται η παράλληλη ενίσχυση των υποδομών και των μέτρων προσβασιμότητας ώστε τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα ισότιμα όπως και οι πολίτες χωρίς αναπηρία.

Μητρώο καταστημάτων ψηφοφορίας και εκλογικών τμημάτων

Στον ν. 5083/2024 προβλέπεται επίσης η δημιουργία *Μητρώου καταστημάτων ψηφοφορίας και εκλογικών τμημάτων*. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 31, «[τα] εκλογικά τμήματα ορίζονται κατά προτεραιότητα χώροι οι οποίοι είναι προσβάσιμοι από άτομα με αναπηρία». Ο σκοπός του Μητρώου είναι η καταγραφή όλων εκείνων των χώρων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εκλογικά τμήματα σε οποιαδήποτε εκλογική διαδικασία, καθώς και η αποτύπωση του βαθμού προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου. Η ευθύνη για την υποβολή και επικαιροποίηση των σχετικών στοιχείων στο Μητρώο ανατίθεται στους οικείους δήμους (παρ. 4).

Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στην πληροφορία

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην άσκηση του δικαιώματός τους στην πολιτική συμμετοχή δεν περιορίζονται μόνο στην προσβασιμότητα του φυσικού/δομημένου περιβάλλοντος, αλλά επεκτείνονται και στην έλλειψη προσβάσιμης πληροφόρησης και ισότιμης συμμετοχής στον προεκλογικό διάλογο. Πιο συγκεκριμένα, το σχετικό ενημερωτικό και προεκλογικό υλικό, καθώς και οι δημόσιες παρεμβάσεις, δεν παρέχονται πάντοτε σε προσβασιμές μορφές, όπως απλή γλώσσα, κώδικα Braille, ή διερμηνεία στην ελληνική νοηματική γλώσσα. Σημαντική εξέλιξη προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της προσβασιμότητας αποτέλεσε το άρθρο 32 του ν. 5083/2024, σύμφωνα με το οποίο τα προεκλογικά μηνύματα και οι συνεντεύξεις των πολιτικών αρχηγών πρέπει να συνοδεύονται είτε από διερμηνεία στην ελληνική νοηματική γλώσσα είτε από υποτιτλισμό. Σε διαφορετική περίπτωση, δεν επιτρέπεται η μετάδοσή τους και προβλέπεται η επιβολή σχετικών κυρώσεων.

Προσβασιμότητα ψηφιακών περιβαλλόντων

Ως προς το ψηφιακό περιβάλλον και την πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές και την εκλογική διαδικασία, εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικά εμπόδια, καθώς πολλές ιστοσελίδες που συνδέονται άμεσα με την ενεργή συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή της χώρας δεν είναι πλήρως προσβάσιμες. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η ιστοσελίδα του OpenGov, μέσω της οποίας, μεταξύ άλλων, πραγματοποιείται η πλειονότητα των δημόσιων ηλεκτρονικών διαβουλεύσεων για σχέδια νόμων και στρατηγικά κείμενα. Ωστόσο, η πλατφόρμα δεν είναι πλήρως προσβάσιμη για τα άτομα με αναπηρία, δυσχεραίνοντας, συνεπώς, την ουσιαστική συμμετοχή τους στις διαδικασίες διαβούλευσης και στην έκφραση γνώμης.

Δικαίωμα του εκλέγεσθαι σε όλα τα δημόσια αξιώματα και υποστήριξη στην άσκηση καθηκόντων

Συμβολή σε επερχόμενη θεματική έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή

Η ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή, και ιδίως τα εμπόδια που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ως προς την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι και την ανάληψη δημόσιων αξιωμάτων, αποτελεί το αντικείμενο της επόμενης θεματικής έκθεσης της *Ειδικής Εισηγήτριας των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*, Heba Hagrass, η οποία πρόκειται να παρουσιαστεί στο Συμβούλιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τον Μάρτιο του 2026. Στο πλαίσιο αυτό, τον Οκτώβριο του 2025, η Ειδική Εισηγήτρια απηύθυνε ανοικτή πρόσκληση υποβολής συνεισφορών για τη συγκέντρωση στοιχείων που θα αξιοποιηθούν κατά την εκπόνηση της έκθεσης. Στη διαδικασία αυτή συμμετείχε ενεργά και η ΕΣΑμεΑ, αποστέλλοντας στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στην Ελλάδα. Στη συνεισφορά της, η ΕΣΑμεΑ ανέδειξε τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ως προς τη συμμετοχή τους στην πολιτική ζωή, όπως οι νομικοί περιορισμοί που αποκλείουν ορισμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, ιδίως τα άτομα που τελούν υπό καθεστώς πλήρους δικαστικής συμπαράσταση, από το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, η έλλειψη επίσημων στοιχείων σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στα κοινά, καθώς και τα οικονομικά, κοινωνικά και εμπόδια προσβασιμότητας που περιορίζουν την ουσιαστική συμμετοχής τους στην πολιτική ζωή της χώρας. Τέλος, επισημάνθηκε η χαμηλή εκπροσώπηση των ατόμων με αναπηρία στα κοινά, ιδιαίτερα των γυναικών με αναπηρία στα κοινά, καθώς και η ανάγκη υιοθέτησης στοχευμένων πολιτικών ενδυνάμωσης και άρσης των διακρίσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή τους στην πολιτική ζωή της χώρας.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

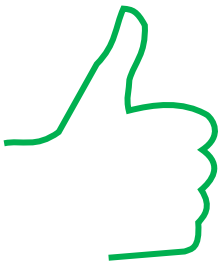

Η συγκρότηση του μητρώου καταστημάτων ψηφοφορίας και εκλογικών τμημάτων.

Η πρόβλεψη διευκολύνσεων προς τα άτομα με αναπηρία κατά την παρακολούθηση του προεκλογικού διαλόγου.

Η εκπόνηση της θεματική έκθεση της *Ειδικής Εισηγήτριας των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή.

Η στέρηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι για τα άτομα με αναπηρία που βρίσκονται σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης.

Η έλλειψη στοχευμένων πολιτικών ενδυνάμωσης και άρσης των διακρίσεων που περιορίζουν την ουσιαστική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή.

Η έλλειψη επίσημων δεδομένων αναφορικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στα κοινά.

Η χαμηλή εκπροσώπηση, ιδίως των γυναικών με αναπηρία, στην πολιτική ζωή.

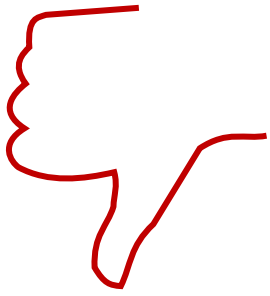

Συμμετοχη στον Πολιτισμο, στον Αθλητισμο και την Ψυχαγωγια

Συμμετοχή σε ίση βάση με τους άλλους στην πολιτιστική ζωή, σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες, σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και σε αθλητικές δραστηριότητες

Προγράμματα επιχορηγήσεων του Υπουργείο Πολιτισμού

Το Υπουργείο Πολιτισμού υλοποιεί σε ετήσια βάση προγράμματα επιχορήγησης με στόχο την προώθηση της καθολικής προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό, ενισχύοντας δράσεις που συμβάλλουν στην προάσπιση των δικαιωμάτων τους, στην άρση των διακρίσεων και στην ισότιμη συμμετοχή τους στον πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα.[204] Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Πολιτισμού, από την έναρξη του προγράμματος το 2020 έως και το 2025, καταγράφεται σημαντική αύξηση της συμμετοχής.[205] Ειδικότερα, το 2020 υποβλήθηκαν 28 προτάσεις, εκ των οποίων εγκρίθηκαν οι 22, ενώ το 2025 οι προτάσεις ανήλθαν σε 59, από τις οποίες εγκρίθηκαν οι 54.[206] Συνεπώς, παρατηρείται σημαντική αύξηση τόσο στον αριθμό των προτάσεων, της τάξεως του 111%, όσο και στον αριθμό των εγκρίσεων, της τάξεως του 145%.[207] Αύξηση σημειώνεται και στον προϋπολογισμό του προγράμματος, ο οποίος από 217.171 ευρώ το 2020 ανήλθε σε 350.000 ευρώ το 2025, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξεως του 61%.[208] Ως προς την κατανομή των επιχορηγήσεων ανά περιφέρεια την τριετία 2023-2025, η πλειονότητα αυτών είχαν δοθεί στην Περιφέρεια Αττικής, με τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Κρήτης να ακολουθούν.[209] Αντίθετα στις Περιφέρειες Ηπείρου και Βορείου Αιγαίου δεν καταγράφηκε χορήγηση επιχορηγήσεων κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.[210]

Σε ό,τι αφορά την πρόσκληση του 2025, υποβλήθηκαν συνολικά 59 προτάσεις από φορείς που εκπροσωπούν διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας. Πιο συγκεκριμένα, πέντε (5) προτάσεις προήλθαν από φορείς κινητικής αναπηρίας, επτά (7) από φορείς αναπηρίας όρασης, τρεις (3) από φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα του συνδρόμου down, έξι (6) από φορείς αναπτυξιακής αναπηρίας (αυτισμός), μία (1) από φορέα αναπηρίας ακοής, τρεις (3) από φορείς ψυχικής αναπηρίας, δύο (2) από φορείς νοητικής αναπηρίας, και 32 από φορείς που εκπροσωπούν πολλαπλές κατηγορίες αναπηρίας.[211] Η αξιολόγηση των προτάσεων πραγματοποιείται από γνωμοδοτική επιτροπή που συγκροτείται από το Υπουργείο Πολιτισμού, στην οποία συμμετέχει εκπρόσωπος της ΕΣΑμεΑ.

Για το έτος 2026, το Υπουργείο Πολιτισμού δημοσίευσε νέα πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την επιχορήγηση δράσεων και προγραμμάτων που προωθούν την καθολική

[204] Βλ. σ. 152 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2021.*
[205] Τσιλιμπέρδη, Μ (2025). Καθολική προσβασιμότητα στον σύγχρονο πολιτισμό: Το πρόγραμμα επιχορηγήσεων του ΥΠΠΟ και οι καλές πρακτικές. Παρουσίαση στην εκδήλωση του AccessibleEU Κάνοντας τον Πολιτισμό πιο προσβάσιμο και συμπεριληπτικό για τα άτομα με αναπηρία. Αθήνα, 11 Ιουλίου 2025.
[206] *Ό.π.*
[207] *Ό.π.*
[208] *Ό.π.*
[209] Το συνολικό πόσο των επιχορηγήσεων που έχει δοθεί στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται σε 570.000 ευρώ, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 183.000 και στην Περιφέρεια Κρήτης σε 45.000. Πηγή: Τσιλιμπέρδη, 2025.
[210] Τσιλιμπέρδη, 2025.
[211] *Ό.π.*

προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό. Η περίοδος υποβολής προτάσεων είναι από την 1η Δεκεμβρίου 2025 και τη 2α Φεβρουαρίου 2026.[212]

Εφαρμογή Sign Guide και απτική διαδρομή για άτομα με αναπηρία ακοής και όρασης στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Τον Σεπτέμβριο του 2025, τα Υπουργεία Πολιτισμού και Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας παρουσίασαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης μία νέα εφαρμογή ψηφιακού ξεναγού και μία απτική διαδρομή, με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό, ιδίως των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες.[213] Συγκεκριμένα, η εφαρμογή *Sign Guide* απευθύνεται σε κωφούς-βαρήκοους επισκέπτες, παρέχοντας ξενάγηση στην ελληνική νοηματική γλώσσα. Παράλληλα, για τους επισκέπτες με αναπηρία όρασης διαμορφώθηκε ειδική απτική διαδρομή εντός του μουσείου, μέσω της οποίας παρέχεται η δυνατότητα απτικής επαφής σε αρχαιολογικά εκθέματα, σε συνδυασμό με ηχητική περιγραφή του περιεχομένου τους.[214]

Ισότιμη πρόσβαση σε τουριστικές υπηρεσίες

Έκδοση Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων για τον Προσβάσιμο Τουριστικό Προορισμό και το Σήμα Προσβάσιμης Τουριστικής Επιχείρησης

Τον Μάρτιο του 2025 εκδόθηκαν δύο ΚΥΑ σχετικά με την προώθηση του προσβάσιμου τουρισμού στην Ελλάδα. Η πρώτη ΚΥΑ «Προσβάσιμος Τουριστικός Προορισμός» αφορά την ενίσχυση της προσβασιμότητας στον τουριστικό τομέα, με διττό στόχο: την κοινωνική συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία και τη συνολική αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.[215] Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΚΥΑ, προωθούνται παρεμβάσεις σε υποδομές, υπηρεσίες και τουριστικές επιχειρήσεις, με σκοπό τη δημιουργία φιλικών προορισμών προς τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα. Η υλοποίηση των σχετικών δράσεων θα χρηματοδοτηθεί κυρίως από ευρωπαϊκούς πόρους.[216]

ΕΣΑμεΑ:
Κοινωνικός Τουρισμός 2025 – Επειγόντως αλλαγές και παράταση
περισσότερα

Η δεύτερη ΚΥΑ «Σήμα Προσβάσιμης Τουριστικής Επιχείρησης» καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο, τα ειδικά κριτήρια και τη διαδικασία απονομής του σήματος από το Υπουργείο Τουρισμού.[217] Συγκεκριμένα, προβλέπονται οι τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές που οφείλουν να πληρούν οι τουριστικές επιχειρήσεις, όπως η διασφάλιση της προσβασιμότητας σε υποδομές, στις παρεχόμενες υπηρεσίες και στα ψηφιακά μέσα, καθώς και η διαδικασία ελέγχου και πιστοποίησης. Στόχος της ΚΥΑ είναι η ενίσχυση του

[212] Για περισσότερα βλ. https://portal.culture.gov.gr/epichorigiseis/amea/
[213] Υπουργείο Πολιτισμού (2025, 9 Σεπτεμβρίου). Λίνα Μενδώνη – Δόμνα Μιχαηλίδου: Παρουσίαση της εφαρμογής Sign Guide και της απτικής διαδρομής για άτομα με αναπηρία ακοής και όρασης στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Δελτίο Τύπου. Διαθέσιμο στο: https://www.culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=5442
[214] *Ό.π.*
[215] ΚΥΑ αρ. 3299 «Προσβάσιμος Τουριστικός Προορισμός» (ΦΕΚ Β' 1187/12.03.2025). Διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2025/20250201187.pdf
[216] *Ό.π.*
[217] ΚΥΑ αρ. 3003 «Καθορισμός των κριτηρίων και των προϋποθέσεων απονομής του Σήματος Προσβάσιμης Τουριστικής Επιχείρησης» (ΦΕΚ Β' 1159/12.03.2025). Διαθέσιμη στο: https://ia37rg02wpsa01.blob.core.windows.net/fek/02/2025/20250201159.pdf

προσβάσιμου τουρισμού και η διασφάλιση μιας ισότιμης τουριστικής εμπειρίας για όλους τους επισκέπτες.[218]

Προγράμματος Επιδότησης Διακοπών Εργαζομένων & Ανέργων και των οικογενειών τους για την περίοδο 2025-2026 της ΔΥΠΑ

Σε συνέχεια της δημοσίευσης της δημόσιας πρόσκλησης της ΔΥΠΑ για το Πρόγραμμα Επιδότησης διακοπών των εργαζομένων και ανέργων και των οικογενειών τους για την περίοδο 2025-2026, η ΕΣΑμεΑ, με γραπτή της παρέμβαση, ζήτησε την τροποποίησή της προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.[219] Ειδικότερα, όπως επεσήμανε στην επιστολή της, ως δικαιούχοι εξακολουθούν να αναγνωρίζονται μόνο τα άτομα με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, με αποτέλεσμα να αποκλείονται άτομα με ποσοστό αναπηρίας από 50% έως 66%. Επιπλέον, ζήτησε η μοριοδότηση λόγω αναπηρίας να μην περιορίζεται μόνο τους δικαιούχους, αλλά να επεκτείνεται και στα ωφελούμενα μέλη των οικογενειών τους. Η ΕΣΑμεΑ ανέδειξε επίσης την απουσία πρόβλεψης ως προς τα εισοδηματικά κριτηρίων για τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους, καθώς και την ανάγκη παράτασης της προθεσμίας υποβολής αιτήσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα.

Αξιολόγηση Εξελίξεων

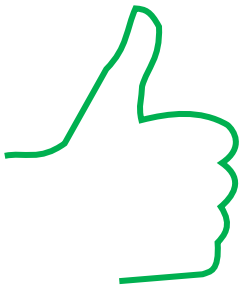

Η συνέχιση του προγράμματος επιχορηγήσεων του Υπουργείο Πολιτισμού για την προώθηση της καθολικής προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό

Η παρουσίασης της εφαρμογή Sign Guide και της ειδικής απτικής διαδρομής στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης για την ενίσχυσης της προσβασιμότητας των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες στον πολιτισμό.

Η έκδοση των δύο ΚΥΑ για τον προσβάσιμο τουριστικό προορισμό και το Σήμα Προσβάσιμης Τουριστικής Επιχείρησης.

Τα εμπόδια απόλαυσης του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία στον τουρισμό και την αναψυχή.

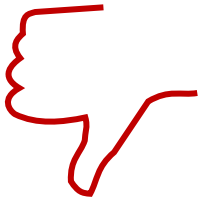

[218] *Ό.π.*

[219] ΕΣΑμεΑ (2025, 9 Μαΐου). Ζητείται η τροποποίηση της Δημόσιας Πρόσκλησης της Δ.ΥΠ.Α. του Προγράμματος Επιδότησης Διακοπών Εργαζομένων & Ανέργων και των οικογενειών τους για την περίοδο 2025-2026. Επιστολή. Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/el/article/zhteitai-h-tropopoihsh-ths-dhmosias-prosklhshs-ths-dypa-toy-programmatos-epidothshs-diakopwn-ergazomenwn-anergwn-kai-twn-oikogeneiwn-toys-gia-thn-periodo-2025-2026

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Διακήρυξη της ΕΕ για την Ευαισθητοποίηση για τα Άτομα με Αναπηρίες[220]

Τον Ιούνιο του 2025, κατά την Προεδρία της Πολωνίας στο Συμβούλιο της ΕΕ, η Ελλάδα συνυπέγραψε τη Διακήρυξη της ΕΕ για την Ευαισθητοποίηση για τα Άτομα με Αναπηρίες.[221] Η Διακήρυξη εστιάζει στην προώθηση της συμπερίληψης και την καταπολέμηση των διακρίσεων, στη βάση και του άρθρου 8 «Ενημέρωση» της *Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* καθώς και της *Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2021 2030*. Ειδικότερα, η Διακήρυξη στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην άρση των στερεοτυπικών τρόπων προβολής της αναπηρίας στα μέσα ενημέρωσης, στην προώθηση δημόσιων εκστρατειών για να αυξηθεί η κατανόηση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των δυνατοτήτων των ατόμων με αναπηρία, στην ενίσχυση των πρωτοβουλιών για ένταξη στην εργασία και ανεξάρτητη διαβίωση στην κοινότητα κ.ά. Επιπλέον, στη Δήλωση προβλέπονται δράσεις για την προώθηση της απασχόλησης, της ανεξάρτητης διαβίωσης και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία.

Ενημέρωση για τα δικαιώματα

Η ενημέρωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία για τα δικαιώματα τους, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την άρση των διακρίσεων και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του *1ου Τακτικού Βαρόμετρου*,[222] τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση είναι λίγο ή καθόλου ενημερωμένα σχετικά με τα δικαιώματά τους λόγω της αναπηρίας/πάθησης.

Προβολή των ζητημάτων της αναπηρίας στα ΜΜΕ

Η προβολή των ζητημάτων της αναπηρίας στα ΜΜΕ αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας και μέσο άρσης των στερεοτύπων. Ωστόσο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 1ου Τακτικού Βαρόμετρου, το 33,4% του δείγματος, δεν έτυχε πρόσφατα να παρακολουθήσουν, να ακούσουν κάποια εκπομπή ή να διαβάσουν κάποιο δημοσίευμα για τα άτομα με αναπηρία.[223]

Στάσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας

Παρά την πρόοδο στην αποδοχή της αναπηρίας, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να είναι αρκετά διαδεδομένες στην ελληνική κοινωνία. Σύμφωνα με το Τακτικό Βαρόμετρο, μόνο το 8% των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις θεωρεί ότι η αναπηρία αντιμετωπίζεται ισότιμα στην ελληνική κοινωνία, ενώ οι συχνότερες απαντήσεις είναι με «στερεότυπα και προκατάληψη» (56,1%), «με οίκτο λύπηση» (34%) και έπεται η «αμηχανία» (33,2%).[224]

---

[220] Η Διακήρυξη της ΕΕ για την Ευαισθητοποίηση για τα Άτομα με Αναπηρία είναι διαθέσιμη στο: https://minscfa.gov.gr/wp-content/uploads/2025/07/Διακήρυξη_για_ΑμεΑ_σε_Πολωνία.docx

[221] Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (2025, 18 Ιουλίου). Η Ελλάδα συνυπέγραψε τη Διακήρυξη της ΕΕ για την Ευαισθητοποίηση για τα Άτομα με Αναπηρίες. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://minscfa.gov.gr/i-ellada-synypegrapse-ti-diakiryxi-tis-ee-gia-tin-evaisthitopoiisi-gia-ta-atoma-me-anapiries/

[222] *Βλ.* Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2025). 1ο Τακτικό Βαρόμετρο Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.

[223] *Ό.π.*

[224] *Ό.π.*

Αίσθηση Διάκρισης

Το αίσθημα της διάκρισης παραμένει ιδιαίτερα έντονο στους πολίτες με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις ή/και σπάνιες παθήσεις. Ειδικότερα το 2025, ένας (1) στους δύο (2) δήλωσε ότι έχει αισθανθεί «πολλές» και «αρκετές φορές» άδικη μεταχείριση/διάκριση σε κάποιο τομέα της ζωής του, κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι μηνών λόγω της αναπηρίας ή της πάθησής του.[225] Παράλληλα, έξι (6) στους δέκα (10) θεωρούν ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι φορέων και οργανισμών που σχετίζονται με την αναπηρία και την υγεία, όπως ΚΕΠΑ, ΕΟΠΥΥ, ΕΦΚΑ, ΟΠΕΚΑ κ.ά., δεν διαθέτουν επαρκή για την ισότιμης εξυπηρέτησή τους.[226]

Περιστατικά ρατσιστικού λόγου/μίσους

Κατά το έτος αναφοράς, απασχόλησαν και πάλι τη δημοσιότητα περιστατικά ρατσιστικού λόγου κατά των ατόμων με αναπηρία τα οποία προκάλεσαν την έντονη αντίδραση των αναπηρικών οργανώσεων. Σε προσβλητικές και απαράδεκτες δηλώσεις για τα άτομα με αναπηρία προέβη δημοσιογράφος του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ. Συγκεκριμένα ο δημοσιογράφος προέβη σε μια βαθιά ρατσιστική και απαξιωτική -για τα άτομα με κινητική αναπηρία- τοποθέτηση, απευθυνόμενος στον συμπαρουσιαστή του «Σκέψου τον εαυτό σου σε ένα καροτσάκι, ίσως είναι καλύτερη περίπτωση να είσαι νεκρός, από το να είσαι σε ένα καρότσι από το πρωί μέχρι το βράδυ». [227] Η ΕΣΑμεΑ αλλά και σύσσωμο το αναπηρικό κίνημα εξέφρασαν την αγανάκτησή τους για αυτή την αδιανόητη, ρατσιστική τοποθέτηση.

Έντονες ήταν και οι αντιδράσεις πολιτών, φορέων και οργανώσεων, και της ΕΣΑμεΑ, που προκάλεσε το τραγούδι γνωστού τράπερ, το οποίο κυκλοφόρησε τον Μάιο του 2025, το οποίο περιείχε άκρως μισαναπηρικό και σεξιστικό περιεχόμενο. Με ανακοίνωσή της, η ΕΣΑμεΑ ζήτησε την παρέμβαση του ΕΣΡΜ, καθώς και την άμεση απόσυρση του «τραγουδιού», επισημαίνοντας ότι το τραγούδι αναπαράγει ακραία ρητορική μίσους και προτρέπει σε βία κατά των ατόμων με αναπηρία.[228]

Αξιολόγηση Εξελίξεων

Η Διακήρυξη της ΕΕ για την Ευαισθητοποίηση για τα Άτομα με Αναπηρίες.

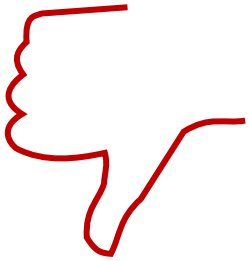

Η μειωμένη γνώση πολλών ατόμων με αναπηρία σχετικά με τα δικαιώματά τους.

Η περιορισμένη θετική προβολή της αναπηρίας στα ΜΜΕ.

Η γενικευμένη αίσθηση των ατόμων με αναπηρία ότι αντιμετωπίζουν διακρίσεις.

Τα συνεχιζόμενα περιστατικά μισαναπηρικού λόγου και προσβλητικών συμπεριφορών στη δημόσια ζωή.

[225] *Ό.π.*
[226] *Ό.π.*
[227] ΕΣΑμεΑ (2025, 10 Μαρτίου). Η ΕΣΑμεΑ παίρνει θέση για τις ρατσιστικές δηλώσεις του Δ. Οικονόμου στο ΣΚΑΙ για τα άτομα με κινητική αναπηρία. *Δελτίο Τύπου*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/h-esamea-pairnei-thesh-gia-tis-ratsistikes-dhlwseis-toy-d-oikonomoy-sto-skai-gia-ta-atoma-me-kinhtikh-anaphria
[228] ΕΣΑμεΑ (2025, 5 Μαΐου). Η Ε.Σ.Α.μεΑ. αιτείται την άμεση σύγκλιση του ΕΣΡΜ προκειμένου να εξεταστεί διεξοδικά η λήψη μέτρων κατά του τράπερ Light για το περιεχόμενο του επινοήματος 'POLO'. *Επιστολή*. Διαθέσιμο στο: https://www.esamea.gr/el/article/aithma-gia-amesh-sygklish-toy-esrm-prokeimenoy-na-exetastei-diexodika-h-lhpsh-metrwn-kata-toy-traper-light-gia-to-periexomeno-toy-epinohmatos-polo

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Ισότητα ενώπιον του νόμου & πρόσβαση στη δικαιοσύνη

- Έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος που θα εξειδικεύει τα μέτρα για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και σε άλλα κοινωνικό-πολιτικά πεδία και το οποίο εκκρεμεί από το 2016.
- Επέκταση και εφαρμογή της παροχής «εύλογων προσαρμογών» και σε άλλα πεδία πέραν της εργασίας και απασχόλησης.
- Ανάρτηση προς δημόσια διαβούλευση του σχεδίου νόμου που αφορά την αναθεώρηση του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης.
- Επαναλειτουργία της Ομάδας Εργασίας για την προσβασιμότητα των δικαστικών μεγάρων του Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Ζωή, ελευθερία, ασφάλεια και αξιοπρέπεια του ατόμου

- Κατάργηση του νομοθετικού πλαισίου που επιτρέπει την ακούσια στέρηση της ελευθερίας λόγω αναπηρίας.
- Λήψη μέτρων για την εξάλειψη της χρήσης περιοριστικών μεθόδων σε ιατρικά περιβάλλοντα που μπορεί να οδηγούν σε βασανισμό, σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία.
- Λήψη αποτελεσματικών μέτρων για τη διασφάλιση των συνθηκών διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία στα ιδρύματα και σε οποιουδήποτε τύπου δομές σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.
- Πλήρης ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1385 για τη βία κατά των γυναικών στην ελληνική νομοθεσία.
- Λήψη μέτρων για την παροχή φροντίδας στους κρατούμενους με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις από εξειδικευμένο νοσηλευτικό προσωπικό και όχι από συγκρατούμενούς τους, όπως προβλέπει η τροποποίηση του άρθρου 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα
- Διασφάλιση της πρόσβασης των γυναικών-θυμάτων βίας, κακοποίησης, εκμετάλλευσης, διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων κ.λπ. και των παιδιών τους, σε όλες τις υποστηρικτικές δομές και υπηρεσίες, και να εκπαιδευτεί όλο το αρμόδιο προσωπικό σε θέματα αναπηρίας.
- Συνέχιση της παροχής ειδικής κατάρτισης στις αρχές επιβολής του νόμου, στο ιατρικό προσωπικό και τους κοινωνικούς λειτουργούς, στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία και της σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους.

Φυσική και ηλεκτρονική προσβασιμότητα

- Συνέχιση των ελέγχων των κτηρίων που έχουν καταγραφεί στην πλατφόρμα του ΤΕΕ από τους Εμπειρογνώμονες Προσβασιμότητας και διασφάλιση της χρηματοδότησης
- Πλήρης εφαρμογή της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2012 (ν. 4727/2020) για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα.
- Άμεση λειτουργία το Μητρώου Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ).
- Άμεση εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 (ν.4994/2022) για τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
- Άμεση έκδοση της ΥΑ για τη διαμόρφωση του πλαισίου για την έκδοση ενιαίας κάρτας για τη δωρεάν διέλευση των οχημάτων των ατόμων με αναπηρία από τους σταθμούς των διοδίων.

- Επανενεργοποίηση και συστηματική λειτουργία της Επιτροπής που έχει συγκροτηθεί στο ΥΥΜ για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΜΜΜ στα άτομα με αναπηρία.
- Λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις μεταφορές.
- Αναθεώρηση της εγκυκλίου του ΥΥΜ για την κάρτα στάθμευσης, ώστε το δικαίωμα μετακίνησης να μη συνδέεται με την κυριότητα του οχήματος και να διασφαλίζεται η κινητικότητα των ατόμων με αναπηρία.
- Ολοκλήρωση της τροποποίησης του ΠΔ 44/2011 «Κανονισμό ενδιαιτήσεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων» που αφορά τη βελτίωση της προσβασιμότητας των θαλάσσιων μεταφορών.
- Έκδοση της ΥΑ που αφορά την παροχή της ενιαίας κάρτας διέλευσης των ατόμων με αναπηρία από τα διόδια των αυτοκινητοδρόμων.

Ανεξάρτητη διαβίωση και ζωή στην κοινότητα

- Διασφάλιση ενός συστήματος παροχής υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας, με επαρκή χρηματοδότηση για τη στελέχωση και λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης, συλλογής στοιχείων και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητα των πολιτικών αποϊδρυματοποίησης.
- Ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών για την κάλυψη των εξατομικευμένων αναγκών των ατόμων με αναπηρία που διαβιούν στην κοινότητα ή λαμβάνουν φροντίδα από συγγενείς και φίλους, με στόχο την πρόληψη και αποφυγή της ιδρυματοποίησης.
- Άμεση εκπόνηση και υλοποίηση του σχεδίου δράσης που προβλέπεται στην Εθνική Στρατηγική για την Μακροχρόνια Φροντίδα, με εξειδίκευση των προβλεπόμενων παρεμβάσεων και σαφές πλαίσιο υλοποίησης.
- Αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος «Υπηρεσία Προσωπικός Βοηθός για τα Άτομα με Αναπηρία» και επέκταση της εφαρμογής της σε όλη τη χώρα.
- Ανάπτυξη νέων ΣΥΔ στις Περιφερειακές Ενότητες όπου καταγράφεται απουσία αντίστοιχων δομών.
- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στα ποσοτικά δεδομένα που αφορούν στην υιοθεσία και αναδοχή.
- Καταγραφή και δημοσιοποίηση στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των παιδιών με αναπηρία που βρίσκονται σε καθεστώς επαγγελματικής αναδοχής.
- Διεξαγωγή εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με το θεσμό της επαγγελματικής αναδοχής.

Εκπαίδευση και κατάρτιση

- Αντιμετώπιση των ζητημάτων ασφαλείας και προσβασιμότητας των κτηριακών σχολικών υποδομών και εγκαταστάσεων.
- Καθολική κάλυψη μαθητών που χρήζουν παράλληλης στήριξης και παροχή της υποστήριξης για το πλήρες εκπαιδευτικό ωράριο των μαθητών.
- Επάρκεια του Ειδικού Εκπαιδευτικού και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού (ΕΕΠ-ΕΒΠ) με προσλήψεις μόνιμου προσωπικού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και λήψη μέτρων ώστε να αντιμετωπιστεί η υποστελέχωση των ΚΕΔΑΣΥ.

- Δημιουργία περισσότερων παραρτημάτων ΚΕΔΑΣΥ στη νησιωτική χώρα.
- Αναθεώρηση του πλαισίου που διέπει το ελλιπές σύστημα μεταφοράς των μαθητών με αναπηρία στις σχολικές μονάδες.
- Ενίσχυση των μηχανισμών εξατομικευμένης υποστήριξης που σχετίζονται και με τις προβλέψεις του ν.4957/2022 «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα» και ενίσχυση των Μονάδων Ισότιμης Πρόσβασης με εξειδικευμένο και μόνιμο προσωπικό.
- Τροποποίηση των παρ. 4 και 5 του άρθρου 86 του ν. 4957/2022, ώστε όταν ο αιτών είναι άτομο με αναπηρία 50% και άνω, ή μέλος νοικοκυριού ατόμου με αναπηρία, να δικαιούται δωρεάν φοίτηση σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, και απαλλαγή 75% από την υποχρέωση καταβολής τελών φοίτησης σε περίπτωση που υπερβαίνει το 100% τού τριπλάσιου εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος.
- Καμπάνιες ενημέρωσης στα τριτοβάθμια ιδρύματα σχετικά με τα δικαιώματά των φοιτητών με αναπηρία.
- Διασφάλιση επαρκούς και προσβάσιμου εξοπλισμού και κατάλληλων υποδομών για τις ΣΑΕΚ (πρώην ΙΕΚ).
- Πρωτοβουλίες για να αντιμετωπιστεί η έλλειψη σύνδεσης των υφιστάμενων δομών επαγγελματικής εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Εκπόνηση στοχευμένων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλή διάκριση και στα άτομα με «χαμηλά προσόντα».

Υγεία

- Αύξηση της δημόσιας δαπάνης για την Υγεία.
- Ενίσχυση των δημόσιων νοσοκομείων με επαρκές και μόνιμο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό ώστε να αντιμετωπιστούν οι μεγάλοι χρόνοι αναμονής στα ΤΕΠ και οι μεγάλες λίστες για την πρόσβαση σε αναγκαίες εξετάσεις και θεραπείες.
- Διασφάλιση της επάρκειας σε αναλώσιμα και υλικά φροντίδας νοσηλευόμενων ασθενών στα δημόσια νοσοκομεία.
- Αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών εμποδίων και καθυστερήσεων σε συντηρήσεις, προμήθειες και συμβάσεις παροχής υπηρεσιών στις δημόσιες δομές υγείας.
- Θεσμοθέτηση της μηδενικής συμμετοχής των ατόμων με πιστοποιημένη αναπηρία στη φαρμακευτική δαπάνη.
- Διασφάλιση καθολικής προσβασιμότητας όλων των δομών υγείας (πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας περίθαλψης) σε όλα τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.
- Θέσπιση και εφαρμογή Εθνικής Στρατηγικής Αποκατάστασης.
- Άμεση επίλυση των προβλημάτων της κατ' οίκον διανομής Φαρμάκων Υψηλού Κόστους (ΦΥΚ) με δημιουργία περισσοτέρων Φαρμακείων ΕΟΠΥΥ σε όλη τη χώρα και ουσιαστική στελέχωσή τους.
- Ενίσχυση του δημόσιου συστήματος υγείας σε επίπεδο υποδομών και εξειδικευμένου προσωπικού, για τη ιατρική φροντίδα των ατόμων με αναπηρία ειδικών κατηγοριών, όπως με αυτισμό, νοητική αναπηρία, βαριές κινητικές και πολλαπλές αναπηρίες.

- Δημιουργία προσβάσιμων οδοντιατρικών μονάδων σε όλα τα δημόσια γενικά νοσοκομεία της χώρας για την περίθαλψη ατόμων με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες, με εξειδικευμένο και επαρκές ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, καταρτισμένο στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, καθώς και προσβάσιμο τεχνολογικό εξοπλισμό.
- Στελέχωση του ΕΣΥ με εξειδικευμένο ιατρονοσηλευτικό προσωπικό και ενίσχυση των υφιστάμενων ειδικών κλινικών, των μονάδων για τα άτομα με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις καθώς και δημιουργία νέων εξειδικευμένων μονάδων ανάλογα με τις ανάγκες.
- Λειτουργία διεπιστημονικών ομάδων με εξειδικευμένους επαγγελματίες υγείας διαφόρων ειδικοτήτων στις δομές του ΕΣΥ, για την αντιμετώπιση της πολύ-νοσηρότητας που παρουσιάζουν τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.
- Επαναφορά του άρθρου 61 που καταργήθηκε στο πλαίσιο αναθεώρησης του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ), τον Μάιο του 2025, και απαγόρευε σε συμβεβλημένους παρόχους να εισπράττουν από τον ασθενή, πέραν της νόμιμης συμμετοχής, χρήματα για παροχές που καλύπτονταν από τον ΕΚΠΥ.
- Αναβάθμιση και στελέχωση των μεταμοσχευτικών κέντρων, διασφάλιση της επάρκειας αίματος.
- Συμμετοχή εκπροσώπων της ΕΣΑμεΑ σε όλους τους Φορείς Σχεδιασμού, Εφαρμογής και Αξιολόγησης πολιτικών για την υγεία.

Εργασία και απασχόληση

- Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός του συστήματος ποσόστωσης υπέρ των ατόμων με αναπηρία στις προσλήψεις στον ιδιωτικό τομέα (ν. 2643/1998).
- Κατάργηση της άδικης διακοπής των επιδομάτων αναπηρίας όταν τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις εργάζονται.
- Κατάργηση του χαρακτηρισμού «ανίκανος προς κάθε βιοποριστική εργασία» από τα πιστοποιητικά αναπηρίας των ΚΕΠΑ.
- Θέσπιση μέτρων για την προστασία των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις από την απόλυση.
- Βελτίωση της ελκυστικότητας των προγραμμάτων επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις μέσω της θέσπισης κινήτρων.
- Θέσπιση θεσμικού πλαισίου για την υποστηριζόμενη εργασία των ατόμων με αναπηρία, κατάρτιση των εργασιακών συμβούλων της ΔΥΠΑ.
- Επέκταση της δυνατότητα απασχόλησης χωρίς επιπτώσεις στη συνταξιοδότηση, ώστε να ισχύει και για τους δημοσίους υπαλλήλους με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση.
- Ευρεία ενημέρωση όλων των στελεχών του e-ΕΦΚΑ, σχετικά με την δυνατότητα απασχόλησης των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας, χωρίς διακοπή της σύνταξής τους.
- Κατάργηση της παρ. 4 του άρθρου 101 του ν. 5225/2025 που προβλέπει ότι: «Ειδικά για την απόσπαση ή μετάταξη υπαλλήλου από ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, συμπεριλαμβανομένων των νομικών προσώπων αυτών, απαιτείται επιπλέον η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου για τον διορισμό οργάνου του φορέα προέλευσης».

Βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία

- Αύξηση των αναπηρικών επιδομάτων, με την καθιέρωση μηχανισμού αυτόματης προσαρμογής, συνδεδεμένου με την ετήσια αύξηση του κατώτατου μισθού.

- Κατάργηση της διακοπής του επιδόματος αναπηρίας όταν το άτομο με αναπηρία καταφέρει να εργαστεί.
- Κατάργηση της άδικης διακοπής των επιδομάτων αναπηρίας των ανασφάλιστων ή έμμεσα ασφαλισμένων ατόμων με αναπηρία, στην περίπτωση που τους χορηγηθεί σύνταξη των θανούντων γονέων τους, όταν το ύψος της τελευταίας υπερβαίνει εκείνο του επιδόματος.
- Κατάργηση της διακοπής του επιδόματος αναπηρίας σε άτομα με αναπηρία που ζουν σε οικοτροφεία και ιδρύματα.
- Αύξηση του ακατάσχετου ποσού σε λογαριασμό μισθού ή σύνταξης ατόμων με αναπηρία, λόγω αυξημένων αναγκών εξ αιτίας της αναπηρίας τους.
- Διεύρυνση εισοδηματιών ορίων για ένταξη στον εξωδικαστικό μηχανισμό των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.
- Προστασία από πλειστηριασμό της πρώτης κατοικίας που ανήκει σε άτομα με αναπηρία, ή στα πρόσωπα που έχουν στην οικογένειά τους άτομα με βαριές αναπηρίες, εφόσον αυτή ιδιοκατοικείται, καθώς και απαγόρευση της πώλησης στεγαστικού ή καταναλωτικού δανείου που ανήκει σε άτομα με αναπηρία σε ξένα funds.
- Συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών που έχουν μέλος με αναπηρία σε κάθε Πρόγραμμα της Στρατηγικής Κοινωνικής Στέγασης με διακριτό τρόπο, όπως ισχύει για τους πολύτεκνους και τους τρίτεκνους.
- Διπλασιασμό των εισοδηματικών ορίων για τα άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση, στην επιδότηση με τη μορφή επιστροφής ποσού ενοικίου (άρθρο 70 ν. 5217/2025) καθώς η αναπηρία συνεπάγεται αυξημένο κόστος διαβίωσης. Παράλληλα, κρίνεται αναγκαίος και ο διπλασιασμός του ποσού επιδότησης ενοικίου, για τα άτομα με αναπηρία, δεδομένου ότι το κόστος στέγασης αυξάνεται σημαντικά λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας κατοικιών που πληρούν τις προδιαγραφές προσβασιμότητας.
- Προσαύξηση τουλάχιστον 50% των εισοδηματικών κριτηρίων των ατόμων με αναπηρία με ποσοστό 50% και άνω για τη χορήγηση του επιδόματος θέρμανσης.
- Ουσιαστική αναπροσαρμογή της αποζημίωσης για τη μετακίνηση αιμοκαθαιρόμενων Νεφροπαθών και μεταγγιζόμενων με Θαλασσαιμία (Μεσογειακή Αναιμία) και Δρεπανοκυτταρική Νόσο, προς και από τις μονάδες αιμοκάθαρσης και τις μονάδες μετάγγισης αίματος, σύμφωνα με τις αυξήσεις στα ποσά που συνδέονται με τις μετακινήσεις αυτές, όπως είναι τα καύσιμα, τα εισιτήρια και τα κόμιστρα των ταξί.
- Επαναφορά στον Κρατικό Προϋπολογισμό, του κωδικού του προγράμματος διερμηνείας στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, που υλοποιεί η Ομοσπονδία Κωφών Ελλάδος βάσει των ΦΕΚ 1708/2006 και 1808/2006.
- Αναθεώρηση προϋποθέσεων ένταξης στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών.
- Ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στα κοινωνικά κριτήρια για τους δικαιούχους της κοινωνικής μίσθωσης που θεσπίστηκε με τον ν. 5229/2025 «Κοινωνική Αντιπαροχή, Κοινωνική Μίσθωση, Τριτεκνική Ιδιότητα και άλλες διατάξεις».
- Κατάργηση της παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, προκειμένου το ποσό του εξωιδρυματικού επιδόματος και το ποσό του επιδόματος απολύτου αναπηρίας να αυξάνονται σε συνάρτηση με την αύξηση του κατώτατου μισθού .

Πολιτική συμμετοχή και συμμετοχή στην κοινωνική ζωή

- Διασφάλιση του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική συμμετοχή ανεξάρτητα από την κατάσταση της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας.
- Λήψη μέτρων ώστε τα άτομα με σοβαρές κινητικές αναπηρίες, που διαβιούν σε ιδρύματα κλειστού τύπου καθώς και όσοι βρίσκονται προσωρινά σε νοσοκομεία κατά την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών, να μπορούν να ασκού απρόσκοπτα το εκλογικό τους δικαίωμα.
- Λήψη μέτρων για την παροχή του εκλογικού υλικού σε προσβάσιμες μορφές.
- Λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ιστοτόπων των πολιτικών κομμάτων και των προεκλογικών προγραμμάτων στα άτομα με αναπηρία.
- Ενίσχυση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, και ιδιαίτερα των γυναικών με αναπηρία, στην πολιτική και δημόσια ζωή και στη λήψη αποφάσεων.

Συμμετοχή στον πολιτισμό, στον αθλητισμό και την ψυχαγωγία

- Λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της φυσικής και ψηφιακής προσβασιμότητας σε πολιτιστικές, τουριστικές, ψυχαγωγικές, αθλητικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων πληροφόρησης και επικοινωνίας.
- Ενσωμάτωση της διάσταση της αναπηρίας σε κάθε πολιτική, διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα για τον τουρισμό και τον αθλητισμό.
- Καθιέρωση συστηματικής καταγραφής, επικαιροποίησης και προβολής των προσβάσιμων τουριστικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, σε προσβάσιμες μορφές.
- Θέσπιση ισχυρού νομικού πλαισίου για την εφαρμογή της αρχής «Τουρισμός για Όλους» ως βάση για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των πολιτικών και προγραμμάτων για τον τουρισμό.
- Ένταξη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας των τουριστικών υπηρεσιών στην Τουριστική Εκπαίδευση.
- Διασύνδεση των δράσεων προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, με τις αντίστοιχες δράσεις στα πεδία των μεταφορών και του πολιτισμού με στόχο την ανάπτυξη αλυσίδων προσβασιμότητας.

Ευαισθητοποίηση, στάσεις και αντιλήψεις για την αναπηρία

- Ενίσχυση δομών και υπηρεσιών προστασίας και υποστήριξης των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους σε επίπεδο δήμων, ώστε να προλαμβάνονται, να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται έγκαιρα περιστατικά εκμετάλλευσης και κακοποίησης.
- Ευρεία εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του γενικού πληθυσμού για τα δικαιώματά των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, ώστε να αντιμετωπιστούν τα αρνητικά στερεότυπα.
- Ευρεία ενημέρωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία για τα δικαιώματα τους, την αρχή της ίσης μεταχείρισης/ μη διάκρισης, τους τρόπους καταγγελίας και την παρεχόμενη προστασία από τις διακρίσεις, τη ρατσιστική συμπεριφορά και τη βία.
- Στοχευμένη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση ομάδων του πληθυσμού (εργαζόμενοι στα ΜΜΕ, εργοδότες, συνδικαλιστές, δημόσιοι υπάλληλοι, πολιτικό προσωπικό κ.ά.) για την αρχή της ίσης μεταχείρισης και τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027
Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή